

Henk Davidse en Henk ten Berge

**"Johan Cruijff
is ongeneeslijk
beter"**

**Anekdotes, belevenissen
en uitspraken**

Henk Davidse en Henk ten Berge

“Johan Cruijff is ongeneeslijk beter”

Anekdoten, belevenissen en uitspraken

Uitgeverij BZZTÖH 's-Gravenhage, 2000

Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met het dagblad *De Telegraaf*.

De uitspraak “Johan Cruijff is ongeneeslijk beter” is van Freek de Jonge en wordt gebruikt met diens toestemming.

Copyright © 2000, Uitgeverij BZZTÖH bv, 's-Gravenhage Ontwerp omslag: Pro Studio Foto omslag: ABC Press Zetwerk: Perfect Service, Schoonhoven Druk- en bindwerk: Salland de Lange, Deventer

isbn 90 5501 805 8 / nugi 464, 503

www.bzztoh.nl

Inhoudsopgave

[De ultieme erkenning van het straatvoetbal](#) 13

Over een voorzitter die zich te veel met de technische zaken bemoeide 14

[Trendsetter en voorloper](#) 15

Over voorzichtigheid 16

Filosofierend over het betalen van voetballers 18

[Een gotspe](#) 20

[De droevigste dag van zijn leven](#) 20

In zijn analyse van de Champions League-wedstrijd

Feyenoord-Lazio Roma 22

[Derden over J. C.: zijn jeugd](#) 23

Rolf Grootenboer 23

J any van der Veen 24

Rolf Grootenboer 24

Rinus Michels 25

[‘Shirts moeten agressief van kleur zijn’](#) 25

Over een rode kaart in het moderne voetbal 26

[Een grote bek helpt bij het nadenken](#) 28

Over zijn begintijd 29

Na het behalen van het kampioenschap met Feyenoord 31

Waarheid als een koe

Lieve brieven verzachten blessures en missers

34

34

Na met Feyenoord kampioen te zijn geworden, vanaf het hordes van het Rotterdamse stadhuis de jubelende

massa overziend, met een glimlach 34

Als een beledigde heer in het veld 37

Derden over J. C.: een lastige Oranjeklant 39

Georg Kessler 39

Hans Eijkenbroek 39

Ruud Gullit 40

Is voetbal wel oorlog? 40

Over het nemen van een penalty 41

'Nicht so pingeln,' riep de eerste trainer al 43

Tip tijdens het commentaar bij de Champions

League-wedstrijd Feyenoord-Chelsea 44

Over de betrekkelijkheid van roem en populariteit 46

Over een trainingskamp 47

Over voetbalhumor 49

Het debuut in het Olympisch Stadion 50

De bekendste schoonvader van Nederland 50

Over opinies en inspraak 51

Over concentratie 52

Derden over J. C.: speelt geld een rol? 54

Piet Keizer 54

Willem van Hanegem 54

George Knobel 54

Jaap van Praag 55

Jan Mulder	55
De soep werd duur betaald	55
Over de jeugd	56
Over vreemde talen toen hij net in het buitenland speelde	58
Het beledigen van een scheidsrechter	59
De ondubbelzinnig uitgekomen voorspellingen van Johan Cruijff	59
Over de rol van de jongste in een team	60
Over de eeuwwisseling	61
Over teleurstellingen	63
Een typische Cruijff-column	65
Over de voorbeeldfunctie	66
Derden over J. C.: een sociaal mens	68
Hugo Hovenkamp	68
Joop van Tijn	68
Johan Cruijff: de man die voetbal veranderde in kunst	69
Over de frustratie	70
Over overtredingen	72
Driemaal is scheepsrecht	74
Over moeilijke interviews	77
Over het spelletje	79
Over snelheid	82
Over zijn intelligentie	82
Over praten in het veld	83
Het is met het Nederlandse publiek alles of niets	83
Het land is radeloos: hij gaat stoppen	84
Over de details	85
Slim bekeken	87
Constateringen tijdens Euro 2000	88
Tip voor scheidsrechters	90
Derden over J. C.: invloed op het theater	91

Freek de Jonge 91

Toon Hermans 91

Joop van den Ende 91

Sylvia Millicam 92

Rudi van Dantzig 92

[Sekt, seks en naakte vrouwen 93](#)

Niet opscheppen 94

Gouden regel 96

[Een snelle leerling 96](#)

[Als een schaduw over Oranje 97](#)

Bergkamp versus boomstam 99

Over de opstelling 101

Verdedigende spits 103

[De hokus-pokus-penalty 104](#)

Een zeer lastige vraag 106

Over de ondergang van de getrukte Barcelona-voorzitter

Nunez 107

[Derden over J.C.: soms een grote mond... 108](#)

Mario Been 108

Jack van Zanten 108

Peter Koelewijn 109

[De fc Crujff vol bijgeloof 109](#)

Een filosofie voor voetballers 110

Logische logica m

Als gast in een forumdiscussie voor captains of industry in juni 1999, nadat de bekende econoom en ex-Philips-topman Roel Pieper had opgemerkt dat Europa

nog veel kan leren van de Verenigde Staten 113

[Oog voor details 113](#)

[Faas en Abe en Johan en Pietje 113](#)

Als spreker op een door Focus Conferences georganiseerd

seminar, zomer 1999 116

[Beroemde wK-geheimen onthuld 117](#)

Zijn kritiek op het verkeerd gebruik van jong talent in Oranje 119

Op de vraag of zoon Jordi het talent van zijn vader heeft geërfd 121

[Derden over J. C.: de filosoof 121](#)

[Angela Roothaan 121](#)

[Paul Onkenhout 122](#)

[Frits Spits 122](#)

Willem forever - Cruijff never, oftewel de absolute wraakactie 123

Over het comfort van een aanvaller 123

Over beïnvloeding 125

Een eenvoudig spel 126

[Straf van God? 128](#)

Over tien tegen elf 129

[Bodyguards in huize Cruijff 129](#)

Over het halveren van een probleem 131

[Bij voorbaat opgelost 133](#)

Over een psychologische aanpak 133

[Derden over J. C.: een ware superster 133](#)

[GijsWanders 133](#)

[Joop van Tijn 134](#)

[JackTaylor 135](#)

Over het conflict met Rijkaard 135

Taalgebruik, net zo grillig en onnavolgbaar als zijn spel 135

Over de moraal van een straf 138

Overfouten 141

[Jeugdliefde Chelsea gered 142](#)

[Staatje zelfkennis 143](#)

Over integriteit 143

[Een mission impossible in Amerika](#) 143

[Over taalgebruik](#) 143

Derden over J. C.: zijn betekenis voor het voetbal in

[Nederland](#) 147

[Ruud Krol](#) 147

[Frank Rijkaard](#) 148

[Freek de Jonge](#) 148

[Over ouderdom](#) 148

[Een ongelooflijke valsspeler](#) 148

[De beste leerling van de meester](#) 150

[Over opwinding vooraf](#) 150

Over wat er verkeerd was aan de penalty's van

[Frank de Boer](#) 153

[What's in a name?](#) 154

[Er blijken belangrijker dingen te zijn](#) 154

[Over kritiek](#) 155

[Twee dingen](#) 157

De ultieme erkenning van het straatvoetbal

Het was een merkwaardige en historische gebeurtenis, die zonnige middag in de nazomer van 1999. In Betondorp, zoals dat deel van de Amsterdamse wijk Watergraafmeer al sinds de bouw in de volksmond heet, verzamelden zich tientallen buurtbewoners om getuige te kunnen zijn van een korte plechtigheid, Johan Cruïjff was het middelpunt. Het duo 'Lijn Negen' zong hem uitbundig toe met het aloude lied 'Johan'. Voor zijn geboortehuis in de Akkerstraat praatte hij ontspannen met oude bekenden en er werden herinneringen opgehaald uit de tijd van zijn jeugd. 'Wie woonde daar toch ook alweer?'

Het straatbeeld was veranderd. Het stond vol met auto's, waardoor er nauwelijks nog gevoetbald kon worden. Velen van de oorspronkelijke bewoners waren inmiddels verhuisd of overleden. 's Werelds beste voetballer was wel eens eerder terug geweest in zijn oude omgeving. Dat leverde ooit aardige taferelen op in de film *Johan Cruïjff, nummer 14*, die in 1973 door Maarten de Vos voor de bioscopen werd gemaakt.

Hij werd daarin enthousiast door vroegere buurtgenoten aangesproken, maar kon het niet laten daarover met terugwerkende kracht een beetje hatelijk op te merken: 'Nu zeggen ze bijna allemaal "u" tegen me, maar vroeger werd ik uitgescholden als "dat krenge van Cruïjff". Als er ergens een ruitje werd ingetrapt,

gingen ze er blind van uit dat ik dat wel weer gedaan zou hebben.'

Een voormalig straatvriendje van Johan vertelde in *Johan Cruijff, nummer 14* over een man aan de overkant, een 'chagrijn, een klerelier'. Hij moet minstens twintig ballen lek gestoken hebben. De camera van regisseur Maarten de Vos zocht die door de jongens ooit zo gehate buurtbewoner op. Hij zat nog, of weer, in zijn tuintje en was onkruid aan het wieden. Hij verweerde zich met de opmerking: 'Ik moest toch mijn tuin verdedigen!'

Het hoofddoel van Cruijffs terugkeer gold deze keer de eervolle invitatie om een veiligheidspost van de politie in de Tuin-

Over een voorzitter die zich te veel met de technische zaken bemoeide:

'Hij heb de klok horen luiden, maar weet niet hoe laat het is.' Bron: Gesprek met Fons Rademakers, Jaap de Groot en Henk ten Berge, 7 december 1987

bouwstraat officieel te openen. Daarvoor was een unieke vorm gekozen. Johan hoefde geen toespraak te houden of een lint door te knippen, nee, hij werd uitgenodigd om met een door de politie ter beschikking gestelde bal het glas van de voordeur aan gruzelementen te schieten. Welke hoogbejaarde of piepjonge (ex-)voetballer in Nederland had daarvan ooit durven dromen? De omgekeerde wereld!

Sinds mensenheugenis woedt er immers een eeuwigdurende oorlog tussen enerzijds de boosaardige buurmannen die ballen inpikken en lek prikken en de dreigende smerissen die op de klachten afkomen, en anderzijds de straatvoetballertjes. Kapotte ruiten en vertrapte tuintjes behoorden voorheen tot de meest gemelde oorlogsschade.

Johan Cruijff zelf moet door die merkwaardige uitnodiging ook behoorlijk verrast geweest zijn, want pas bij de derde trap schoot hij raak en rinkelde de ruit in scherven, onder het geestdriftig applaus van de omstanders. Voetbal-historisch leek dit op een revolutie en op een late, maar ultieme erkenning van het straatvoetbal. Wat ooit ressorteerde onder kattenkwaad, was een professie en topamusement geworden.

Er was een korte, een te korte, televisiereportage van te zien. Die had echter niet lang genoeg kunnen duren. Een taboe was doorbroken, een trend gezet. Weliswaar kan er op straat vrijwel niet meer gevoetbald worden, maar het is toch een hart onder de riem voor de jongste voetbalfanaatjes die niet te temmen zijn en op nieuwe aartsvijanden stuiten: niet langer de brave burgers die hun tuintjes koesteren, maar de autobezitters die doodsbenuwd zijn dat hun heilige koe een deuk of een smet oploopt. Een ambitieuze jonge advocaat zou zich onsterfelijk kunnen maken door eens een proefproces aan te spannen over de vraag: wie was er eerder op straat, het spelende kind, en met name de straatvoetballer, of de auto?

Bron: De Amsterdamse tv-zender at 5

Trendsetter en voorloper

De rol van trendsetter en taboedoorbreker lag Johan Cruijff van jongs af aan als de rol van zijn leven. In bijna elke situatie binnen de voetbalsport vervulde hij die. Hij had als 19-jarige amper gedebuteerd in het Nederlands Elftal, of hij werd daar de spil van een uniek incident.

Hij kreeg op zondag 6 november 1966 in de wedstrijd tegen Tsjecho-Slowakije een rode kaart en werd dus het veld uitgestuurd. Officieel bestond de rode kaart toen nog niet, maar de wegzending was er niet minder definitief om. Dat was nog nooit gebeurd in het interlandvoetbal. Het was niet zomaar een incident: het ging al in de stijl waarmee Johan Cruijff tijdens zijn loopbaan legendarisch zou worden. Het nieuws verdrong op de voorpagina's dat van de kabinetsformatie die noodzakelijk was geworden na de beruchte 'Nacht van Schmelzer'.

Opgewonden discussies en heftige meningsverschillen begeleidden de opzienbarende primeur in het Oranje-voetbal met, naast de jeugdige zondaar in een hoofdrol, scheidsrechter Rudy Glöckner uit de toenmalige ddr, die de natie verbijsterde met een beschrijving van de overtreding die niemand geconstateerd had. De 56.000 bezoekers in het Olympisch Stadion raakten zeer opgewonden. Publiek stroomde het veld op en trachtte de arbiter te molesteren. Na het laatste fluitsignaal moest hij, terwijl de zitkussentjes van de tribunes vlogen, onder politiebescherming naar de kleedkamer worden geleid. Duizenden stemmen schreeuwden 'Sieg Heil' en 'Schweinhund'. Oranjespelers als Rinus Israël, Sjaak Swart en de debuterende Wim Suurbier werden door de kussentjes geraakt.

De jonge ajacied werd als eerste Oranje-drager uit het veld gezonden wegens natrappen. Niemand in het stadion was verbaasd door de maatregel van de gedecideerde Herr Glöckner. Iedereen had immers duidelijk kunnen zien dat Cruijff natrapte en dus fout was. Weliswaar was er, zoals gewoonlijk, het een en ander aan voorafgegaan, maar de overtreding was een feit. De woede van het publiek gold het niet bestraffen van enkele Tsjechische spelers die eerder in de wedstrijd dezelfde overtreding begingen - nota bene op de publiekslieveling - maar die er zonder waarschuwing van afkwamen.

De rel kreeg echter buitenproportionele vormen toen de scheidsrechter verklaarde dat hij de speler Cruijff niet wegens natrappen had weggestuurd, maar omdat deze hem geslagen zou hebben. En dat laatste had helemaal niemand gezien. Voor de afloop van de wedstrijd had de uitsluiting kwalijke gevolgen. Oranje was zijn jeugdige motor en inspirator kwijt en kwam in het verdere verloop van de wedstrijd nog slechts tot brokkelige aanvallen tegen de sterke Tsjechen, die gemakkelijk hun 2-1 voorsprong konden consolideren.

Na die roerige zondagmiddag volgde de meest bewogen week uit het leven van de jonge international. De 'strafzaak' diende en er dreigde een langdurige schorsing, niet uitgesproken door de UEFA of de FIFA, maar nota bene door zijn eigen Koninklijke Nederlandse Voetbalbond. Zo'n schorsing zou tegelijkertijd gelden voor de vaderlandse competitie waarin voor het volgende weekeinde de

traditionele kraker Feyenoorder op het programma stond.

Met of zonder J.C.? De hele journalistieke wereld wilde hem interviewen en ‘Wat ging er in je om?’ was toen ook al de meest gestelde vraag. Johan legde het uit: ‘De ernst van de situatie drong op dat moment niet eens tot me door. Ik had er eigenlijk

Over voorzichtigheid:

‘Je moet nooit juichen voor de beer geschoten is.’

Bron: Gesprek met Fons Rademakers, Jaap de Groot en Henk ten Berge, 7 december 1987

geen idee van wat er voor verschrikkelijks was gebeurd. Een stadion met 56.000 mensen. De hele wereld die via de pers toekeek. De reactie is pas veel later gekomen. Ik heb met hulptrainer Arie de Vroet gewoon in de kleedkamer zitten praten, want ik begreep er helemaal niks van. Het was tot dat voorval gewoon een lekkere interland. Ik heb in de spits moeten vechten en daar houd ik wel van.’

Een aantal originele vragen werd op hem afgevuurd: ‘Heb je gehuild?’

‘Niet in de kleedkamer. Ik zag er wel tegen op naar het traditionele banket te gaan. Er werd zo veel tegen me gezegd; ik werd er helemaal draaijerig van. Ze hebben me over de moeilijkheden heen geholpen en zeiden dat ik me maar zo gewoon mogelijk moest gedragen’.

‘Er wordt steeds gezegd dat die Cruijffie een brutaal joch is dat ook voortdurend veel te veel praat in het veld. Wat vind jij daar zelf van?’

‘Als je niet in het veld praat, speel je met doofstommen. Ik kan de woorden van bondscoach Georg Kessler aanhalen. Hij vertelde dat tijdens het wereldkampioenschap de twee meest pratende ploegen in de finale zijn gekomen. Je moet in een wedstrijd wel praten. Ik kan als ik een bal onder controle moet krijgen, niet tegelijkertijd zien of er op links of rechts iemand vrij staat. Maar de anderen moeten hun mond ook opendoen. Bij mij valt dat misschien meer op omdat ik ook met mijn handen praat. Ik ben gespannen in het spel en ga erin op. Ik heb er altijd mee te kampen gehad. En die brutaliteit is van jezelf, dacht ik. Dat zit in je. Ik was nog heel jong, veertien of vijftien, toen ik al tussen de spelers van het eerste elftal zat. Ik trainde met ze mee, groeide er helemaal in op en noemde iedereen bij zijn voornaam. Maar toen bijvoorbeeld Bennie Muller er, lang voor mij, voor de eerste keer in kwam, zei hij tegen de aanvoerder Ger van Mourik niet “Ger”, maar heel beleefd nog “meneer Van Mourik”. Ik heb dus altijd wel een grote mond gehad. Het is natuurlijk in een wedstrijd niet prettig voetballen als ze tegen je benen schoppen en soms ook nog met moedwil. Maar ja, ik sta bijvoorbeeld tegenover een speler die 25 of 26 is, een stuk ouder dus dan ik ben, en die wordt dan in de maling genomen. Nou ben ik een type dat iemand graag in de maling wil nemen. Wel twee keer desnoods als het lukt. Dan denkt zo’n back of stopper natuurlijk: “Verrek, ik laat mij niet in de maling nemen door die snotaap.” Dan

wordt het wel eens moeilijk, maar ik geniet ervan als ik sneller of handiger ben.'

Filosofierend over het betalen van voetballers:

'Dat met die premies voor winnen, gelijkspelen of verliezen is een moeilijke toestand. De uitslag is vaak voor een groot deel afhankelijk van factoren die je als speler nauwelijks in de hand hebt. Je kunt slecht spelen en een fikse premie krijgen, want er is gewonnen. Je kunt heel goed spelen en een lage premie krijgen, want er is verloren.

Weetje wat ik zou willen? Ik zou willen dat er premies kwamen voorgoed spel. Onafhankelijk van de uitslag van de wedstrijd.' Bron: *De Aarwalsspits Johan Crujff*, Herman Kuiphof, uitgeverij Meander, Leiden, 1968

'Was je nerveus tijdens de behandeling van de strafzaak?'

'Ja. Toen ik bij de heren in de stoel zat en zelf niet eens mocht praten, was ik wel erg zenuwachtig. Ik voelde me ook niet schuldig. Ik had die scheidsrechter niet geslagen, zoals hij zelf beweerde. Maar nadat me gevraagd werd ook wat te zeggen, viel het allemaal meteen van mij af. Als ik eenmaal praat, ben ik niet nerveus meer.'

Verbaal werd Johan ook al gauw de ster onder de voetballers en hij wist al jong, als een ongediplomeerde jeugdige psycholoog, precies te verwoorden waar het om ging. Over die omstreden rode kaart in de interland tegen Tsjecho-Slowakije zei hij naderhand: 'Toch geloof ik dat zo'n incident niet kon uitblijven. Het was de ontploffing van jaren ellende. Jaren al had ik op het randje gebalanceerd. Steeds lag ik overhoop met de scheidsrechters. In het jeugdvoetbal al. Soms werd ik geschorst. Meestal duurde dat niet lang en was ik het gauw weer vergeten. Ik wist dat veel mensen me een rotjochie vonden. Ze wisten echter niet dat ik alles probeerde om het zo goed mogelijk te doen en alle mogelijkheden van de voetbalsport verkende.'

Hij ontwikkelde een volstrekt eigen spraakgebruik, waarvan het boekje *Je moet schieten, anders kun je niet scoren*, dat in 1998 verscheen, pagina's lang getuigt. En iemand die zoveel praat en zo vaak commentaar heeft, kan verwachten dat er vroeg of laat uitdagend wordt gezegd: 'Als jij het allemaal zo goed weet, waarom doe je het dan zelf niet?'

Eigenlijk had hij er nooit aan gedacht na zijn actieve voetbalcarrière trainer of coach te worden, laat staan technisch directeur.

'Bij mij ontstaan alle dingen spontaan. Omdat ik er altijd een duidelijke eigen mening op na hield, vroeg De Telegraaf mij een wekelijkse column te schrijven. Daarin beschreef ik hoe bepaalde voetbalzaken aangepakt zouden moeten worden. Ik gaf steeds onomwonden mijn mening en kreeg algauw tegengas. Zo ben ik het trainersvak ingerold. Toen ik technisch directeur van Ajax was, kwam ik erachter dat ik eigenlijk al jaren coach was geweest. Als voetballer was ik in het veld een leider, een speler die de andere spelers coachte. Er veranderde dan ook niet veel.

Ik mocht alleen niet meer meespelen, wat ik overigens heel jammer vond. Toen kort voor die periode Leo Beenhakker nog trainer van Ajax was en ik een soort adviseur, trainde ik wel mee en stond ik tussen de spelers. Ik heb er toen geen moment bij stilgestaan dat ik zelf ooit trainer zou zijn. Nu weet ik dat je het als voetballer gemakkelijk hebt. Ik kwam trainen, speelde mijn wedstrijd en maakte me verder nergens druk om. Als trainer ben je er veel intensiever mee bezig. Ik had twintig jaar topvoetbal gespeeld, veel opgestoken van mijn trainers en daardoor een behoorlijke basiskennis vergaard. Maar ik kreeg meteen te maken met zaken die nog nooit in me opgekomen waren. Als speler had ik alleen met die tien anderen te maken, maar als trainer gaat het opeens om achttien of twintig man waarvan er slechts elf kunnen spelen. Dan moet je recht door zee zijn en geen onderscheid maken.'

Bronnen: De Telegraaf, 7 november 1966,

Het Parool, 15 november 1966,

Voetbal International, mei 1989

Een gotspe

Bondscoach Georg Kessler wilde Johan Crujff als tiener reeds toevoegen aan de selectie voor het Nederlands Elftal. Maar binnen het bestuur van de KNVB stuitte dit op tegenstand. Ook bij Ajax waren er tegenstanders. Jaap van Praag sprak: 'Laat die kleine mug eerst maar eens een tijdje flink biefstukken eten.' Ook trainer Rinus Michels had zijn argumenten klaar: 'Hij heeft fysieke problemen. Hij moet speciale schoenen dragen. "Klompen" noemen we die.'

Georg Kessler bleek, en dat was in die tijd niet voor iedereen in het land duidelijk, een visionair: 'Nederland heeft spelers van zijn kaliber hard nodig. Elke insider kan zien dat Johan een heel grote wordt.'

Daarbij kregen de twijfelaars nog een extra argument in de schoot geworpen. Johan werd, zoals alle jongens in die tijd, militair gekeurd. Hij werd afgekeurd... wegens moeilijke voeten. Is dat een gotspe?

Bron: *Crujff tot Johan, Bert Hiddema, uitgeverij Luitingh-Sijthoff, 1996*

De droevigste dag van zijn leven

Al veel eerder, nog voor de tijd dat hij officieel in het eerste van Ajax werd opgesteld, coachte Johan Crujff, hoewel dat er toen misschien een wat te groot woord voor was. Als schooljochie bracht hij elke vrije minuut door op het complex aan de Amsterdamse Middenweg, op een steenworp afstand van zijn huis. Geen training van de hoogste senioren sloeg hij over. Een gemiste of afzwaaiende bal pikte hij pijlsnel op en dribbelde ermee terug tot op het trainingsveld, tot groeiende verbazing van de zwoegende profs.

Menige ajacied van toen herinnert zich nog vertederd 'dat slungelige spichtige jochie' van amper twaalf of dertien, dat zich er af en toe brutaalweg al mee bemoeide en op een zeker moment ijskoud tegen een van zijn helden zei: 'Dat doe

je niet goed. Dat kun je beter zó doen.’

En er volgde prompt een perfecte demonstratie langs de lijn van het trainingsveld.

‘Wat sommige mensen, die me niet kennen, ook van me mogen vinden: ik heb me nooit iets verbeeld. Ik ben een gewone jongen uit de Akkerstraat in Betondorp. Mijn ouders kwamen oorspronkelijk uit de Jordaan. Ze deden in groente, aardappelen en vis. Na de oorlog trokken veel mensen uit het oude centrum naar Betondorp. Mijn ouders begonnen daar toen een groentezaak. Mijn broer Henny en ik groeiden er op, al hadden we helemaal niet het idee dat we in Amsterdam woonden. Betondorp was dan wel Amsterdam-Oost, maar eigenlijk was het een dorp. Auto’s waren er nauwelijks, waardoor we lekker op straat voetbalden. Ik was altijd de kleinste, maar Henny zorgde er altijd voor dat ik mocht meedoen. Mijn vader ging elke morgen om zes uur naar de markthallen in de Marnixstraat groente en fruit halen. Geld voor een eigen auto had mijn vader niet; daarom had hij samen met twee andere groenteboeren een wagen. Hij heeft altijd keihard gewerkt en wanneer hij vrij was, zat hij bij Ajax. Wanneer er spelers van Ajax ziek waren, kocht de club bij ons een fruitmand. Daarom noemde mijn vader zichzelf “Hofleverancier van Ajax”. Iedereen kende hem daar. Ze noemden hem Ome Manus. Ik bewonderde hem en had veel ontzag voor hem. Hij was streng, maar heel correct. Ik mocht nooit bij de Vaart komen, omdat hij dat te gevaarlijk vond. In de winter trok het ijs me er toch naartoe en dan kon hij echt heel boos worden.’

‘Als jongetje zat ik dagelijks bij Ajax, bij Ome Henk, de terrein-knecht. Ik hielp hem met lijnen trekken en mocht met hem de vlaggen hijsen op het dak van de tribune. Op wedstrijddagen hielp ik Ome Henk in de kleedkamers en ik kende alle spelers van toen al persoonlijk: Piet van der Kuil, Cees Groot, Sjaak Swart, Eddie Pieters Graafland. Ik ging naar de School met de Bijbel. Waarom weet ik niet, want er was ook een openbare school in de buurt. In de vierde klas hadden we een meester die ons met een aanwijsstok op de handen sloeg wanneer we naar zijn zin niet braaf genoeg waren. Ik liet me echter niet slaan. Zodra hij met die stok uithaalde, trok ik snel mijn hand terug. Pisnijdig werd-ie dan. Op een goeie dag werd ik ook kwaad. “U mag me helemaal niet slaan!” schreeuwde ik. Ik kon meteen vertrekken. Toen ik het verhaal thuis aan mijn vader vertelde, werd hij woedend en ging hij naar school. Vanaf die dag is er niet meer geslagen.’

‘Op m’n twaalfde ging ik een keer op een avond naar school. Er was een afscheidsfeest voor de kinderen die eraf gingen. Ik had het cadeau voor de meester bij me. De meester echter nam me na een paar minuten apart en zei dat ik naar huis moest gaan. Hij vertelde er niet bij wat er aan de hand was. Toen ik de straat in liep, zag ik een ziekenwagen voor de winkel staan en er was politie. “Papa is niet goed geworden,” zei mijn moeder. “Henny en jij slapen vannacht bij de burens.” Even later hoorden we dat hij was overleden aan een hartverlamming. Hij was pas 45 jaar. De dood van mijn vader heeft een diepe indruk op me gemaakt.

In zijn analyse van de Champions League-wedstrijd Feyenoord-Lazio Roma:

‘Voetbal is een spel van fouten. Wie de meeste maakt, verliest. Wie er de minste maakt, wint. Zo simpel is het.’

Daar heb ik heel veel verdriet van gehad. Mijn moeder moest keihard gaan werken om voor Henny en mij te kunnen zorgen. Ze kon de winkel natuurlijk niet alleen aan en deed de zaak van de hand. Ze ging de kleedkamers bij Ajax schoonmaken en hielp 's zondags in de kantine om wat bij te verdienen. Het zou natuurlijk prachtig geweest zijn wanneer mijn vader mijn hele voetballoopbaan had kunnen meemaken. Als ajacied zou hij heel trots op me geweest zijn.

Maar ik denk dat mijn vader alles nog ziet, daar ben ik van overtuigd. Hij is altijd aanwezig, zo voel ik dat. Dat is altijd een enorme steun voor mij geweest. Er is dus toch wat blijven hangen van de School met de Bijbel. Wanneer ik gigantische fouten maak in het leven, word ik gewaarschuwd. Ook dat weet ik zeker. Ik ga nooit naar de kerk, maar ik ben wel degelijk met het geloof bezig. Daar betrap ik mezelf regelmatig op. Wanneer mensen mij iets aandoen, blijf ik daar heel rustig onder. “Daarboven ziet hij alles. Hij pakt jullie wel aan. Daar hoeft ik me geen zorgen over te maken.” Door de dood van mijn vader raakte ik te veel kwijt. Het huis waar ik geboren en getogen was, en mijn vader. Hij ligt begraven op de Oosterbegraafplaats, vlak bij Ajax, aan de Middenweg. Wanneer ik erlangs fietste, zei ik hem altijd gedag. Heel vreemd. “Dag pap,” zei ik dan.’

Bron: Voetbal Special Nummer Een, september 1989

Derden over J.C.: zijn jeugd

De jeugd van Johan Crujff speelde zich af in Betondorp, recht tegenover De Meer, het oude Ajax-stadion.

Rolf Grootenboer, een van Crujffs oudste boezemvrienden: ‘Onze wiegen hebben vrijwel naast elkaar gestaan. Als jongetjes voetbalden we voortdurend en we zaten samen in de Ajax-jeugd. Ik weet nog dat we een keer van de training naar huis liepen. Zei-ie opeens: “Je moet het nog tegen niemand vertellen hoor, maar ik moet zondag mijn debuut in het eerste maken, tegen GVAV in Groningen.” Of-ie opgewonden was? Welnee, dat is-ie nog nooit geweest. Iedere jongen zou in zo'n geval hoteldebotel geworden zijn. Hij niet. Ik heb die man nog nooit zenuwachtig gezien.’

Jany van der Veen was Crujffs ontdekker en zijn eerste jeugdtrainer. Van der Veen was tot op hoge leeftijd meesterscout voor Ajax: ‘Ik heb het honderden keren gezegd: Johan was een geschenk uit de hemel. Die had echt niemand nodig om een we-reldvoetballer te worden. Zijn uitzonderlijke klasse zou zelfs in de verste uithoek van de wereld tot ontplooiing zijn gekomen. Ik kon meer van hem leren dan hij van mij. Op heel jeugdige leeftijd liet hij zijn medespelers al beter voetballen door ze te dirigeren en te coachen. Johan had helemaal geen ontdekker nodig, maar een begeleider. Als jeugdtrainer werkte ik aan zijn fysieke conditie, want hij was echt een mug. Dus liet ik hem zware karren trekken, banken optillen en boomstammen gooien.’

Door de onorthodoxe aanpak van Jany van der Veen ontstond een bijzondere band met de jeugdspeler(s). Hij geloofde stellig in de kwaliteiten van 'die mug', hoewel die bij Ajax nog niet echt bekend waren. Daar vonden ze 'Jopie' eigenlijk een betere honkballer! Door op het juiste moment in te grijpen, kreeg Van der Veen zijn pupil op het goede spoor. Op een middag werd hem verteld dat het zesde elftal met tien man aan de wedstrijd tegen Energia moest beginnen. Of hij niet toevallig een invaller wist.

Van der Veen: 'Johan, toen net veertien, scharrelde er weer rond, zoals altijd trouwens. Ik heb hem gezegd dat-ie als de donder thuis zijn schoenen moest gaan halen en we hebben hem toen gedropt tussen die volwassen kerels. Voor de eerste keer dat seizoen won het zesde een competitiewedstrijd. Het werd 6-0 en de kleine Johan scoorde zes keer! Toen wist iedereen het meteen: die jongen wordt een topvoetballer.'

Nogmaals Rolf Grootenboer: 'Als jongetjes voetbalden we altijd tegen oudere jongens. Speelden we op van die Abe Lenstra-kicksen. Daar werden de noppen onderuit gehaald. Johan wou altijd winnen, een goeie eigenschap, maar hij kon niet tegen zijn verlies. Hij had voor zijn verjaardag een bal gekregen, zo'n rubberen die je kon oppompen. Maar als hij achter stond, dan was het: bal onder zijn arm en naar huis toe. Liepen we langs de groentezaak van zijn vader die het dan al zag gebeuren. Hij vroeg: "Wat is er, jongens?" We wilden hem niet verraden. "Nou," zei ome Manus dan. "Ik weet al wat er aan de hand is. Johan staat zeker weer achter." Kregen wij de bal en moest Johan zijn bed in. We vonden dat lullig en renden na vijf minuten weer de Akkerstraat in of Johan weer mee mocht doen. Maar zijn vader was niet zo makkelijk. We gingen daarom altijd eerst naar zijn moeder, maar die zei: "Ga maar naar z'n vader toe." Als we met veel jongens waren, dan kregen we Johan toch de slaapkamer uit en konden we weer verder voetballen.'

Rinus Michels was twaalf jaar bij diverse teams trainer van de voetballer Johan Crujff: 'Hij was net bij de A-selectie gevoegd toen ik bij Ajax kwam werken. Een mager ventje dat vooral problemen had met zijn grote teen. Een klein drama was dat, omdat zijn voet in geen enkele schoen paste. Heel even hebben we overwogen om zijn teen te amputeren. De oplossing kwam van een orthopedist die speciale schoenen kon maken. Prachtige museumstukken, maar zo zwaar als lood. Ik heb me er altijd over verbaasd hoe Johan op die klompen zo uit de voeten kon, maar hij voelde zich er prima bij. Ik heb tenminste nooit meer wat over die teen gehoord.'

Bronnen: Panorama, 21 april 1991 Panorama, 21 april 1988 De Telegraaf, december 1999

'Shirts moeten agressief van kleur zijn'

Het jongetje uit Betondorp dat, zoals ieder jongetje in Nederland, ervan droomde in het Nederlands Elftal te spelen, werd een vaste waarde voor Oranje. Hoewel hij met zijn negentien jaren de jongste was, zou hij spoedig opnieuw een

trend zetten. Na de schorsing werd het ‘toch weer een gezellige tijd onder bondscoach Georg Kessler’.

‘Deze gentleman onder trainers was jong en onervaren, maar eerlijk. Hij wilde altijd de perfectionist uithangen. Aan tafel mochten we pas iets drinken nadat hij “Proost heren” had gezegd. Dr. Fadrhonc, die hem bij het Nederlands Elftal opvolgde, was óók een mooie man. (Dr. Frantisek Fadrhonc was een in de jaren vijftig voor de communistische dictatuur gevluchte Tsjech, een voetbaldeskundige, maar ook een belezen, erudiete man met een filosofische inslag - HtnB.)

Hij zorgde altijd voor een heerlijke sfeer. Bij Ajax werden wij keihard aangepakt door Rinus Michels. De spelers van Feyenoord hadden onder Ernst Happel helemaal niets te zeggen. Daarom vonden wij het bij Fadrhonc in Zeist zo gezellig. We speelden echt voor hém. Ik zal nooit vergeten hoe hij de opstelling bekendmaakte. Hij had veel respect voor zijn spelers, noemde ons wel bij de voornaam, maar dan zei hij er “meneer” voor. Op het middenveld spelen meneer Johan, dat was Neeskens, meneer Willem, dat was Van Hanegem, en de kleine meneer Wim, dat was Wim Jansen. Op een gegeven moment moest Fadrhonc weg van de bond. De spelers begrepen daar niets van en waren er ook vierkant tegen. Toen hebben wij het voor hem opgenomen en speelden we Griekenland finaal van de mat. Niet voor de KNVB, niet voor Nederland, maar uitsluitend en alleen voor hém.’

Die solidariteitsactie, geleid door Johan Cruyff, was typerend voor de jongen uit Betondorp, die niet gemakkelijk vergeeft, maar helemaal niet vergeet. Fadrhonc had een lieve rol gespeeld in zijn prille jeugd. Na de dood van vader Manus Cruyff ontfermde Arend van der Wel, oud-eerste-elftalspeler van Ajax en vriend van de familie, zich nogal eens over Johan en zijn broer Henny. Na zijn verhuizing naar Twente nodigde hij de jongens vaak uit voor een logeerpartij. Hij nam ze dan mee naar de training van het toenmalige Sportclub Enschede, waar Abe Lenstra zijn voetbalcarrière afsloot. Van de trainer mochten zij af en toe in het doel staan. Die aardige man, dat was Frantisek Fadrhonc... de latere bondscoach.

Over een rode kaart in het moderne voetbal:

‘Die Oost-Duitse scheidsrechter Rudi Glöckner, van wie ik een rode kaart kreeg tijdens mijn tweede interland, beweerde dat ik hem sloeg of dreigde te slaan. Dat was pure nonsens. Die man begreep niets van modern voetbal. Hij wist namelijk niet dat ik heel vaak met mijn handen voetbal.’

Bron: Panorama, 21 april 1988

De jaren zeventig waren begonnen en de maatschappelijke veranderingen sloegen toe. De anti-autoritaire stijl kreeg steeds meer invloed op de samenleving. In de voetballerij ging Johan Cruyff weer voorop.

‘Iedereen kwam voor zichzelf op en daar moesten de officials nog behoorlijk

aan wennen. De spelers van Ajax en Feyenoord maakten de dienst uit. PSV telde toen nog niet mee. Piet Keizer en ik regelden de zaken bij Ajax; Willem van Hanegem en Rinus Israël deden dat bij Feyenoord. De jongens uit het westen en de spelers van PSV lagen elkaar niet. Toen ik bij Barcelona speelde, arriveerde ik op dinsdag voor een uitwedstrijd van Oranje, terwijl het elftal op maandag al met een charter was vertrokken. Jan van Beveren, de keeper van PSV, zonder twijfel in die dagen de beste doelman van Nederland, maakte daar problemen over, terwijl hij ook nog vond dat het hotel aan een te drukke straat lag.

“Je moet niet zeuren,” zei ik. “Jij moet alleen die ballen tegenhouden.”

We gingen ons met steeds meer aspecten bemoeien. Met de kleding bijvoorbeeld. Dat is heel belangrijk. In mijn ogen speelde en speelt het Nederlands Elftal soms in de verkeerde shirts. De shirts moeten agressief zijn van kleur en niet flets. Er moet gespeeld worden in een keiharde kleur oranje; het publiek moet met de ogen zitten te knippen zodra de spelers het veld betreden. Tijdens het EK van 1988 in Duitsland speelde men in lelijke shirts, maar daar is later gelukkig een stokje voor gestoken. Wanneer het Nederlands Elftal 's avonds speelt, moet men witte broeken dragen. Dat oogt sneller. Normaal, overdag, zie ik liever zwarte broeken. Een tenue is heel belangrijk. Je moet iemand zien lopen en het moet uitstraling hebben. Tijdens de warming-up kijk ik altijd naar de spelers. Dan zie ik of zij zich lekker voelen in het shirt.’

‘Achteraf is het jammer dat ik slechts 48 interlands heb gespeeld. Ik had record-international kunnen zijn. Mijn eerste Oranje-shirt heb ik bewaard; daarna heb ik steeds geruild met een tegenstander. Vaak kwamen de tegenstanders al voor de wedstrijd bij me om afspraken te maken over de ruil. Het Wilhelmus voor de aftrap bezorgde me iedere keer weer koude rillingen en kippenvel. Dat heb ik trouwens nog. Toen ik naar Barcelona ging, speelde ik alleen de belangrijkste interlands nog mee, omdat ik verplichtingen had tegenover Barcelona. Het werd in die tijd een voortdurend gevecht om geld. Wij moesten voetballen, maar de clubs wilden het grote geld incasseren. Daar heb ik me tegen verzet; voetballers die goed presteren, mogen ook goed verdienen. In die tijd, zo halverwege de jaren zeventig, kregen we ook steeds meer met sponsors te maken. Een sponsor heeft ook rechten en plichten, maar het voetbal blijft altijd Nummer Een. In mijn ogen werd die voetbalwet overtreden voor het Wereldkampioenschap in Argentinië. De spelers moesten een contract tekenen waardoor zij verplicht waren te spelen met een bepaald merk schoenen en in een bepaald merk shirtje. Men hield er zelfs rekening mee tijdens de selectie van de spelers! Dat ging mij te ver. Dat mag nooit. Het voetbal gaat altijd voor.’

Bronnen: Voetbal Special Nummer Een, september 1989,

interview met Henny Cruijff in weekblad Panorama, 21 april 1988

Een grote bek helpt bij het nadenken

Op z'n twintigste al had Johan Cruijff zich ontwikkeld van een Amsterdams

lieverdje tot een Bekende Nederlander, zo niet dé bekendste Nederlander. Tienduizenden juichten de fabelachtige spitsspeler in de stadions toe, maar hij was inmiddels meer. Een gewiekste zakenman in de dop, een verbale leider die onvervaard in vele opzichten al de voortrekkersrol op zich had genomen. Het bezorgde hem een ongekennde populariteit, maar die had ook negatieve consequenties.

Zo enthousiast als hij door velen werd toegejuicht, zo kwaadaardig werd hij weer bejegend door anderen, die hem uitmaakten voor geldwolf. De post bezorgde hem brieven vol aanbidding en vol razernij en de koosnaampjes, eretitels, scheldwoorden en karakteristieken waren niet meer bij te houden. Jaloezie stak namelijk ook de kop op, en ergernis over het feit dat hij taboes doorbrak, zeker in financieel opzicht. Een kleine bloemlezing uit de periode '69-'71 een tofferik, een schlemieltje, een praatjesmaker, een kapsoneslijer, een positief piepeltje, een pure provo, een schat van een knul, een brutale hond, een goeierd en een jongen van wie je veel pikt zonder dat je kwaad op hem kunt worden.

Tientallen keren per dag ging zijn telefoon en bleek er een zwijger, hijger of bedreiger aan de lijn te zijn. 'Ik ga je zoon doodmaken en als die dood is, maak ik jou van kant.'

Over zijn begintijd:

'Ik ben er niet zomaar op mijn zeventiende ingekomen, alsof ik uit de lucht kwam vallen... Ik was er al vanaf mijn veertiende. Ik pikte toen de brommers van de spelers van het eerste elftal. Ik keek niet tegen ze op. Ik wist gewoon dat ik er bij moest horen, vroeg of laat. Het was een vanzelfsprekend iets. Het was geen stap. Het was wel een stap voor de anderen om mij te aanvaarden.'

Bron: Interview in Vrij Nederland, april 1979

Johan had toen alleen nog een dochttertje. Zoontje Jordi moest nog geboren worden. Als alle dreigementen ten uitvoer waren gebracht, zou de stervoetballer, coach, technisch directeur en latere televisiecommentator ons in het begin van de jaren zeventig al meermalen ontvallen zijn.

Een van zijn beste vrienden gaf als reactie op de kwalificatie

'geldwolf': 'Pers en publiek hebben hem tot idool verheven. Wekelijks vermaakt hij honderdduizenden mensen met zijn manier van voetballen, maar van datzelfde publiek mag hij er niks mee verdienen. Filmhelden voor wie de mensen naar de bioscoop gaan en die het publiek via de televisie amuseren, mogen dat wel. Wat is het verschil? Hij is een wereldster met zeker dezelfde amusementswaarde als James Bond.'

De media benaderden steeds vaker de zakenman in hem. Johan Cruijff deed bepaald niet geheimzinnig over die kant van zijn leven. In 1969 kreeg hij een aanvaring met half Nederland toen hij een keer de centrale training van het Nederlandse elftal verzuimde, omdat hij te laat teruggekeerd was van een

plotselinge reis naar Milaan, waar een internationale schoenenbeurs werd gehouden. Het werd breed uitgemeten in de vaderlandse pers, temeer daar de reden in de privé-sfeer lag: de Shoetiek die hij aangeschaft had voor zijn vrouw Danny. Bondscoach Georg Kessler passeerde de voetbalvedette voor de interland tegen de Bulgaren en zelfs Ajax strafte zijn stervoetballer met een voorwaardelijke boete van 500 gulden met een proeftijd van één jaar.

Zijn populariteit verplichtte hem, zo jong als hij nog was, tot talloze interviews waarin hij over van alles en nog wat aan de tand werd gevoeld, van de hogere politiek tot en met zijn seksuele leven. Johan praatte vrijuit. Naast voetballen was praten immers zijn tweede kwaliteit. De rel om de gemiste training ging hij ook niet uit de weg. Het was een wezenlijk onderdeel van zijn voortrekkersrol, van een taboe dat hij, mede ten voordele van heel voetballend Nederland, aan het doorbreken was.

De Haagse Post ondervroeg hem nogal deftig en vanuit de hoogte, maar schreef wel zijn naam verkeerd. Dat overkwam hem vaker. Bij zijn debuut voor Ajax in de hoogste afdeling van het betaalde voetbal werd hij door dagbladen beschreven als Kruyf, Kruif en Kruyff. Ook nu nog, in het jaar 2000, schrijven de meesten Cruyff terwijl hij echt als Cruijff bij de burgerlijke stand staat ingeschreven.

De Haagse Post: ‘De lang-manige voetballer bierst een Roth-man’s King Size sigaret van de journalist. Na een schuchter haaltje kijkt hij glimlachend op en geeft te kennen dat de sanctie van zijn club weinig indruk op hem maakt. De Shoetiek voor zijn vrouwtje vindt hij een interessanter gespreksthemat. De fragiel geconstrueerde vedette, lakschoenen met een zilveren gesp, overhemd in kashmir-dessin onder een donkerblauwe wollen spencer, beweert ontspannen ervan overtuigd te zijn dat hij niettemin zal worden opgesteld tegen Bulgarije. Een paar uur later blijkt de nationale trainer anders te hebben beschikt. Kessler koos bewust voor de rel. Hij weigerde een voor de hand liggend excuus om Cruijff voor zijn team te behouden. Voor de voetballer betekent die keuze een gevoelige tik op diens gekoesterd ego. Kessler zal in het geheim een glimlach niet kunnen onderdrukken Hij bereikt een verder liggend doel: Cruijffs onvoorwaardelijke inzet bij het volgende duel van Oranje.’

Na het behalen van het kampioenschap met Feyenoord:

‘Het voelt alsof ik dit seizoen niet vóór Feyenoord heb gespeeld maar tégen Ajax.’

Bron: *De Kuip - Thuishaven van Feyenoord*, Uitgeverij Waanders, 1996

Na die psychologische beschouwing kwamen de indringende vragen van het weekblad.

‘Waarom is Cruijff overhaast naar Italië vertrokken?’

‘Mijn vrouw en ik willen een zaak beginnen. We hebben een pandje gehuurd in

de Kinkerstraat. We willen mooie en exclusieve schoenen verkopen. Onze Shoetiek moet zo spoedig mogelijk open.'

'Dat is nog geen verklaring voor de voortvarendheid. Kan de heer Cruijff dat niet nader toelichten?'

'Er spelen twee factoren. Een zakelijk belang en een persoonlijk belang. Zakelijk: ik heb dat pand gehuurd; dat kost elke dag geld. Hoe eerder die kosten eruit komen, hoe beter het is. Persoonlijk belang: dat ligt duidelijk in de privé-sfeer. Ik kan dat niet beter omschrijven omdat het een kwetsbaar probleem is. Noem het privé-psychologische redenen. Kessler weet daarvan. Hij heeft zich niet in mijn persoonlijke moeilijkheden verdiept. Mijn gezin staat op de eerste plaats. Dat staat bij al mijn besluiten voorop. Nare consequenties die uit die houding voortvloeien, accepteer ik. Deze "Zaak Cruijff" is opnieuw een bewijs dat de sociale begeleiding in de sport gefaald heeft. Wéér gefaald heeft.'

'Hoezo?'

'Ik ben full-prof. Dat is een vak. Als voetballer kun je dat tegenwoordig geen tien jaar meer volhouden, gelet op de toenemende hardheid en gemeenheid op het veld. Ga ik uit van het gunstigste geval, tien jaar dus, dan betekent dat voor mij dat ik in tien jaar moet verdienen waar een ander veertig jaar de tijd voor heeft. Kessler heeft dit begrip niet opgebracht.'

'U wordt ook een geldwolf genoemd.'

'De mensen maken de fout voetbal nog als een sport te zien. Voetballen is een vak. Een ander vak ken ik niet. Ik heb er nu ook de tijd niet voor om dat te leren.'

'Heeft bij u niet een desinteresse voor het Nederlands Elftal meegespeeld?'

'Zakelijk is dat Nederlands Elftal nog steeds niet aantrekkelijk. De overwinningspremie bedraagt f500,-. Als we verliezen, beuren we maar 200 pop. Het trainingsgeld is dankzij onze grote bek opgetrokken van vijftig naar honderd gulden.'

'Dat is toch een aardige bijverdienste?'

'Zeker, maar laten we nu de risico's eens opnoemen. De verzekeringen zijn pas sinds heel kort in orde. Als ik een halfjaar geleden reizend voor Oranje was neergestort, had mijn vrouw kunnen zeggen: mijn man is met de eer gestreken. Voor de functionarissen van de bond was wel een verzekering afgesloten. Toen wij dit als spelers aanhangig maakten, zei meneer Burgwal (de toenmalige secretaris-penningmeester van de voetbalbond. - HtnB.) ijskoud: "Jullie zijn toch verzekerd bij je club?" Larie natuurlijk. Als de club geld krijgt voor zijn bezit, de speler, krijgt mijn vrouw nog geen geld. Burgwal zei toen: "Nou, dan sluit je zelf een verzekering af..."'

'Welke risico's loopt de heer Cruijff nog meer?'

'Blessures. Pas sinds een halfjaar, alweer na onze grote bek, past de knvb bij.'

Van de club krijgen we 80%. De knvb heeft toegezegd de resterende 20% te betalen. Maar de bond is niet snel met betalen. Ik ben in Polen geblesseerd. Ik miste twee wedstrijden voor Ajax. Die 20% had ik een halfjaar later nog niet gevangen. Neem Henk Groot. Ook geblesseerd in Polen. Vijf weken buiten Ajax. Hij heeft nog geen telefoontje gehad van de knvb. Er is zelfs niet gevraagd: kunnen we misschien iets voor je doen? Groot heeft een mortelmixbedrijf. Daar kan hij nu niks beginnen. Tegen deze achtergrond is de financiële tegemoetkoming belachelijk en heeft die niks te maken met een bijverdienste.'

'Hoeveel schoenenfabrikanten heeft u in Italië bezocht?'

'Het viel me tegen: negen maar. Ik heb drie orders geplaatst voor in totaal duizend paar schoenen.'

'Had u die rel verwacht na de schoenenreis?'

'Nee, helemaal niet. Ik was snel uit de droom. Toen ik het vliegtuig uitkwam, liepen de journalisten me al tegemoet. Ik werd emotioneel. Ik heb er maar wat uitgegoid. Later heb ik daar mijn excuses voor aangeboden. Ik zet altijd eerst een grote bek op. Ik heb daar niet veel moeite mee. Ik moet dat wel. Dan kan ik namelijk nadenken, rustig nadenken hoe ik iets op moet lossen.'

Bronnen: Haagse Post, 22 oktober 1969 Haagse Post, 17 maart 1971

Waarheid als een koe

In uitspraken als 'Hun op rechts was een geitenkaas', 'Elk nadeel heb zijn voordeel' en 'Ik maak eigenlijk nooit fouten, want ik heb ontzettende moeite me te vergissen' toont Crujff zich een waar aforist. Wie doordenkt over wat hij zegt, ontdekt steevast een waarheid als een koe.

Bron: VARA-TV-Magazine, 17 juni 2000

Lieve brieven verzachten blessures en missers

De eerste slepende blessure die Johan Crujff meemaakte, werd een lijdensweg. Iedere wedstrijd die hij miste, deed meer pijn dan het lichamelijk ongemak. De machteloosheid vooral van de speler die niets liever wil dan het veld op... is een pijniging op zichzelf. Iedere gretige voetballer herkent dat.

In 1970 moest hij langdurig aan de kant blijven. In april begon een ondefinieerbare pijn in de liesstreek hem te kwellen. De zomerse rustperiode bracht nauwelijks verbetering. Hij miste ook de oefenperiode, en in het begin van de competitie mocht de frêle Ajax-ster het gaan proberen met het weinig deskundige advies: 'Schop er maar wat op los. Wordt het erger, dan komen we er misschien wel achter wat het eigenlijk is.'

In de allereerste wedstrijd, tegen DWS thuis, werd hij tijdens zijn eerste de beste solo-rush gevloerd door Frits Soetekouw en brak een nieuwe periode van gedwongen nietsdoen aan, afgewisseld

Na met Feyenoord kampioen te zijn geworden, vanaf het bordes van het

Rotterdamse stadhuis de jubelende massa overziend, met een glimlach:

‘Zo, dus dit is nou de Coolsingel? De enige gang die ik tot nog toe naar Rotterdam heb gemaakt, voerde uitsluitend en alleen over de Van Brienoordbrug, direct van huis naar De Kuip en weer terug.’ door het maken van foto’s en de speciale warmte-therapieën van masseur Salo Muller.

‘Als ik met mijn rechterbeen trapte, was het alsof ze er een gloeiend mes in boorden. Ik ben toen alles maar links gaan doen. Ik ging uiteraard ook voorzichtiger spelen. “Cruijff is uit vorm,” heette het toen. Maar geen buitenstaander beseftte wat er aan de hand was. Alleen voetballers onder elkaar kunnen in zo’n situatie misschien enig begrip opbrengen. En dan nog niet altijd, want er zijn bonken eelt die nooit wat oplopen,’ zei hij eind oktober.

Hij ergerde zich wegens de verplichte werkeloosheid, maar hij verveelde zich niet. Hij amuseerde zich met de voortdurend toestromende fanmail, de wijze raadgevingen en goedbedoelde adviezen. Er kwamen telefoontjes van Indische dames die aanboden hem een speciale massage te verstrekken opdat alle helse pijnen zouden wijken.

Als hij weigerde en zich verontschuldigde met de mededeling dat hij al onder doktersbehandeling was, fluisterden ze: ‘Geef niets. Niemand hoeft het te weten. Wij zwijgen als het graf.’ Een zichzelf ‘een oudere dame’ noemende vrouw stuurde hem speciale warmtepleisters met de bede dat die heilzaam voor hem zouden zijn.

‘Het zijn vaak vrouwen van tussen de veertig en de vijftig die mij schrijven. Ze vinden me aardig. Als ik ergens een winkel open, kijken ze alsof me door de haren willen strijken. Ze zien me als een zoon of een kleinzoon, denk ik.’

Niet alleen vertederde vrouwen troostten Johan Cruijff in kammervolle tijden. Niet alleen blessures, maar ook het missen van een niet te missen kans valt onder dat zorgelijke hoofdstuk. Tijdens de verlenging in de Europa Cup-wedstrijd tegen Real Madrid in november 1967 overkwam hem wat hem zelden of nooit gebeurde: hij miste. Heel Nederland had er deskundig commentaar op. Een aantal ‘vakmensen’ van buiten de voetbalerij werd naar aanleiding van de uitzending van het Vpro-televisie-programma *Stijloefeningen* gevraagd in eigen jargon te reageren. In dat programma bleek de Franse auteur Raymond Queneau in staat een onbetekenend incident in negenennegentig verschillende versies te beschrijven. Het commentaar van de ‘beurskenner’ zou, 33 jaar later, in het jaar 2000 als visionair uitgelegd kunnen worden.

Een officier van Justitie:

‘Verdachte Cruijff, Johannes Hendrik, oud twintig jaar, ongehuwd, van beroep voetballer, wonende te Amsterdam, wordt ten laste gelegd dat hij op woensdag 11 oktober 1967 des avonds te 22.03 ^{uur} heeft verzuimd te scoren, althans het doelvlak te passeren, toen hem daartoe door Keizer, Petrus Johannes, de gelegenheid werd geboden. Verdachte Cruijff bevond zich op genoemd tijdstip volgens de vele getuigenverklaringen op plusminus tien meter afstand van

genoemd doelvlak en op plusminus zeven meter van de Spaanse vertegenwoordiger Junquera, voornamen: Andres Avelino Zapico. Verdachte Cruijff heeft het hem ten laste gelegde bekend. Als verzachtende omstandigheid kan worden aangemerkt dat verdachte Cruijff wel een poging heeft gewaagd te scoren, althans het doelvlak te passeren, doch zijn poging zag mislukken door toedoen van meergenoemde Junquera.'

Een woordvoerder van de Rijksvoorlichtingsdienst, de RVD: 'Geen commentaar.'

Een beursanalist:

'Zoals te verwachten was, heeft de gemiste kans van Cruijff & Co te Madrid de noteringen van de hoofdfondsen op de Amsterdamse Effectenbeurs ongunstig beïnvloed. Nadat de beurs ongeanimeerd was geopend en een aanvankelijke koersverbetering van de in gewone aandelen Ajax converteerbare obligaties niet kon worden gehandhaafd, werd de stemming op Beursplein 5 in de loop van de avond levendiger en liep de Dow Jones index op van x-0 tot 1-1. Door de gemiste kans van Cruijff & Co kon aan de aandeelhouders van Ajax over het derde tijdvak geen interim-dividend worden uitgekeerd. Wall Street reageerde flauw.'

Een schaakgrootmeester:

'Nadat de match aanvankelijk was afgebroken in een iets gunstiger stelling voor Wit (Ajax), kreeg deze Spaanse partij onverwacht een spectaculaire wending na een ingenieuze doorbraak op de Keizersvleugel, waardoor de witte loper in het centrum plotseling vrij spel kreeg en mat op de achterste lijn dreigde. Wit miste echter op het beslissende ogenblik de juiste voortzetting. Bij analyse bleek een verdere ontwikkeling van de Keizersvleugel voor Wit iets gunstiger perspectieven te hebben geboden.'

Als een beledigde heer in het veld:

'Er werd een keer gefloten voor een overtreding tegen Barcelona toen ik daar speelde. Dus niet eens tegen mij persoonlijk, maar tegen ons team. Ik pak die bal op en loop er mee naar de plek waar de vrije schop genomen moest worden. Toen zegt die scheidsrechter tegen mij: "Leg neer die bal. " Ik antwoordde: "Dat doe ik toch. " Waarop hij weer: "Als ik zeg: leg neer die bal, dan leg jij die bal neer. " Waarna ik vroeg: "Zegt u 'je' tegen mij? Zeggen ze hier geen 'u' tegen een speler?" En toen kreeg ik een waarschuwing en een kaart, zogenaamd wegens protesteren tegen een beslissing. Maar dat was dus helemaal niet waar.'

Een tiener anno 1967:

'Johnny the Selfkicker doet me niets, weet je wel, maar Johan is voor mij het einde. Pietje is natuurlijk ook lekker blits, maar niet zo sexy als Johan. Elke keer als ik Johan zie schoppen, krijg ik een geweldige kick. En tenslotte gaat het toch allemaal om de kick, zeg nou zelf. Toen Johan die hippe kans miste in de verlenging, ben ik vier dagen niet naar m'n werk geweest, weet je wel. De

controlerende arts was namelijk nogal square.’

Een politicus:

‘Ofschoon wij het onderling overleg over deze affaire in Madrid nog niet hebben kunnen afsluiten en de leden van onze fractie zich nog intensief met deze naar mijn gevoel zeer moeilijk liggende en tal van aspecten biedende materie bezighouden, wil ik toch wel als mijn zeer persoonlijke mening te kennen geven dat ik moeilijk de neiging kan onderdrukken dit lichtelijk als een gemiste kans te beschouwen. Politiek gezien is een voorzet van links in de huidige parlementaire constellatie niet haalbaar, zoals u ongetwijfeld zult weten, maar desondanks meen ik te moeten opmerken dat deze zaak wel degelijk doeltreffender had kunnen worden opgelost. Maar nogmaals: dit is mijn zeer persoonlijke visie op wat ik, zoals gezegd, als de gemiste kans van Cruijff zou willen kenschetsen.’

Een waarzegster:

‘Twee weken voor de wedstrijd tegen Real Madrid krijg ik op mijn spreekuur Cruijff op bezoek. Ik herken hem direct, maar doe natuurlijk alsof ik hem nog nooit heb gezien. “Mevrouw,” zegt hij. “Ik wil iets over de toekomst weten.”

“Dat kan,” zeg ik jolig. “Ik heb ze van vijf gulden en van tien gulden. Het verschil zit ’m in de rooskleurigheid.”

Hij betaalt vijf gulden en ik ga op beperkte schaal in trance. “Ik zie een reis naar een ver en vreemd land in het vooruitzicht,” lispel ik. “Geen vakantiereis, nee, u zult ontmoetingen hebben, maar pas op: er wordt van alle kanten scherp op u gelet...”

Ik zie dat het bij mijn bezoeker Cruijff aanslaat en begin meteen bij wijze van prijsopdrijving onverstaanbaar te pruttelen. Hij begrijpt de wenk goed en lapt vijf gulden bij. Ik ga over op een versterkte zender en vervolg: “Ik zie een geweldige kans voor u, maar helaas bevindt er zich een man op uw baan waar u langs moet. Verder kan ik nu niet gaan.”

Hij weg. Ik zie hem terug die avond in mijn andere glazen bol, de teevee. Ik zit een beetje te gniffelen om wat ik hem heb voorspeld, maar kijk vreemd op als ik Cruijff opeens alleen voor de doelman zie staan.

Verrek, denk ik. Dat heb ik toch even aardig voorzien. Vandaar die tussentijdse prijsverhoging, meneer.’

Bron: Het Parool, 8 oktober 1970

Derden over J.C.: een lastige Oranjeklant

De interlandcarrière van Cruijff liep lang niet altijd over rozen, zeker in de begintijd was het Amsterdamse lefgozertje niet altijd een zegen voor zijn omgeving.

Georg Kessler was J.C.’s eerste bondscoach. Hij zette hem een keer uit Oranje vanwege het ‘schoenenincident’: ‘Johan kwam te laat omdat hij in Italië naar een

schoenenbeurs was geweest ten behoeve van zijn eigen bedrijfje. Ik moest een maatregel nemen. Voor een speler is dat moeilijk te verteren, zeker voor iemand als Cruijff. Zelf heb ik er nachten moeilijk van geslapen. Hij heeft het voortreffelijk verwerkt. Hij is meer sociaal voelend dan iedereen denkt.'

Maar naast ergernis werd er ook flink met en om hem gelachen.

In Cruijffs begintijd was Hans Eijkenbroek vaste waarde in het Nederlands Elftal dat onder leiding van Georg Kessler stond. Ook hij heeft de 'jonge hond' mogen meemaken: 'Kessler was in mijn interlandperiode bondscoach en die kon lullen als Brugman. De wedstrijdbesprekingen duurden zeker drie kwartier. Op het laatst zat iedereen een beetje te slapen. Dan vroeg Kessler: "Zijn er nog vragen?" Johan stak altijd zijn vinger op en zei: "Ja maar, trainer, als het nou zo en zo gaat en wij eens zus of zo doen..." Dan moest Kessler alle zeilen bijzetten om zich eruit te redden. Wij zeiden iedere keer tegen Johan: "Man, hou je mond toch eens. Er is genoeg geouwehoerd." De volgende interland vroeg de trainer dan weer of er vragen waren. En dan hielden we die kleine vast, een hand op z'n mond, maar hij stond toch op en dan begon-ie weer. Ongelooflijk zoveel spelinzicht als hij had.

Je werd ook wel eens gek van hem, want hij was natuurlijk in alles de beste. Dat vond hij zelf ook. Als we aan het biljarten waren, zei hij: "Je moet hem zo raken." En als we kaartten, ging-ie achter je staan en hoorde je: "Je gooit de verkeerde kaarten weg." Kessler bedoelde het goed, maar had zijn eigenaardigheden. We kregen bijvoorbeeld van hem een foto van onze directe tegenstander mee naar bed. Nou had je in die tijd *De Lach*, zo'n weekblad met blote dames. Johan zei tegen Kessler: "Ik neem liever een foto uit *De Lach* mee. Die tegenstander is nog een lelijke kerel ook. Moet ik daarmee naar bed?"'

Na zijn actieve loopbaan als voetballer kwam Cruijff diverse malen in beeld als bondscoach. Het land stond vaak in vuur en vlam, doch niet alle spelers deelden die mening.

Ruud Gullit bereikte zelf ook een supersterstatus, onder meer bij Oranje tijdens het EK'88 in Duitsland. Helemaal gerust over een eventueel supervisorschap van Cruijff was Gullit niet: 'Hij is een unieke voetbalpersoonlijkheid, maar vroeg of laat kom je met hem in de problemen. Dat moet worden voorkomen. Daarom vind ik hem niet geschikt als coach van Oranje. Het is knap lastig om met hem te werken. Hij moet altijd gelijk hebben. Hij is zo eigenwijs dat als ik met een sinaasappel aan kom lopen, hij mij ervan wil overtuigen dat die zwart is, terwijl toch iedereen weet dat een sinaasappel oranje is.'

Bronnen: Het Parool, ^ november 1978

Ik heb nog met Johan Cruijff gespeeld, Klaas Vos, uitgeverij Anthos, 1997

Dagbladen Gemeenschappelijke Pers Dienst, 29 maart 1990

Is voetbal wel oorlog?

Over echte missers kon Johan Crujff niet klagen. Hij beging ze zelden. Over blessures mocht hij trouwens ook niet mopperen, vond hij zelf.

‘Mijn manier van spelen is risicovol en maakt een speler zoals ik ben automatisch heel blessuregevoelig. Ik ben ervan overtuigd dat sommige spelers expres proberen een oude blessure van een tegenstander op te rakelen door een tik of een knietje.’

‘Voetbal is oorlog’ sprak ooit Rinus Michels, bondscoach en daarvoor jarenlang coach van Europa Cup-winnaar Ajax na de verloren finale in Madrid.

‘Die kreet deed opgeld in die mooie tijd met Ajax en met het Nederlands Elftal, zoals tijdens het tournooi in 1974 in West-Duitsland,’ mijmerde Johan Crujff jaren later.

‘Die woorden van Michels zijn vaak uit hun verband gerukt. Michels had het nooit over geweren of een schoppartij in het veld. Als er nu te hard wordt gespeeld, hoor je dat de mensen die opmerking in negatieve zin gebruiken. Michels doelde meer op puur professioneel voetballen, bijvoorbeeld op het moment dat ik eens in een wedstrijd tegen dos scoorde, terwijl we kort voor tijd al met 3-1 voor stonden: niet even nog mooi dat mannetje passeren met alle risico’s op blessures van dien, maar die bal erin rammen. Voetbal kan op die manier best oorlog zijn, maar wel met sportieve wapens.’

‘Ik vind dat ik eigenlijk nog maar weinig geblesseerd ben geweest. Mijn stijl is ronduit dat ik in topconditie ben. Dat bleek maar weer eens tijdens die rush tegen DWS. Maar die hoort nou eenmaal bij de show. Die moet door 23 man gemaakt worden.’

Over het nemen van een penalty:

‘Een penalty nemen is een aparte kwaliteit. Als een spits hem neemt, betekent dat helemaal geen garantie. Er zijn topscorers die penalty’s missen. En er zijn vrij onbekende spelers die nooit scoren, maar altijd de penalty voor hun ploeg benutten. Irwin bij Manchester United is er zo een. Hij speelt onopvallend tussen al die sterren, maar als ze een penalty krijgen komt hij naar voren. Hij mist nooit. Laatst deed-ie een keer niet mee. Ze kregen een penalty. Scholes nam hem en prompt werd-ie gemist.’

We zijn afhankelijk van elkaar, maar dat begrijpen veel voetballers kennelijk niet. Komen we bij Excelsior. Gaan ze met negen man voor die goal liggen. Slepen ze heel toevallig een punt weg. Maar ik vraag me dan af: wat koop je daarvoor als er geen directe degradatiedreiging te bezweren is? Het publiek heeft toch een verloren middag als ze niet het voetbal zien waarvoor ze gekomen zijn en waarvoor ze ook betaald hebben?’

‘Mensen zeiden wel eens: waarom zet je zo’n ongrijpbare rush in als je nog niet eens goed hersteld bent? Ik weet het niet. Ik moet. Het is mijn type spel. Er was

een gat. Het is ongeveer de enige manier om doelpunten te forceren. Je moet er doorheen. Dan pas rol je een defensie echt op. Je zag het laatst in de wedstrijd tegen Feyenoord. Een solo van Coen Moulijn. Je komt er niet met eindeloos combineren.'

Haatgevoelens jegens tegenstanders die bewust proberen hem uit te schakelen met te harde charges, koesterde hij niet echt. Daarin was hij ook vrij uniek.

'Ik probeer ze te kijk te zetten door ongrijpbaar te voetballen,' was zijn revanchegedachte. Maar zo dacht en denkt niet elke voetballer erover.

In diezelfde oktobermaand van 1970 woedde in de Engelse pers een opgewonden discussie door uitspraken van Jack Charlton, bijgenaamd De Giraffe. Hij was een ijzeren verdediger, de stoere onverzettelijke stopper van Leeds United en het Engelse elftal, het tegendeel van een lieverdje. 'Als ik een speler niet kan houden, probeer ik hem neer te leggen. Ik grijp hem desnoods bij zijn nekvel om een doelpunt te voorkomen, maar ik zal geen blessures veroorzaken,' luidde zijn instelling.

In de jaren tachtig en negentig werd hij tijdens de Europese en Wereldkampioenschappen bekend als de goedlachse relaxte coach van Ierland, die zijn 'lads' geen straftraining gaf na een verloren duel maar een rondje in de pub. Langdurige tactische besprekingen verving hij door gezamenlijk te gaan vissen. Als hij onbereikbaar was, wist iedereen waar hij te vinden was: met een hengel aan de waterkant. Hij speelde graag tegen Nederland. 'Ai lof the dotsj,' zei hij met zijn aanstekelijke Midland-accent.

Jack Charlton had tijdens een interview op de Engelse televisie verklaard dat er twee spelers in zijn boekje staan die nog op een 'stevige afstraffing' konden rekenen voordat hij de actieve voetbalsport zou gaan verlaten. 'Die jongens spelen mij té gemeen en verdienen het een keer teruggepakt te worden. Laat ze uitkijken of ik breek ze de benen.'

Sportief Engeland stond op z'n achterste benen. Zelfs zijn broer Bobby, de sierlijke onkreukbare aanvaller, bemoeide zich er openlijk mee: 'Jackie koestert nooit wrok. Dit is een mysterie. Hij moet door iemand verschrikkelijk bedreigd of beledigd zijn.'

De Giraffe echter nam zijn woorden niet terug, ook niet voor de jury van de Britse voetbalbond. Misschien was hij uiteindelijk toch te zachtaardig om de daad bij het woord te voegen. Jackie Charlton heeft nooit de namen genoemd van de twee spelers aan wie hij gebroken benen had beloofd. Maar wellicht hebben die twee zich gedachtig het spreekwoord 'Wie de schoen past, trekke hem aan', om redenen van veiligheid nooit meer op een veld gewaagd dat ook door Jackie de Giraffe betreden werd.

Er is tenminste nimmer meer iets over deze affaire vernomen.

Bronnen: Historisch Overzicht '100 jaar knvb'

BBC-sportprogramma Crandstand, 3 oktober 1970

‘Nicht so pingeln,’ riep de eerste trainer al

Nel Cruijff-Draaijer, die op 25 april 1947 twee uur in de middag, twee jaar na de geboorte van haar zoon Henny, het leven schonk aan haar tweede zoon Hendrik Johannes, roepnaam Johan, werd door het onnavolgbare talent van haar jongste zoon de bekendste en meest geïnterviewde moeder van Nederland.

Tientallen malen vertelde zij dat Johan op z'n vijfde al poseerde in een Ajax-shirt, dat hij altijd een bal wilde als hij een cadeau mocht vragen en dat er een vermogen betaald is aan glasschade vanwege de talloze door zoonlief met de bal ingetrapt ruiten en ramen. ‘Ik had in onze groentezaak eens voor Kerstmis aan een mevrouw uit de buurt een prachtige fruitcocktail verkocht. Een paar uur later was ze alweer terug in de winkel. “Moet u nou eens kijken mevrouw,” zei ze. “Mijn hele cocktail is vernield. Uw zoontje Johan heeft met een bal mijn grote ruit ingetrapt en de cocktail stond eronder.”

Eerst dacht ik nog wel eens dat hij zijn huiswerk zat te maken, maar dan was hij stilletjes naar buiten geslopen en stond hij eindeloos, urenlang, met een tennisbal tegen de muur te trappen. Rust heeft hij nooit gekend. Hij kon geen moment stilzitten. Ik had al gauw door dat hij geen student zou worden. Hij was wel degelijk pienter, maar had geen geduld om te studeren. Als hij uit huis verdwenen was en het was geen schooltijd, hoefde ik me nooit ongerust te maken over waar hij uithing. Ik wist dat-ie altijd op het voetbalveld te vinden was.’

Tip tijdens het commentaar bij de Champions Leaguedwedstrijd Feyenoord-Chelsea:

‘Niemand heeft er ooit bij stilgestaan, maar als je het je realiseert, kun je er als verdediger veel onheil mee voorkomen: rechtsbenige spelers koppen altijd het makkelijkst over hun linkerschouder.’

Onderwijzer Paul Ritchie was een van de eerste getuigen van het jonge talent, hoewel het er even op leek dat het een filmtalent zou kunnen worden. Johan was acht jaar toen hij optrad in een reclamefilmje voor het sigarenmerk Karel i dat als wervende leuze voerde “Er is maar één Karel i”.

Maandenlang werd dat filmje in het voorprogramma van de bioscopen bekeken door honderdduizenden Nederlanders, die niet konden bevroeden dat het kleinste ventje in de film jaren later voor miljarden in de hele wereld een beroemdheid zou worden. ‘Meester’ Ritchie: ‘Ik werd opgebeld door iemand van de Cinetone Filmstudio’s die in Duivendrecht lagen, vrij dicht bij de Watergraafsmeer waar onze Groen van Prinstererschool stond. Mij werd gevraagd of ik tien jongetjes kon leveren voor dat reclamefilmje. Als het in de vrije tijd kon gebeuren, vond ik het goed. Ze werden allemaal in een exotisch Afrikaans kostuumpje gestoken, Johan ook. We zijn een dag in de studio geweest en na afloop kreeg ik voor elk van de jongens een tientje mee. Daar waren ze toen de koning te rijk mee. Het was voor Johan c.s. het eerste zelf verdiende geld.

Ik kreeg Johan pas in de hoogste klas. In zijn eerste rapport van dat schooljaar schreef ik: “Johan kan beter!”

Ik was natuurlijk de voorgaande jaren al van zijn bestaan op de hoogte. Ik hoorde vaak dat hij zo goed kon voetballen. Een van onze onderwijzers, meneer Hamel, was een enorme voetbal-enthousiast die in de pauze als scheidsrechter fungeerde. Het ging exact volgens de regels van de kunst. Op het veld achter de school, 't Zandje, werd altijd gespeeld.

Vaak duurde het speekwartier wat langer. Dan konden we wat langer genieten van Johan! Dacht ik altijd: ach, laat die jongens nog maar effe. Er stond een houten bak in de klas waar de bal in lag. Dan ging de bel en dan was 't altijd Johan die de bal er pijlsnel uitpikte. Nooit iemand anders, altijd Johan. En dan hóórde je Johan opeens. In de klas viel hij nooit op. Zodra hij voetbalde, was hij iedereen te rap af en had hij de grootste mond.

In de vijfde ging hij meedoen aan de schoolvoetbalcompetitie. Groen shirt, vanwege Groen van Prinsterer, en een oranje kraag; dat waren onze kleuren. Toen heb ik al tegen iedereen die het maar horen wilde, gezegd: “Kom eens kijken. Wij hebben een voetballertje op school van wie jullie later nog veel zullen horen.”

Hij is later naar de ulo gegaan, maar met tegenzin want het voetbal betekende alles voor hem. Maar ja, hij moest toch ook aan de andere dingen meedoen. Ik heb nog een bandje waarop ook zijn stem voorkomt, die zingt: “Een vreemde arme snuiter was moede van het wand'len.”

Die bromstem is van Johan. De baard in z'n keel begon toen net door te breken.'

De beroemde leerling vertelde later zelf over dat schoolvoetbal: ‘In het schooljaar was de periode van het schoolvoetbal een gouden tijd voor me. Ik was de held en Nummer Een. Iedereen was aardig en ik had met geen onderwijzer last. Daarna kregen anderen, die in de klas veel beter waren dan ik, weer het hoogste woord en telde ik nauwelijks mee.’

Over de betrekkelijkheid van roem en populariteit:

‘Ik vind het altijd leuk als mensen enthousiast reageren als ik ergens kom. Vooral de Spanjaarden waren altijd heel uitbundig. Ik zat een keer met Danny en de kinderen te eten in een restaurant, toen er voor het raam mensen samendromden, naar binnen keken en allemaal “Cruijff, Cruijff” riepen. Opeens kwam mijn dochttertje Chantal naar me toe en zei: “Johan, die mensen roepen allemaal mijn naam.”

Bron: Nieuwe Revu, 26 april 1974

De reputatie die hij met het schoolvoetbal had opgebouwd, snelde hem vooruit. Met vertedering vertelt en vertelde Johan Cruijff herhaaldelijk over zijn prille jeugd: ‘De pupillentraining was op woensdagmiddag. Ik ging daar altijd kijken in de hoop dat ze een mannetje tekort kwamen voor een partijtje. Opeens mocht ik

een keer meedoen. En daar liep ik, op m'n gewone schoenen tussen al die oudere jongens. Ik was zeven en die groep was voor tien- tot twaalfjarigen. Dat was in die tijd nog de allerjongste jeugd. Dat betekende natuurlijk wel dat ik de volgende woensdag met m'n koffertje kwam, voor het geval ze er misschien weer een tekortkwamen. Ze hadden er genoeg, maar ik mocht toch meedoen. Achteraf heb ik nog steeds het vermoeden dat ze het zo zielig vonden mij als zevenjarig jongetje met m'n koffertje in de hand te zien staan, dat ze gedacht moeten hebben: kom, laat-ie toch maar meespelen. Sindsdien trainde ik elke week mee. Alleen in officiële wedstrijden mocht ik natuurlijk niet meedoen, want daar was ik nog veel te jong voor.'

'Op de dag dat ik tien jaar werd, was ik vreselijk trots. Met de ochtendpost kreeg ik een brief van Ajax, waarin stond dat ik aangenomen was als lid. Normaal kun je dat bij Ajax alleen maar worden door het spelen van proefwedstrijden waarbij er van de honderd tot tweehonderd jongens hooguit vijf tot tien werden uitgekozen.

Op mijn tiende jaar had ik eigenlijk twee hobby's: voetballen en keepen. Pingelen en keepen, kun je eigenlijk beter zeggen. Het gevolg daarvan was dat ik meteen in twee van de drie pupil-lenelftallen speelde: van een tot twee deed ik als keeper mee met het derde, van twee tot drie was ik veldspeler in het eerste. Dat laatste kwam erop neer dat ik het grootste gedeelte van de tijd aan het pingelen was, want aan bal afgeven deed ik nooit.

Naast me in dat pupillenelftal stond in die tijd nog een hele goeie voetballer: Gerrie Splinter. Het was altijd een wedstrijd tussen ons wie de meeste goals maakte, want hij gaf ook nooit een bal af. Wat me is bij gebleven van die onderlinge competitie tussen Splinter en mij, is dat we ooit hebben gezorgd voor een 34-0 overwinning in tweemaal twintig minuten speeltijd. Ik maakte toen zeventien goals - waar ik nog steeds heel trots op ben - en hij twaalf. Daarom is het misschien ook wel begrijpelijk dat ze bij Ajax nooit zo verschrikkelijk kwaad werden om mijn gepingel.'

Over een trainingskamp:

'Een trainingskamp vind ik altijd maar een verwrongen toestand. Bevallen doet het me niet. Je zit met een stel kerels hij elkaar en vrouwen mogen er niet bij. Noem dat maar natuurlijk. Het gaat alleen maar over voetbal. Of je traint of er wordt over voetbal gepraat. 's Avonds mag je video kijken en dan zijn het weer beelden van andere voetbalwedstrijden en andere voetbalclubs. Dat is toch niet normaal! We hebben al eens gezegd: straks gaan we een ouwe tante van tachtig jaar nog een lekker wijf vinden.'

Zijn vroegste voetbalmaatje Gerrie Splinter mijmerde desgevraagd ook over die eerste voetbaljaren: 'Het eerste jaar dat we met het schoolvoetbal meededen, kregen Johan en ik dispensatie vanwege onze leeftijd. De eerste wedstrijd die we speelden, was op het veld van TIW, bij de Amstel. Het was een van de laatste wedstrijden van die dag. We speelden tegen de Funerschool. Met z'n tweeën

hebben we me daar toch een show gemaakt...

Er stonden op een gegeven moment bij dat schoolwedstrijdje ik-weet-niet-hoeveel-duizend man langs de kant. Het werd acht of negen nul. Hij zal er best vijf hebben gemaakt en ik vier, maar het was vaak andersom. Twee van die dunne sprietige mannetjes, we stelden echt niks voor.

Ik kende Johan vanaf z'n achtste. Toen we eenmaal tot Ajax waren toegelaten, maakten we er altijd een sport van wie daar het eerste was. Als ik aankwam, was hij al fervent bezig. Carl Hummenberger, een Oostenrijker, was er toen trainer. Johan en ik waren dezelfde types en dan riep Hummenberger altijd: "Nicht so pingeln!" Dat klonk dan over de hele Middenweg. Voor de eerste wedstrijd met de pupillen van Ajax was ik doodnervus. Ik kreeg dan ook spontaan een bloedneus. Johan kwam met een zakdoekje, praatte met me en stelde me op m'n gemak. Dat had hij toen al, dat praten.'

In die kinderjaren fantaseerde Johan, zoals bijna ieder jongetje, van het Nederlands elftal. 'Wanneer het Nederlands Elftal speelde, zat heel Nederland gekluisterd aan de radio. In de rust ging je even snel naar buiten om een partijtje te spelen.

Ik wilde altijd Faas Wilkes zijn; dat was mijn favoriet. Televisie was er nog niet. Later mocht ik met mijn vader af en toe mee naar het Olympisch Stadion. Daar zag ik Faas Wilkes voor het eerst spelen. Alles ging hem zo gemakkelijk af; het leek alsof het hem geen kracht kostte. Hij versnelde even en was er langs: heel mooi om te zien.'

Toen hij eenmaal twaalf jaar was, zagen scouts tevens een talentvolle honkballer in hem. Hij beoefende die sport ook bij

Ajax en haalde zelfs het Amsterdamse jeugdteam.

In 1965 zei Johan daarover: 'Je had me moeten zien in die tijd. Ik speelde catcher, maar door mijn kleine postuur verzoop ik zowat in mijn uitrusting. Mijn beenkappen kwamen tot aan m'n liezen, m'n body-protector tot aan m'n nek. En als ik mijn masker opzette, zag niemand de kleine Cruijff meer.'

Over voetbalhumor:

'De mensen in Barcelona, de Catalanen, zijn heel anders dan de gewone Spanjaarden. Qua manier van doen komen ze veel overeen met Amsterdammers. Ze hebben alleen veel minder gevoel voor humor. Behalve als er een geintje gemaakt kan worden ten koste van Madrid. Barcelona heeft in het wapen één voetbal. Maar toen we een keer met 5-0 gewonnen hadden van Real Madrid, verschenen er de volgende dag in de stad grote posters van het wapen van Barcelona met daarin niet één, maar vijf ballen.' Bron: Nieuwe Revu, 26 april 1974

Eigenlijk debuteerde Johan in het eerste van Ajax al op zijn zestiende. Dat was tijdens een vriendschappelijke uitwedstrijd tegen Helmondia. Trainer Jany van

der Veen lanceerde hem. Johans moeder was er tegen, bang dat haar zoon zou worden beschadigd.

‘Van der Veen heeft mij wegwijs gemaakt. En harder. Ik was nog zo’n min mannetje; ik kon nauwelijks een corner voor het doel krijgen. Hij heeft me veel krachttraining gegeven en me ook mentaal sterker gemaakt. Het betaalde jeugdvoetbal vond ik keihard, vooral internationaal. Als ik opsprong voor een kopvoetbal, wist ik gegarandeerd dat ik een knietje in m’n rug zou krijgen. Dat is vervelend, want je knikt achterover en mist de bal. Er is weinig tegen te doen,’ zei hij in 1966.

‘Shirtje vastpakken of een beetje met je arm duwen, is iets anders. Daar is minder opzet bij. Iedereen wil nou eenmaal graag de bal hebben en we zijn zo geconcentreerd bezig dat je zoiets doet voordat je het zelf in de gaten hebt. Jany van der

Veen bereidde me voor op zulke ervaringen. En dat was nodig.

Ik speelde met het Nederlandse jeugdelftal tegen Turkije en ik kreeg van een van die Turken toch een vuile trap! In de loop van de wedstrijd doe ik wat terug, maar ik help hem wel bij het opstaan. Die Turk geeft me een vriendelijk tikje op m’n wang, zo van: nou is het weer allemaal goed, maar meteen zet hij zijn nagels in mijn wang en trekt zijn hand naar beneden. Gewoon m’n hele wang open gekrabd. Ik was toen zeventien jaar; je weet dan nog nergens van.’

Bronnen: Historisch Overzicht ‘100 jaar knvb’

Voetbal International, november 1989 Panorama, juni 1974 ‘1-0’, mei 1972

Voetbal International, november 1989 Het Parool, 11 januari 1966

Het debuut in het Olympisch Stadion

Het debuut van Johan Crujff op het legendarische gras van het aloude Olympisch Stadion was niet tijdens een competitie- of Europacupwedstrijd van Ajax en ook niet tijdens een interland. Hij betrad die grond voor het eerst als 13-jarige bij de klassieke Europacup-finale in 1961 tussen Real Madrid en Benfica, die in Amsterdam werd gespeeld. De scheidsrechter was de Nederlander Leo Horn. Johan was een van de ballenjongens.

De bekendste schoonvader van Nederland

Bij zijn eerste competitieoptreden in de hoofdmacht van Ajax in 1964 had hij er tweeënhalve moeizame jaren op de ULO - vergelijkbaar met de tegenwoordige mavo - op zitten. De eerste klas eiste twee jaar zijn concentratie. De school stoorde kennelijk zijn aandacht voor het voetballen.

Twee jaar eerder had de afdeling Beroepskeuzevoorlichting

Over opinies en inspraak:

‘Iedereen heeft ook maar een mening in Nederland, hè? Je hebt natuurlijk

spelers en spelers. Als Piet Keizer en ik het eens waren, vroeger in het Nederlands Elftal, en Jansen of Van Hanegem of Israël waren het eens, nou dan was iedereen het eens.'

Bron: Special Voetbal International, 1992

van het Gewestelijk Arbeidsbureau hem gescreend en een advies uitgebracht. Enkele fragmenten uit dat officiële advies luiden:

‘Voor een gerichte beroepskeuze is Johan nog te kinderlijk, maar toch zijn er aanwijzingen dat zijn toekomst straks het best in algemene werkzaamheden kan worden gezocht. Beroepen op handelsgebied of in de verkeerssector, winkel- of magazijn-werkzaamheden kunnen bij hem passen. Een vaktechnisch beroep valt buiten zijn aanleg.

Johan is een algemeen gerichte jongen die levendig en actief reageert. Precisiewerk dat een grote mate van geduld, zorgzaamheid, netheid en nauwkeurigheid vraagt, ligt hem niet (...) met de taal springt hij minder goed om, waarschijnlijk omdat zijn werkwijze niet gedegen genoeg is (...) de concentratie is wisselend en Johans aandacht trekt te veel naar de activiteiten buiten de school en buiten het werk, zoals sport bijvoorbeeld (...) een gezonde lichamelijke ontspanning heeft hij zeker nodig, maar wanneer hij ten opzichte van zijn school te weinig intensief de taken verwerkt, zullen de prestaties onvoldoende blijven...’ aldus het beroepskeuzeadvies.

Slechts heel kortstondig heeft hij aan die raadgevingen gehoor gegeven. Johan belandde even in de textielhandel van Harry Blitz en werkte een blauwe maandag als magazijnbediende bij de sportwinkel van Perry van der Kar.

Op zijn twintigste kwam hij aan de arm van zijn vriendin Danny Coster voor het eerst op bezoek bij zijn aanstaande schoonouders. De introductie van Johan Cruijff werd vermoedelijk met gemengde gevoelens ontvangen in huize Coster. Want wie kwam er binnen in de kostbaar ingerichte villa aan de Amsterdamse Herman Heijermansweg, grenzend aan wat in de Mokumse volksmond ook wel De Goudkust werd genoemd?

Iemand uit een andere wereld, een voetballer, een bekende voetballer, dat wel, maar met een onzekere toekomst omdat een been snel gebroken is en de inkomsten dan wegvallen. De familie zag dat niet zonder meer zitten, maar capituleerde voor de frêle jongeman, een beetje gesloten en verlegen, een heel ander type eigenlijk dan zich gewoonlijk manifesteerde op de voetbalvelden. Misschien was hij onder de indruk van de fraaie nieuwe entourage, gewend als hij nog was aan de eenvoud van de woning in Betondorp. Johan Cruijff praatte ook liever niet over geldzaken met zijn aanstaande schoonvader, een onderwerp waarin deze juist zeer geïnteresseerd was, niet het minst met het oog op de toekomst van zijn dochter.

De jonge verliefde voetballer was op zijn hoede, getraind als hij al was door zijn talloze contacten met de media, maar hij onthulde ten slotte toch zijn salaris bij

Ajax: goed vijftienduizend plus de premies. In eendrachtige samenwerking met Johan kreeg Coster een tussentijdse contractherziening voor elkaar die perspectief bood. Hij moet niet alleen geïnteresseerd zijn geraakt in Johan, de aanstaande schoonzoon, maar ook in het project-Cruijff dat zakelijk en in reclameopzicht vele kansen bood.

Over concentratie:

‘Ik heb altijd iets gedaan, vermoed ik, wat de meeste spelers niet konden opbrengen: elke seconde was ik erbij betrokken. En daarbij hoefde helemaal niet de bal te hebben! In zekere zin wordt het spel gedomineerd door die bal. En toch vormt dat element eigenlijk maar een miniem facet van het totaal. Ik had de bal dan toevallig vrij vaak, maar wanneer je het in tijd zou uitrekenen, komt het gemiddelde hoogstwaarschijnlijk neer op vijf minuten van de negentig. Uiteindelijk maken de overige vijftientig minuten het wezenlijke verschil uit: volledige concentratie.’

Hij stelde inmiddels de verveelvoudigde nieuwe Cruijff-tarie-ven vast en haalde een dikke streep door het misbruik dat een aantal bedrijven maakte van de reputatie van het begenadigde voetbaltalent.

Hij was bijvoorbeeld verbijsterd door het verhaal over de door Johan te openen zaak in Groningen tegen een vergoeding van 250 gulden. Cruijff betaalde zelf de reiskosten, deelde de opbrengst met zijn voetbalvriend en teamgenoot Wim Suurbier en betaalde ook nog het eten onderweg van de twee. Aan het evenement, dat duizenden belangstellenden trok en een geweldige promotiewaarde kreeg, hield hij zo nauwelijks 75 gulden over. Later werd hij door de belastingsinspectie aangeslagen voor 250 gulden. Die manier van zakendoen kostte Johan Cruijff in die periode meestal meer dan dat hij eraan verdiende.

De zakelijke ontwikkelingen die daarmee werden aangezwengeld binnen de voetballerij, waren nieuw en sensationeel. Het leidde tot kamervragen in 1973. En tegen de tijd dat de geruchten op gang kwamen over een mogelijke overgang van Cruijff van Ajax naar Barcelona, bemoeide zelfs het nw, het Nederlands Verbond van Vakverenigingen en de voorloper van het huidige FNV, zich ermee.

De vakbonden, waarvan Johan overigens ook lid was via de Vereniging van Contract Spelers, was van mening dat ‘de bedragen die Johan Cruijff krijgt als de transfer doorgaat, bepaald niet sympathiek zijn. Deze bedragen van drie a vier ton en ook de villa van Cruijff vallen duidelijk onder de door ons veroordeelde demonstratieve consumptie. Het is voor een vakbond echter onmogelijk iets aan een individueel geval van een lid te doen. Het zich verrijken is ons altijd onsympathiek geweest, maar in dit geval moeten we rekening houden met het specifieke wereldje van de profvoetballers. Hier staan profs tegenover werkgevers die ook met gigantische bedragen manipuleren en het is begrijpelijk dat een werknemer probeert daarvan een graantje mee te pikken,’ aldus de Vakbeweging in 1973.

Er was op rekening van Johan Crujff opnieuw een belangrijk taboe doorbroken. En zo kon het ook gebeuren dat de Amsterdamse zakenman Cor Coster opeens de meest geïnterviewde en de bekendste schoonvader van Nederland werd.

Bronnen: Goal 3, september 1973 Algemeen Dagblad, augustus 1973

Derden over J.C.: speelt geld een rol?

Rondom Crujff hing lange tijd het odium dat hij nogal op de penning was. Uit een aantal verhalen van zijn oud-ploeggenoten kwam inderdaad een dergelijk beeld naar voren.

Piet Keizer: ik was twaalf jaar toen ik lid werd van Ajax, maar om Johan Crujff kon je toen al niet meer heen. Hij was er altijd. Helemaal gek van voetbal en van de club. Een broedmager kereltje, maar nergens bang voor. Al waren zijn tegenstanders nog zo groot en nog zo zwaar, hij bleef zo brutaal als de beul. Dat merkte ik al gauw. Van mijn eerste contractcenten had ik een mooie brommer gekocht, een keurige Solex waar ik heel trots op was. Het vervelende was alleen dat ik steeds op de meest ongelegen en meest onverwachte momenten zonder benzine stond. Totdat ik erachter kwam dat er iemand steeds met mijn brommer vandoor ging als ik met het eerste trainde. Dat was die garnaal uit Betondorp.'

Willem van Hanegem: 'Die kleine kon alles goed. Zelfs sigaretjes bietsen. Of je nou een Caballero of een Player of wat voor merk ook opstak, hij was altijd net in de buurt en dan zei-die: "Hé, da's toevallig. Precies m'n merk." Of hij begon plotseling op al z'n zakken te kloppen. Jasje, broek... zo van bovenaf naar beneden, weet je wel. Nou, dan gaf je 'm er al eentje.'

Hiertegenover staan echter evenveel verhalen over een man voor wie geld eigenlijk nauwelijks belangrijk is.

George Knobel, oud-trainer van onder meer Ajax en Oranje: 'Hij komt zeer voor anderen op. Hij zei eens tegen mij: "Die en die speler heeft financiële problemen. Kunnen we hem niet in de selectie opnemen zodat hij weer in de publiciteit komt?" Zoiets heb ik met andere voetballers nooit meegemaakt.'

Jaap van Praag, de legendarische Ajax-voorzitter in de gouden jaren zeventig, van wie J.C. ooit heeft gezegd dat hij hem nog nooit heeft betrappt op het spreken van de waarheid: ik zie hem nog voor zijn eerste contractje bij me komen. Vijftien was hij pas. Van onderhandelen was geen sprake. Al had hij geld mee moeten nemen, semi-prof zijn bij Ajax was zijn grote droom. Het ging om een paar tientjes per wedstrijd, maar omdat Johan nog op school zat, werd de afspraak gemaakt dat hij een premie van 500 gulden zou krijgen als hij voor zijn eindexamen slaagde. Geld speelde toen voor hem blijkbaar geen rol, want... hij zakte.'

Jan Mulder, ex-voetballer, columnist en deskundige gast in het tv-programma Barend en Van Dorp: 'Nog even heb ik met hem gespeeld. Hij is een boeiende figuur. Er zijn mensen die zich ergeren aan dat fanatieke en die uitgesproken

meninkjes die hij eropna houdt. Ik vind dat juist prachtig aan hem. Hij is ook terecht boven alles verheven als je kijkt naar die duizelingwekkende succes carrière waar maar geen eind aan komt. Hij is onbereikbaar en zo hoort het ook. Ik had eens iets van Johan nodig. Vrienden van me in Parijs organiseerden een of andere afscheidswedstrijd. Michel Platini verzocht mij om Crujff te “regelen”. Hij moest in Parijs alleen de aftrap verrichten en zou daar iets van 120.000 gulden voor krijgen. Hij zou in Barcelona worden opgehaald met een straalvliegtuig, een F16, en zou in een uur heen en terug zijn. Johan vond dat allemaal te veel gedoe. Dat vond ik wel geestig.’

De soep werd duur betaald

De bedragen die aan de betere voetballers werden betaald, liepen op. Het betekende een erkenning van het vak voetballer, van de amusementswaarde die ervan uitging en het voorkwam steeds meer het misbruik dat van de jonge onervaren voetballers gemaakt werd door de reclamewereld en het bedrijfsleven. Maar Johan Crujff stond, mede door de zakelijke begeleiding van zijn schoonvader Cor Coster, synoniem voor ‘het grote geld.’

Er waren mensen die zich daaraan ergerden, voornamelijk omdat ze moesten wennen aan de nieuwe bedrijfstak. ‘Geldwolf’ werd hij wel eens genoemd, maar opvallend was het dat vrijwel alle directbetrokkenen, zowel medespelers als bestuursleden van Ajax, Barcelona en de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond, hem in dat opzicht nooit enig verwijt hebben gemaakt. Integendeel eigenlijk. Ze waren hem erkentelijk voor de voortrekkersrol en dichtten hem bijna allemaal een goed sociaal gevoel toe.

Oud-penningmeester Timman van Ajax: ‘Johan wilde hebben wat hij dacht waard te zijn. Wat is daar tegen? Zo denkt toch iedere werkende in de maatschappij?’

Over de jeugd:

‘De voetbaljeugd wordt verkeerd opgevoed. Laat ze aanvallen. Lekker met drie spitsen. En een back moet weer een back worden. Het is nodig dat hij één tegen één verdedigt. Dat gebeurt steeds minder. In de jeugd hoefje niet te winnen. Toen ik klein was en bij Ajax trainde, had iedereen zijn eigen balletje. Daar stond je naam op of je nummer. Die bal was mijn vriendje. Hij luisterde naar mij. Nu is de bal een tegenstander. Het lijkt soms wel of-ie te heet is om aan te raken.’

Bron: Algemeen Dagblad, 23 oktober 1993

Internationals die met hem in Oranje speelden, complimenteerden hem steeds omdat hij altijd zo correct de prijzen- en sponsorpot liet verdelen. Wim Rijsbergen, de centrale verdediger van Nederland op de WK’s in Duitsland en Argentinië: ‘Hij was uiterst eerlijk, terwijl hij gemakkelijk alleen voor zichzelf een miljoen had kunnen vragen. Uiteindelijk was hij toch dé man.’

Willem van Hanegem: ik heb dat altijd heel positief van hem gevonden. Mede dankzij hem haalden we bij de sponsors en bij de knvb het onderste uit de kan, maar hij liet iedereen volledig meeprofiteren. Dat was ook het grote verlies toen Johan weg was. Ik weet nog dat een van de andere spelers mij vlak voor de WK van Argentinië vroeg samen een radiospotje in te spreken voor een bekende kaasfabriek. Dat betaalde heel goed. Ik zei: “Ja, doen we. Maar wel in de pot dat geld.”

Hij wilde het niet; hij wou het voor onszelf houden. Toen is het niet doorgegaan. Zoiets zou Johan nooit doen.’

Ton Zwikstra, de financiële man van de knvb in de jaren zeventig, de periode waarin Oranje tweemaal de finale op het WK haalde, vertelde eens: ‘Samen met Johan heb ik de vergoedingen vastgesteld voor het wereldkampioenschap in Duitsland. Hij onderhandelde gewoon heel goed. Hij probeerde er voor de spelers uit te slepen wat hij kon, ook voor de onbekendere en nauwelijks in het veld komende spelers. Hij deed dat hard, maar altijd beschaafd. Uiteindelijk hebben de spelers allemaal hetzelfde verdiend.’

Ex-Oranje-coach Jan Zwartkruis had een ervaring met Johan die hem ontroerde: ‘Mijn vrouw was herstellende van een ernstig ongeluk. Johan zei: “Mijn huis in Spanje wordt op het ogenblik niet bewoond. Waarom gaat u daar niet met haar naartoe?” We waren eens in Polen met het Nederlands Elftal. Rond de bus zwermde allemaal van die schamele ventjes met bewonderende ogen. Opeens gooide Johan alle spullen door het raam naar buiten voor die kinderen. Hij haalde van iedereen de tas leeg. Als je zoiets doet, zit je niet slecht in elkaar en mag je van mij best eigenwijs zijn.’

Arnold Mühren, de linksbenige middenvelder die in de finale van het Europees Kampioenschap in 1988 de gave splijtende pass gaf waaruit Marco van Basten die legendarische wereldgoal maakte: ‘Johan heeft een klein hartje. Als hij je kan helpen, doet hij dat. Hij zal je nooit in de kou laten staan.’

En Wim Suurbier: ‘Als je die toppers uit Duitsland, Engeland en Italië ziet, die hebben bijna allemaal een kapsones. Hij is nog altijd een gewone aardige jongen, net als in het vroege begin.’

Bedierf ‘het grote geld’ hem dan niet?

Bennie Muller: ‘Het woord “geldwolf” hoort niet bij hem. Toen hij ontslag nam bij Ajax, scheelde hem dat zeven ton. Ik was de eerste die het wist en zei: “Johan, wat ben je aan ’t doen? Zeven ton!!!”

Toen antwoordde hij: “Daar heb ik maling aan; ik heb mijn principes. Als ik niet meer een beetje gezellig kan werken, dan ga ik weg.”

En denk ook eens aan de drie ton, de opbrengst van zijn af-scheidswedstrijd in 1978 tegen Bayern München. Die schonk hij aan het Emma Kinderziekenhuis. Nee, hij is absoluut niet gierig. Wat-ie wel kan, is wat het joodse woord “snorren”

inhoudt. Hij rookte graag een snorita, een bedelsigaretje. Maar dat is onschuldig.'

Het opmerkelijkste verhaal waarmee het begrip 'geldwolf' onderuit wordt gehaald, kwam eens van zijn broer Henny. 'Vlak voor het WK van 1974 lag Johan thuis bij onze moeder languit op de bank een lekkere kop soep te eten. Dat waren de enige

Over vreemde talen toen hij net in het buitenland speelde:

'Ik begon pas aan Spaanse lessen toen ik al een paar maanden bij Barcelona speelde. Kwestie van tijd. Voor mij is Spaans weer iets heel anders. Ik vind het trouwens gemakkelijk schrijven, precies zoals je het uitspreekt. Maar eerlijk gezegd schrijf ik geen enkele taal. Engels zou misschien nog vrij goed gaan, maar ik zou toch verschrikkelijk veel problemen hebben. Met schrijven dan. Met praten red ik me er altijd wel uit. Of het nou Engels, Frans of Duits is. Dat komt door mijn improviseren. Als ze me laten praten, begrijpen ze altijd wat ik zeg.'

Bron: Nieuwe Revu, 26 april 1974

momenten waarop hij zich echt ontspande. Cor Coster, zijn schoonvader, kwam binnen met de mededeling: "De Duitse televisie wil een programma over je maken. Je krijgt er 25.000 gulden voor."

Johan had er weinig zin in en pakte van zijn moeder een tweede kop soep aan. Cor Coster zat zich te verbijten en zei: "Kom op, Johan, een paar uur werken en je hebt vijftwintig ruggen verdiend."

Johan liet merken dat hij er nog steeds niets voor voelde. "Johan," begon Cor weer. "Die twee koppen soep kosten je op deze manier elk twaalfenhalve rug!"

Johan lepelde nog even lekker in de soep, keek onverschillig op en antwoordde zonder een spier te vertrekken: "Ouwe, dat waren ze waard."'

Bron: Panorama, 28 april 1988

Het beledigen van een scheidsrechter

In de rust van de beruchte finalewedstrijd Nederland-Duitsland in 1974 haalde Johan Crujff zich het ongenoegen op de hals van de Engelse scheidsrechter Taylor. De referee kwam uit Wol-verhampton, waar hij een slagerij dreef. De bekende prater Crujff begon op weg naar de kleedkamer tegen de man te klagen over het peil van de vleesprijzen en de te hoge winsten van de slaggers. Volgens ooggetuigen was dat de inleiding op de gele kaart die hij in de rust zou krijgen...

De ondubbelzinnig uitgekomen voorspellingen van Johan Crujff

'Ben ik populair?' vroeg Johan Crujff zich verbaasd af tijdens een interview in 1973. Een understatement. Geen filmster of politicus kon hem toen in bekendheid meer overtreffen. De geboorte van zijn dochtertje werd zelfs als nieuws gebracht in het televisiejournaal, iets wat borelingen van ministers en tv-sterren niet eens overkwam, en dat feit kon dus zeker als graadmeter voor populariteit en belangrijkheid gelden.

In 1967, toen hij net twintig jaar was, verscheen het eerste boek over het fenomeen Cruijff onder de titel *Oog in oog met Johan Cruijff*, en een jaar later publiceerde de destijds vermaarde televisiecommentator Herman Kuiphof, die alle Europa Cupwedstrijden versloeg, *De aanvalsspits-Johan Cruijff*.

‘Nederland kan heel ver komen,’ orakelde de jeugdige Cruijff in dat boekje - in een tijdperk dus waarin Oranje internationaal weinig of niets voorstelde. ‘De mensen lachen wel eens als ik het zeg, maar dat kan me niks schelen. Ik hou vol dat het Nederlandse voetbal internationaal heel ver kan komen! Sterker nog: het kan het beste voetbal worden dat er op de wereld ooit te zien is geweest.

Dat lijkt opschepperige taal van een twintigjarige blaaskaak, maar mag ik even vertellen waaróm ik optimistisch ben? Omdat het Nederlandse voetbal gedisciplineerd is en tegelijkertijd fan-

Over de rol van de jongste in een team:

‘Toen ik bij Ajax in de senioren kwam, was ik de jongste. Als er iets gebeurde, kreeg ik altijd de schuld. Op een koude ochtend in december kocht ik met een paar andere spelers een paar witte muizen. In de ijsmuts van Bennie Muller stopten wij er een. Hij had niks in de gaten maar stond tijdens de training wel voortdurend op zijn kop te krabben. Iedereen stond te grijnzen, inclusief trainer Rinus Michels. Alleen Bennie dus niet, die ten slotte de muts van zijn hoofd deed en de muis ontdekte. Zonder ook maar iets te vragen, kwam hij regelrecht op mij af en ik heb toen voor mijn leven moeten rennen, via de trainingsvelden, om het stadion heen, de Middenweg over, het Betondorp in. Zo ging het altijd: ik als jongste was de klos. Overigens hebben de koeken en kazen in het Ajax-restaurant nog veertien dagen last gehad van de muizengrap.’

Bron: Nieuwe Revu, 26 april 1974

tasie heeft. Lukt het ons niet op de ene manier, dan gaan we het op de andere manier proberen. Dat zie je bij de meeste buitenlanders niet.

Neem Liverpool. Pas toen ze tegen ons met 4-0 achter stonden, gingen ze iets anders proberen - en nog pas op bevel van hun door de wol geverfde coach Bill Shankley. Wij doen dat veel eerder omdat we meer fantasie in ons spel hebben dan de meeste buitenlanders,’ aldus Johan Cruijff.

Auteur Herman Kuiphof voegde er als een oubollige waarzegger aan toe: ‘U hoeft me niet te geloven. Lach maar, beste lezer. Maar sla dit boekje over vijf of tien jaar nog maar eens op en lees dan weer eens wat hier door die vrijpostige jongen van Cruijff voorspeld is. U zult zien dat hij gelijk heeft gekregen...!’

Over de eeuwwisseling:

‘Op de een of andere manier blijkt er rond een eeuwwisseling iets van een gemeenschappelijke gedachte te ontstaan. Als je nu ziet hoeveel grote clubs er rond 2000 honderd jaar bestaan! Barcelona, Ajax, Bayern München en AC Milan zijn allemaal rond de vorige eeuwwisseling opgericht. Omdat ik niet vermoed

dat mensen uit Spanje, Nederland, Duitsland en Italië spontaan met elkaar zijn gaan bellen en tegelijkertijd besloten om met een voetbalclub te beginnen, moet er op dat moment toch iets speciaals met de menselijke geest gebeurd zijn.'

Bron: DeTelegraaf, Nieuwjaarsdag 2000

Wij hebben het boekje driënnendertig jaar later nog eens opengeslagen en daarbij bleek zijn gelijk nog groter te zijn geworden.

De hoofdpersoon van die boeken zorgde zelf dus eigenlijk nog voor de meeste en de beste teksten. De onstuitbare reeks interviews met kranten en tijdschriften in binnen- en buitenland getuigen ervan.

In 1970 filosofeerde hij: 'Populariteit is het mooiste wat er is. Maar ook het moeilijkste. Mooi omdat je, waar je ook gaat, voortdurend op straat herkend wordt. De mensen kijken naar je.'

Er wordt om handtekeningen gevraagd. Dagelijks komen er zeker vijftien brieven van fans.

Bij de geboorte van mijn dochtertje hebben we zeker duizend brieven gekregen. Het moeilijke van die populariteit is dat je in de ogen van die mensen niets fout mag doen. De mensen vergeten dat ik weliswaar volwassen ben, maar pas 23 jaar. Ik heb een eigen verantwoordelijkheid. Ik moet zelf beslissen wat goed en wat fout is.

Dat is op zichzelf niet zo vreemd; dat moeten er op die leeftijd wel meer, maar bij mij kijkt het hele land kritisch toe. Ik kan door gebrek aan ervaring nog fouten maken, hoewel ik denk dat ik het goed doe. Maar ik doe het kennelijk nooit goed. Er zullen altijd mensen zijn die het niet eens zijn met mijn beslissingen.'

Op de vraag wat populariteit voor hem betekent: ik heb veel van de populariteit mogen proeven. Ik denk wel eens aan de jongens die aan het eind van hun carrière zitten en die bekendheid op korte termijn zullen missen. Dat moet iets vreselijks zijn. Dan komt ineens die leegte.

Je kunt je als voetballer geen eeuwigdurende populariteit verwerven. Als je stopt, gaat het publiek een nieuw idool zoeken. Abe Lenstra bijvoorbeeld is heel lang populair geweest; er kwam wel een ander voor hem in de plaats. Nederland is in dat opzicht totaal anders dan Duitsland en Engeland. Daar worden de groten levenslang geëerd.

In Duitsland maakten ze van de vijftigste verjaardag van Fritz Walter een enorm feest en een tijdje later kreeg Uwe Seeler hetzelfde. Bij ons in Nederland is populariteit een tijdelijke zaak. Het gat moet je tijdens je carrière al opvullen. Je moet tijdens je successen de juiste graad voor je populariteit kiezen door een persoonlijkheid te zijn en je moet de waarde van de populariteit op een positieve manier uitbuiten. Je kunt je eigen verdiensten ermee opvijzelen, want je bent voor je club heel waardevol. Maar geen enkel persoon is in principe een miljoen gulden waard.

Maar een populaire voetballer kan dat toch zijn! Als hij geliefd is, komen er alleen voor hem al duizenden bezoekers meer naar een stadion. Reken dat maar eens om in geld tegen de prijs van een gemiddeld entreekaartje over een heel seizoen. Alleen op die manier kan het verantwoord zijn een dergelijk hoog bedrag aan een transfersom voor een speler uit te geven’.

Johan Cruijff schreef begin jaren zeventig een wekelijkse column in De Telegraaf. Wat was het aantrekkelijke daarvan voor hem?

‘Het was vleiend dat ik ervoor gevraagd werd. Het bewijst dat mijn mening interessant en belangrijk genoeg gevonden wordt. Het is ook een manier om de populariteit uit te buiten, want het levert natuurlijk geld op. Het is de gewoonte geworden om geld te vragen voor interviews. Als het over voetbal gaat, doe ik dat beslist niet. Als ze verhalen over mijn privé-leven willen, kost het wel wat.

Stel je voor - om een gek voorbeeld te geven - een blad wil een verhaal publiceren over het seksuele leven van Johan Cruijff met de bedoeling er veel door te verkopen en er dus dik aan te

Over teleurstellingen:

‘Ik ben een keer zakelijk de mist ingegaan door een oplichter. Achteraf was dat een goeie ervaring, hoe vreemd dat ook klinkt. Ik was bedeed met veel talent. Ik ging hoger en hoger. Misschien vond degene die mij deze gaven had gegeven dat ik te weinig mensen ervan had laten profiteren. Misschien vond hij: “Val maar eens goed diep en ga dan de wereld door.” Mijn grootste probleem destijds was: de teleurstelling in mensen. Dat is ook iets wat je moet leren. Van de honderd mensen die ik ontmoette, waren er negenennegentig-en-een-half die wat van me kwamen halen. Bijna niemand kwam mij iets brengen - en dan heb ik het nog niet eens over geld.’

Bron: Vrij Nederland, interview met Ischa Meijer, 20 oktober 1984

verdienen. Dan is het toch logisch dat ik er ook aan mag verdienen?

Toen mijn dochttertje geboren werd, ontstond er natuurlijk ook weer een kolossale publiciteit. We hebben geposeerd voor de foto’s, maar ik heb daar geen geld voor gevraagd, hoewel het een echte privé-zaak betrof. Ik vond dat echter normaal. Je bent als populaire figuur eigendom van het publiek en dan hebben de mensen ook wel eens een beetje recht op je. Populariteit levert geld op, maar kost ook geld. Als jij en ik dezelfde tuin laten aanleggen, betaal ik toch honderd gulden meer.

Maar met die columns krijg ik meteen ook weer de kans om dichterbij het publiek te komen en een nauwer contact met de voetballiefhebbers te maken. Volgens de journalistieke ethiek mag ik niet in de krant over mijn vak schrijven. Misschien is dat wel juist, maar ik ben toch vakman? Ik weet toch waarover ik het heb?

Er zijn ook journalisten die over voetbal schrijven, maar er te weinig van

begrijpen. Ze weten niet welke opdracht je in een bepaalde wedstrijd hebt te vervullen en schrijven dan slecht over je. Dan berokkenen ze je schade. Maar de harde feiten corrigeren het wel weer. Wat denk je van zo'n wedstrijd als tegen Roemenië waarin ik twee keer scoorde? Dat haalt het buitenland en bezorgt me daar een goede pers. Neem mijn zes goals laatst tegen AZ toen we met 8-1 wonnen. Die beelden zijn in Engeland, Schotland en Spanje op de televisie vertoond.'

'Wanneer kun je zeggen: "Ik ben populair?"'

'Als je dat van jezelf gaat zeggen, ben je verloren. Je bent populair als de kranten veel en goed over je schrijven, als de mensen je herkennen en je toejuichen, maar als je dat zelf gaat zien, ben je over het algemeen fout bezig. Je verliest dan je eigen houding. Je bent jezelf niet meer. Daar moet je voor waken.

De mensen eisen hun idolen zoals zij werkelijk zijn. Als je een idool bent, moet je je daar altijd van bewust zijn. Populariteit moet je ook afdwingen door altijd hard te werken, steeds goed bezig te zijn. Toen ik hoorde dat Rinus Israël mij in populariteit naar de kroon dreigde te steken, had ik natuurlijk de pest in. Ik ben eerzuchtig.

Zonder die eerzucht bereik ik niet de helft van wat ik wel bereikt heb. Als ik nummer twee word, dan kan ik dat alleen maar goedmaken door vreselijk goed te voetballen. Voor populariteit is het belangrijk dat je regelmaat in de prestaties hebt.'

'Hoeveel geld is populariteit waard?'

'Het is maar net wat je populariteit de mensen biedt en wat het het publiek waard is. Ze zeggen altijd dat ik zoveel over geld praat. Maar vraag eens aan honderd mensen of ze miljonair willen worden. Dan zegt er niet eentje "neen". Maar *ik* mag dat nu net niet zeggen.

Onrechtvaardig natuurlijk, maar het gaat wel zo. Voetballers worden maatschappelijk niet voor vol aan gezien. Idioot. Iedereen heeft zijn gaven. Iedereen is in zijn vak bijdehand. Zo ben ik dat in het mijne.

Als ik een bedrag bedenk, noem ik het. Ik heb één fout: ik kan niet liegen. Ik kan geen gesprek controleren en er constant omheen draaien. Dat komt misschien omdat ik nog te jong ben en te weinig ervaring heb. Maar aan de andere kant kan ik ook iets niet afdoen met de mededeling: geen commentaar. Dat pikt men van mij niet.

Dat is een consequentie van populariteit, een verplichting die populariteit je tegenover de mensen oplegt.'

Bron: Voetbal International, december 1970

Een typische Crujff-column

Al heel jong werd Johan Crujff gevraagd om columns te schrijven. Zijn

meningen en visies waren al vroeg de moeite van het vernemen waard. Hij was natuurlijk geen scribent, maar een ervaren redacteur tekende zijn opinies op en goot die als 'ghostwriter' in de vorm van een professioneel journalistiek product. Voor een krant of een weekblad was het natuurlijk aantrekkelijk

Over de voorbeeldfunctie:

'Ik ben me ervan bewust dat ik als voormalig topvoetballer een voorbeeldfunctie heb. Daarom wil ik graag iets nalaten waar de mensen wat aan hebben. Er is de Johan Cruijff University, er is de Johan Cruijff Welfare Foundation en ik wil een voetballeerplan voor de toekomst leveren. En ik ga absoluut het straatvoetbal nieuw leven inblazen, omdat dat toch de meest authentieke vorm van voetballen is.'

Bron: De Telegraaf, Nieuwjaarsdag 2000

om hem als medewerker te hebben. In die columns toonde hij zich vanaf het begin even onvervaard en spontaan als op de voetbalvelden. Hij spaarde zijn tegenstanders niet en spuide ongeremd zijn kijk op de voetballerij. Meestal behandelden zijn columns actuele zaken en waren zij nabeschouwingen van cruciale wedstrijden of interessante ontwikkelingen. Tientallen jaren later doen ze uiteraard vaak gedateerd aan, maar enkele blijven interessant om te lezen door het onderwerp of door de botsing met een bekende persoonlijkheid uit de voetbalwereld.

Een proeve van zo'n 'exclusieve column' van april 1985 volgt hieronder. Deze werd onder de titel 'Baas boven Baas' geschreven vanuit zijn woonplaats Barcelona, kort voordat hij ongediplomeerd coach c.q. technisch directeur werd bij Ajax. Hij komt in 'Baas boven Baas' terug op een pikant incident.

Barcelona, zaterdag

Ver van huis werd ik deze week geconfronteerd met enkele uitspraken die Volendam-trainer en interim-bondscoach Leo Beenhakker in het maandblad 'Sport International' deed. Ik ben hierin Barcelona voor een korte vakantie en maakte het kampioenschap van de plaatselijke club mee. De trots bij de miljoenen Catalaanse Barca-fans kent geen grenzen en dat was afgelopen zondag goed te merken toen de ploeg in het met 120.000 toeschouwers gevulde Nou Camp werd gehuldigd.

Maar om terug te komen op de uitspraken van Beenhakker: hij

veegde in dat blad de vloer aan met mijn karakter en dat heeft me verbaasd. Beenhakker schijnt niet te kunnen accepteren dat in het leven de regel geldt van 'baas boven baas'. In de directe confrontatie met hem heeft hij dat nu al drie keer ondervonden en dat doet blijkbaar pijn.

De eerste keer was jaren geleden toen het Ajax-bestuur mij verzocht om orde op zaken te stellen binnen de selectie. Ik werd toen geplaatst boven Beenhakker, die trainer was, en hij diende dus naar mij te luisteren. Hoewel mijn actie bij

Ajax-FC Twente (ik liep toen bij een 1-3 achterstand de tribune af om de ploeg vanuit de dug-out naast Beenhakker te coachen) achteraf gezien niet elegant was, bevond ik me op dat moment wel in een positie om die beslissing te nemen.

In het tweede geval betrof het de overgang van Beenhakker naar Real Zaragoza, toen hij bij Ajax op non-actief was gesteld. Ook toen lag zijn lot in mijn handen, aangezien de leiding van de Spaanse club mij uitgebreid polste over de kwaliteiten van Beenhakker, die men nog totaal niet kende. Ik duif nu zelfs te stellen dat hij zijn latere aanstelling voor een belangrijk deel aan mij te danken had.

Het derde geval betreft Feyenoord. Ook in dat geval zit hij een stap achter me omdat ik wél een aanbieding van die club had gekregen en hij niet.

Trouwens, zijn beschuldiging dat ik altijd alleen maar aan mezelf heb gedacht, slaat in de praktijk nergens op. Met zo'n mentaliteit zou het namelijk onmogelijk zijn om je twintig jaar aan de top van het internationale voetbal te handhaven. Je bent binnen welk elftal dan ook zo afhankelijk van anderen dat je niet goed kunt functioneren als de rest van de ploeg jou negeert.

Het is in de praktijk altijd een kwestie van geven en nemen en in mijn geval heb ik altijd veel meer moeten geven. Juist omdat ik altijd in het middelpunt van de belangstelling stond en er, plat gezegd, altijd genoeg voor mij 'te halen' was, moest ik juist extra attent zijn op de andere jongens. Had ik me daarom als een egoïst gedragen, dan was ik in een onmogelijke positie gemanoeuvreerd.

Bron: De Telegraaf, 6 april 1985

Derden over J.C.: een sociaal mens

Bijna iedereen heeft Crujff erkend als geniaal voetballer en uitmuntend dirigent, zowel binnen als buiten het veld. Hoewel lang niet iedereen hem destijds erg sympathiek vond, blijkt echter uit de verhalen dat hij ook een sociaal mens was.

Hugo Hovenkamp, veelvoudig international: 'Mijn debuut in Oranje was tegen Engeland op Wembley in 1977. Bij zo'n eerste interland ben je zeer nerveus, en zeker op het legendarische Wembley. Toen we in de grote hal van Wembley stonden te wachten tot we het veld op konden, passeerde Johan mij en zei: "Doe maar rustig aan, speel maar net als bij AZ, dan komt het allemaal wel in orde." Dat deed me echt goed. Dankzij die opmerkingen ben ik kalm begonnen en na tien minuten zat ik goed in de wedstrijd. Ik was hem heel dankbaar, want voor hetzelfde geld was mijn debuut voor honderdduizend mensen een ramp geworden. Hij was een perfecte gozer voor de groep.'

Joop van Tijn, voormalig hoofdredacteur van Vrij Nederland en televisiepresentator: 'Niet lang nadat ik Johan Crujff had geïnterviewd voor de Vpro-televisie, ergens in de jaren zeventig, was ik ceremoniemeester bij een bar mitswa, het feest voor een joodse meerderjarigheid. De vader van de jongen die

dertien werd, was een oud-Ajaxspeler. De jongen speelde in een heel laag en onbetekenend jeugdelftal. Hij was daar een soort libero. Aan Cruijff, met wie ik contact was blijven houden, vroeg ik of hij wilde meewerken aan een cadeau voor iemand die hij niet kende. Hij deed het.

Dat wilde zeggen, ik interviewde hem voor een camera over een paar voetbalkwesties, maar na een paar minuten kwam ik op het eigenlijke onderwerp: wie was eigenlijk de sterkste libero tegen wie Cruijff ooit had gespeeld? Dat gesprek hadden we nauwelijks voorbereid, maar zonder een spier te vertrekken (gewoon, zoals hij altijd praat) begon Cruijff een paar van die bonkige libero's, tegen wie hij zo vaak moest optornen, te beschrijven. Type Rinus Terlouw zal ik maar zeggen, Jackie Charlton, Rinus Israel. "Maar de allerergste," zei Johan voor de camera en de microfoon, "dat was toch die kleine uit aFC 7, die Guy. Dat was een kwaai, daar heb ik nog maar zelden een duel van gewonnen." Het klonk allemaal heel erg authentiek. Cruijff slaagde er zelfs in heel bezorgd te kijken terwijl hij zijn "bekentenis" deed.'

'Van de bar mitswa was het bandje met het interview niet één, maar hét hoogtepunt. Alle superdure cadeaus van de superrijke ooms en tantes uit de hele wereld (de ouders van het jongetje waren rijk) vielen in het niet bij dat filmpje van nauwelijks vijf minuten, dat natuurlijk eindeloos is afgedraaid. Cruijff is heel vaak een geldwolf genoemd. Maar ik denk niet dat er één Nederlander is, inclusief alle voetballers en scheidsrechters en zeker inclusief alle politici en sterren, die zoveel aardige dingen voor niets gedaan heeft als Cruijff.'

Bronnen: *Ik heb nog met Johan Cruijff gespeeld*, Klaas Vos, uitgeverij Anthos, 1997 Vrij Nederland, 26 april 1997

Johan Cruijff: de man die voetbal veranderde in kunst

De populariteit van Johan Cruijff bleef al gauw niet meer beperkt tot de stadions, de schoolpleinen, cafés en kapsalons. Het fenomeen J.C. werd ondanks zijn jeugdige leeftijd te groot en te intrigerend.

Snobistische interviewers die hem aanvankelijk nogal vanuit de hoogte bekeken en wat arrogant hun vragen formuleerden, kwamen terug, gecharmeerd ook door de onbevangen houding van de voetballer die niet uit z'n evenwicht te krijgen was, ook niet door die intellectuelerige benadering. Het weekblad dat hem eerder zo 'beschaafd' interviewde, schonk zijn lezers ter gelegenheid van Nieuwjaar 2000 een boekwerkje waarin enkele redacteurs De Millennium Top-40 presenteerden, oftewel de veertig onsterfelijke Nederlanders van de afgelopen duizend jaar.

En jawel hoor, Johan Cruijff was geselecteerd en pronkte op de erelijst tussen onder anderen Willem van Oranje, Rembrandt van Rijn, Erasmus, Johan van Oldenbarnevelt, Johan de Witt, Floris V, Anne Frank, Marinus van der Lubbe en Willem Drees.

Elke 'onsterfelijke Nederlander' kreeg bij wijze van motivering en als eerbetoon

een hoofdstuk tekst en dat over Johan Cruijff droeg de titel: ‘Onnavolgbare Halfgod’. Zijn naam werd daarin getypeerd als een Nederlands woord.

‘Een woord dat hoogstwaarschijnlijk de meeste herkenning losmaakt. Ook met “apartheid” kun je in heel wat landen aankomen, evenals “Hans Brinker” en “Gouda”. Maar wij denken: “Johan Cruijff”. *Defeel good* van zijn naam (en van dat woord dus) kan moeilijk overschat worden. Taxichauffeurs van alle landen beginnen over hem, ogen stralen, handen maken bewegingen van adoratie voor de man die voetbal veranderde in kunst,’ aldus begon de lofzang in het boek.

‘Het licht van zijn glorie straalt af op alles wat Nederlands is. Je hoeft niet van voetballen te houden om te beseffen hoeveel nationaal belang hiermee is gemoeid. Cruijff vormt al decennia-lang smeerolie in onze internationale betrekkingen, van campings tot congressen. Hij is de levende jongensdroom, het bewijs dat een groenteboerenzoon de wereld op de knieën kan krijgen.

Over de frustratie:

‘Ik lig allang niet meer wakker van die verloren WK-finale van 1974. Wie heeft de meeste impact gehad, de Duitsers die wonnen of wij die niet wisten te winnen? De hele wereld weet nog steeds dat wij het beste voetbal speelden. Vraag mensen op straat wie er in 1982 of 3990 wereldkampioen is geworden. De meeste mensen weten het allang niet meer. Het gegeven dat waar ook ter wereld het Nederlands Elftal van igy4 nog een fenomeen is, is iets waar ik heel trots op ben. Daarom ben ik veel ergernis van toen kwijt.’

Ontelbare malen zijn gesprekken in de wandelgangen van diplomatieke bijeenkomsten over hem begonnen. Onnoembare keren was hij het eerste onderwerp waarover de sprekers het eens waren, al was het maar als middel om de Nederlandse gesprekspartner een schouderklopje te geven; een prima basis om snel tot zaken te komen. “Product uit het land van Cruijff moet oké zijn” denkt of voelt de consument waar ook ter wereld. “Als dat land zo goed kan voetballen, zo elegant en meeslepend, dan zullen ze ook in andere dingen wel goed zijn.”

Zelfs nu hij niet meer voetbalt of traint, zet hij zijn openbaringen voort - public relations is hier echt een te mager begrip voor. De ex-sportheld die ooit het egoïsme introduceerde, doet in Goede Doelen. Hij zamelt geld in, hij heeft een universiteit, je ziet hem met zwarte jongetjes in de tropen, en iedere ruimte die onze Johan Teresa betreedt, verandert onmiddellijk van chemische samenstelling.’

‘Dames die hem vroeger een zenuwlijdertje vonden, hangen aan zijn lippen als hij uitlegt dat een verdediging “dramatisch” stond opgesteld. Ze begrijpen hem niet, maar orakels zijn er niet om te begrijpen. Zijn tot rust gekomen zelfvertrouwen maakt hem onweerstaanbaar. Hoeveel heeft de Nederlandse economie geprofiteerd van deze onnavolgbare halfgod, de verbale brekebeen uit Betondorp? Laat een geleerde dat eens in cijfers uitdrukken. Een dissertatie die beslist geschreven moet worden,’ zo wordt de motivatie van de jury ‘Onsterfelijke

Nederlanders van het Millennium' besloten.

Schrijver Jaap ter Haar, auteur van talloze jeugdboeken en onder meer ook van het monumentale meerdelige werk *Geschiedenis van de Lage Landen*, had Johan en zijn vrouw Danny jaren eerder al hoofdpersoon gemaakt van de realistische roman *Boem*.

Hij laat in dat boek zijn personage Johan als de ik-figuur zich wagen aan principiële politieke uitspraken zoals na de opzienbarende transfer van Ajax naar Barcelona in de volgende passage: 'Hoe kan die Johan Crujff nu gaan voetballen in een fascistisch, onvrij land,' schreven journalisten die hier overigens graag naartoe kwamen voor vakantie of voor een interview. In de tijd van de transfer heerste in Spanje nog de dictatuur van Franco, die in de jaren dertig begonnen was na de bloedige Burgeroorlog.

Over overtredingen:

'Je hebt overtredingen en overtredingen. Voor een verdediger is het het lastigste om ze goed te maken. Iemand door de midden en in tweeën schoppen, da's geen kunst. Maar een duwtje, een goed duwtje geven, dat is een van de moeilijkste dingen in het voetbal.'

'Wat heet fascistisch? Wat is onvrij? Is het in vele andere landen soms zo lekker? Is het zo mooi in Uganda, in de Congo? In Zuid-Afrika? Wat is er allemaal niet aan de hand in Zuid-Amerikaanse landen als Peru en Chili? Ik heb me laten vertellen dat er meer dan honderd landen zijn waar geen vrijheid van drukpers bestaat.'

Crujff neemt het op voor Spanje en de Spanjaarden. De politiek laat hij buiten beschouwing, maar hij richt zich vooral tegen het gezeur, gezever en negativisme van de Nederlanders. Hij is blij ontsnapt te zijn, en ziet zeker ook positieve kanten van zijn gastland: '... de mensen hier in Spanje zijn heel wat vrolijker, minder kankerig, minder chagrijnig dan in Nederland. Minder zelfmoorden. Minder psychische gevallen. Minder misdaad. En de steden zijn heel wat minder vervuild.'

Hoewel Johan verklaart geen politicus te zijn, heeft hij - hoe opvallend - wel degelijk een uitgesproken mening: 'In Barcelona komen ze nog vele arbeidskrachten tekort. Iets voor Nederlandse werklozen? Genoeg!'

Niet altijd even sympathiek verklaart hij, als echte Nederlander: '... ik word soms zo verschrikkelijk moe van al dat vrijblijvende geouwehoer. Heus, ik gun iedereen zijn vrijheid van denken en doen. Maar mag die dan ook - zonder die eeuwige kritiek - ook aan mij worden gegund?'

Maar het boek telde ook liefvalliger passages:

'"Je bent hier een ander mens geworden," constateerde Danny op een avond.

"Dat mocht ook wel," knikte ik.

Ik voelde me ontspannen en liep weer te fluiten door de flat. De spelers van

Barcelona hadden me bar aardig ontvangen. Ze waren blij dat ik er was...'

Het verschil met zijn situatie in Nederland ligt vooral in de zwaarte van de nationale competitie. Maar er was nog een groot verschil, waarbij de rivaliteit tussen Ajax en Feyenoord bleekjes afstak: de plaats van de voetbalclub Barcelona in de stad en in de streek en de belangen die daarmee gepaard gaan: ' "Wij verdienen het hier en in Madrid vreten ze het op," zeggen de trotse Catalanen, die de Burgeroorlog nog niet vergeten zijn. Daarom gaat het bij wedstrijden zo fanatiek toe.'

Het leven van een voetbalster weet Jaap ter Haar prachtig te schetsen aan de hand van de volgende passage:

'Tijdens dat eerste, zware seizoen voor Barcelona kregen Danny en ik opeens aan aanbidding voor een huis.

"Iets voor jullie?" vroegen ze. "Het wordt gebouwd op een bergrug, een uitloper van de Pyreneeën. Schitterend gelegen met een prachtig uitzicht over een groen dal."

"Hoe ver hier vandaan?"

"Drie kwartier rijden. Hooguit."

"Duur?"

"Nee, je begrijpt het niet. Het wordt jullie aangeboden. Jullie krijgen het cadeau!"

"Cadeau? Van wie?"

"Van Valentin Leiro, een heel beroemd man. Bovendien heel rijk."

We zijn gaan kijken. Een flink stuk over de snelweg naar het noorden, dan een afslag die kronkelend naar boven langs een beek ging. Een klein, oud, opbloeiend dorp met wat winkeltjes. Daarboven, tussen de bomen, bouwden ze dat huis.

"Wat is het hier fantastisch zalig," zei Danny.

Een flinke lap grond. Overal bomen in de tuin. Een groot terras. Een fijne woonkamer met open haard. Zes slaapkamers. Een grote garage. Het had alles wat een mens zich maar wensen kan... Valentin Leiro is volgens mij een man om te omhelzen.'

Driemaal is scheepsrecht:

'Ik ben drie keer bij Ajax gekomen. Alle drie de keren kwam ik op een moment dat de kas leeg was en alle drie de keren ben ik vertrokken toen de kas vol was. Zo slecht ben ik dus geweest...'

Een van de Bekendste Nederlanders van die dagen was schrijver en televisiepersoonlijkheid Godfried Bomans. In de jaren vijftig nog was hij vooral

een idool van (katholieke) middelbare scholieren en studenten door zijn spottende columns, sprookjes en relativerende verhaaltjes; de radio en de televisie maakten hem tot een algemene volksheld. Hij was de absolute publiekstrekker in woordspelletjes, een vermaarde, geestige feestredenaar en een veelgelezen publicist.

Oorspronkelijk was hij journalist, maar gezien de wijze waarop hij dat vak later beoefende, begon het meer te lijken op geschreven cabaret. Hij pleegde gefantaseerde interviews met vermeende politici en sporthelden, die uitpakten als parodieën.

Voor een weekblad maakte hij af en toe nog echte interviews, maar daarin waren door de vaak uit de hand lopende ironie de scheidslijnen tussen spot en realiteit heel vaag. Alleen zeer gewichtige personen kwamen voor zulke interviews in aanmerking. Een vraaggesprek met Godfried Bomans betekende min of meer een onderscheiding en een erkenning door intellectueel Nederland.

Zelfs Bomans kon of wilde op een zeker moment niet meer om het fenomeen Johan Cruijff heen. Er volgde een boeiende ontmoeting van de twee. De gesprekspartners verloochenden zichzelf niet. Johan bleef onverwoestbaar nuchter; Godfried bejegende hem quasi peinzend vanaf een troon, met vragen die vaak langer waren dan het antwoord.

In zijn bijna literaire inleiding op de vraagstelling liet hij zich al sprookjesachtig gaan in zijn beschrijving van de kunstzinnige wijze waarop de geïnterviewde voetbalt: 'Johan Cruijff doet in zoverre aan een engel denken dat ook een engel niet aan de zwaartekracht onderhevig is. Ik heb hem vaak zien spelen en mij dan telkens verwonderd dat hij na afloop gewoon met de anderen mee het veld afliep en niet opsteeg en over de tribunes heen aan de einder verdween. Vermoedelijk houdt hij zich in.

Er is een grens aan populariteit en die wil hij niet overschrijden. Ook in zijn gezicht zit iets engelachtigs. Het is voornamelijk uit verbazing samengesteld, maar dan het soort verbijstering van iemand die uit een wolk op aarde gevallen is en zich verder dan zo goed mogelijk behelpt tussen de logge wezens die hij daar aantreft.

Het is eigenlijk vreemd dat zo iemand dan gaat voetballen, want dat is een weinig sierlijke sport. Hoe graag ik er ook naar kijk, het blijft een tijdverdrijf voor polderwerkers en wij hebben het daarin dan ook ver gebracht.'

'De bekoring van Cruijff zit nu hierin dat men plotseling in een elftal krombenige kluitenjongens een balletdanser ziet verschijnen, die tussen al die hollende en trappende lijven gewichtloos voortzweeft en iets met de bal doet dat niemand meer volgen kan en die gewoonlijk in het doel eindigt. Wat mij daarbij opvalt, is zijn onbegrensd vermogen tot improvisatie. Elke andere voetballer beschikt over een aantal trucs dat, hoe bewonderenswaardig ook, toch beperkt is en tot "repertoire" gerekend moet worden...'

Op zijn licht spottende en wat oubollige toon gaf Godfried Bomans een uiteenzetting van het voetbalrepertoire alsof zijn lezers er nog nooit van gehoord hadden en hij als eerste heel gewichtig en (quasi) deskundig de constateringen deed. Dat alles om uiteindelijk het unieke karakter van de geïnterviewde aan te kunnen geven:

‘Je hebt er die elk kopduel winnen, anderen kunnen een “kromme” afgeven en beoefenen het “overstapje”, weer anderen zijn sterk in de een-twee-combinatie of excelleren in het “doodmaken” of het “meteen op de slof nemen” van een bal of zij zijn meesters in het “dribbelen”.

Om bij het laatste eens te blijven: ik herinner mij bijvoorbeeld ene Bertus Caldenhove. (Een gerenommeerde back uit de jaren dertig en veertig, spelend voor het Amsterdamse DWS en jarenlang ook voor het Nederlands Elftal. - HtnB.) Deze Caldenhove beschikte over een arsenaal schijnbewegingen dat hem de bijnaam “de magiër op de vierkante meter” bezorgde. Bertus deed bijvoorbeeld alsof hij de bal links van de man wilde spelen en hij speelde hem dan rechts.

Deze truc, die natuurlijk zeer eenvoudig is en spoedig doorzien wordt, moet voortdurend “ververst” worden. De eerste variant is: net doen alsof men de bal links gaat spelen en dat dan ook inderdaad te doen; de tweede om dat dan juist niet te doen, etc. etc. Men komt dan in een spiraal van schijnbewegingen die men moet kunnen doorzien.

Ik stond eens met mijn moeder naar HFC in Haarlem te kijken en toen stonden er twee spelers tegenover elkaar: de een had de bal, de ander moest ermee gepasseerd worden. Toen ontstond er een situatie die bij het wielrennen wordt genoemd “sur place”, een schijnbare stilstand en een activiteit tegelijkertijd. Mijn moeder dacht toen dat er niets gebeurde en wilde naar huis gaan.

Wat er echter gebeurde was het snel afwikkelen van een aantal spiralen totdat men aan een wending komt waarop de ander niet gerekend had. In dit geval gleed men er langs...

Het is duidelijk dat wij ons bij al deze manoeuvres bevinden op het gebied van een reeks ervaringen waarvan alleen de laatste de term experiment verdient. Geheel anders verloopt het bij Johan Crujff. Hij hoeft maar één beweging te maken en kan zich ook de luxe veroorloven die alleen en geheel zelfstandig te voltooien omdat die volstrekt nieuw is. Crujff heeft dus geen repertoire. Crujff is een uitvinder.’

Godfried Bomans vervolgde: ‘Nu kan men een volstrekt nieuwe creatie niet anticiperen en het is aardig de totale verbijstering te zien waarmee de tegenstander zich zowel tot ooggetuige als tot slachtoffer ziet teruggebracht.

Ik vroeg de heer Crujff of hij hierbij ook wel goed nadacht. Hij zei: “Nee, want dan ben je te laat.”

Dat is natuurlijk niet helemaal waar. Vóór hij de beweging maakt, moet hij

daarvan een conceptie hebben. Tussen plan en uitvoering verloopt bij Cruijff zo weinig tijd dat zij simultaan schijnen te verlopen.

Ik zei hem dat ook en hierop antwoordde hij: “Daar heb ik geen weet van.”

Dit zijn maar twee citaten uit een veel langer gesprek dat wij samen voerden.’

Over moeilijke interviews:

‘Als iemand mij tijdens een interview een moeilijke vraag stelt waarop ik het antwoord zo gauw niet weet, begin ik gewoon over iets heel anders uit te weiden. Hij krijgt heus het antwoord wel, maar ik geef mezelf al pratende zo effe de tijd om snel na te denken en een goed antwoord voor te bereiden. Ik zal nooit met m’n mond vol tanden staan.’

Een ldeine greep uit het verdere verloop van dat gesprek.

Vraag van Godfried Bomans: ‘Je schoonvader heeft je natuurlijk zakelijk opgevoed. Je was te argeloos in het begin en ik heb begrepen dat een voetballer het voor z’n dertigste “gemaakt” moet hebben. Dat is toch zo’n beetje de normale tijd, niet?’ Antwoord van Johan Cruijff: ‘Ja. Als er tenminste voor die tijd niks met je gebeurt.’

Bomans: ‘Nou ja, je hebt ook een Stanley Matthews; die voetbalde nog als veertiger en vijftiger. Wordt er nu meer geëist van een voetballer? Is het harder geworden?’

Cruijff: ‘Dat was een andere tijd. Het is nu een stuk moeilijker.’

Bomans: ik wou het met jou nog eens hebben over die aalgladde manoeuvres die je altijd uithaalt en die ik alleen maar op het televisiescherm waarneem en volg en dan denk: hoe is het in hemelsnaam mogelijk. Dat je dat niet alleen bedenkt, maar dan ook nog praktisch op hetzelfde moment uitvoert ook.

Met andere woorden: bij iedere andere voetballer ligt er tussen het idee dat hij heeft en de uitvoering een seconde of een fractie daarvan en bij jou is het net alsof het tegelijkertijd gebeurt. Dat geeft die enorme snelheid, natuurlijk.’

Cruijff: ‘Ja, hoe dat komt, ik zou het niet weten. Vermoedelijk een soort intuïtie of zoiets. Het zal ook wel een heel complex van factoren bij elkaar zijn. Voordat je de bal krijgt, moet je al iets gezien hebben, een overzicht gehad hebben en dan moet je dus meteen op de ander ingesteld zijn, zo’n beetje weten wat hij gaat doen en voorzien dat hij wel begrijpt wat jij wilt gaan doen, en daardoor ontstaat de snelheid van handeling.’

Bomans: ‘Het is net of jij met je armen en je benen denkt. Zo snel gaat het. Ik herinner me nog die ene keer dat je naast het doel stond en dat je met een paar goocheltrucs de bal via je knie en een voetpunt achterover trok, voorzette en toen zat hij erin. Via een kopbal van Piet Keizer, geloof ik.’

Cruijff: ‘Nee, ik dacht dat het Nico Reinders was.’

Godfried Bomans, de taalvirtuoos, en Johan Cruijff, de taal-goochelaar, zetten hun verbale duel zo voort. De veel oudere interviewer moet er een opnameapparaat bij gebruikt hebben; de gedachtecronkels van de jeugdige geïnterviewde moeten voor hem met een pen en een blocnote moeilijk te volgen zijn geweest. De schrijver bleef wat verwonderd en vaderlijk, de voetballer jongensachtig vrijmoedig en niet uit z'n evenwicht te krijgen.

Over het spelletje:

‘Voetbal is: het samensmelten van twee tegenpolen - tenminste als het goed gespeeld wordt. Soms zie ik een overtreding en denk ik: op zichzelf mag dit niet, maar het is nu gerechtvaardigd. Voetbal is totale orde én totale anarchie. Zo is mijn manier van denken over dat spelletje. En die moet ik doorgaans voor mezelf houden. Als ik erover praat, wordt het negen van de tien keer toch niet begrepen.’

Bomans: ‘Denk je soms: hé, laat ik dat eens gaan doen?’

Cruijff: ‘Nee, nee, want als je dat denkt, dan ben je verloren. Je weet dus dat er iemand opkomt. Ik bedoel: ik had al gezien dat er iemand naar voren kwam en dat hij dus ook vrij stond en dat die bal dan ook zo gauw mogelijk moest komen. En ik dacht: als ik geprobeerd zou hebben die man te passeren, dat het dan te lang geduurd zou hebben. En dan moet er op zo'n moment een heel snelle oplossing gevonden worden en wel zó dat die back er niet bij kan komen en dat ik de bal dus met mijn lichaam afscherm en dan naar de vrije man kan toespelen.

Maar dat hij precies op de goede plek terechtkomt, ja, dat is natuurlijk ook wel eens een kwestie van geluk.’

Bomans: ‘Zijn ze wel eens tegen je?’

Cruijff: ‘Ja, natuurlijk. Als je in het buitenland speelt, is het publiek altijd tegen je, want dat is natuurlijk op de hand van de thuisclub. Maar mentaal pept je dat juist weer op.’

Bomans: ‘Van Hanegem wordt wel “De Kromme” genoemd, nietwaar? Die trapt de bal aan één kant. Kun jij dat ook?’ Cruijff: ‘Ja. Dat kan ik ook. Dat is ook niet moeilijk. Het probleem is er juist voor de speler die de bal ontvangt. Die moet maar zien dat hij hem onder controle krijgt.’

Bomans: ‘Voor mij is voetbal een spel dat ik jaren geleden graag deed, een tijdverdrijf, een aardigheidje d'r bij. Nu lijkt het me zo gek dat je van dat spel, die tijdvulling, dat aardigheidje, je hoofdberoep maakt. Net alsof je de hele dag zou gaan zitten ganzenborden.

Wij leken denken ook: zo'n voetballer voetbalt alleen op zondagmiddag. Dat is niet zo?’

Johan Cruijff: ‘Nou, ik geloof dat dat wel eenvoudig is uit te leggen. Voetbal maakt tachtig procent van de recreatie uit in Nederland en die mensen willen dat die recreatie van topkwaliteit is. Dan moet je er elke dag mee bezig zijn. Je traint elke dag. Aan de top speel je vaak meer wedstrijden per week.’

Bomans met de hamvraag van de auteur: ‘Lees je veel?’

Cruijff: ‘Nee, ik lees alleen maar voor de ontspanning, als u begrijpt wat ik bedoel.’

Bomans: ‘Ja, ja, ik begrijp wat je bedoelt.’

Cruijff: ‘Dus ik wil niet zo lezen dat ik er altijd bij moet denken. Als ik lees, dan wil ik zo lezen dat ik rustig een bladzijde kan overslaan. En dat ik ondertussen rustig aan andere dingen kan denken en dat ik dan drie bladzijden verderop weer gewoon midden in het verhaal kan zitten.’

Bomans: ‘Heb je wel eens een boek van mij gelezen, vraag ik me nu bezorgd af.’

Cruijff: ‘Ja.’

Bomans: ‘Nou deze vraag: “Cruijff komt op en de hele tribune denkt: nu gaan we het beleven. Dat is de ster. Hij moet het maar waarmaken.” Het lijkt mij dat zoiets een enorme druk geeft. Al die duizenden mensen die van jou een soort tovenaars maken, een magiër die de ster van het veld moet zijn. Terwijl die man ook maar een gewoon mens is. Dat lijkt me toch niet eenvoudig.’

Cruijff: ‘Dat is inderdaad een hele druk; vooral in het begin heb je daar last van. Dus als je pas begint te voetballen en je komt in zo’n stampvol stadion, dan denk je: Jezus, komen al die mensen naar mij kijken? En dan gaat het onherroepelijk fout.’

Bomans: ‘Dan gaat het fout?’

Cruijff: ‘Ja, als je aan die mensen denkt. Daar moet je vooral niet aan denken. Je kunt wel bij jezelf denken: ik ga enorm mijn best doen, maar je moet er naartoe leven. Dat moet een soort gewoonte worden. Je weet, die mensen zitten daar nou eenmaal en het moet dus niet zo zijn dat het je irriteert of afleidt. Het moet dus iets worden wat normaal is.’

Even waardig en wijs als Godfried Bomans het vraaggesprek inleidde, sluit hij het ook af, een beetje in de stijl van de dagsluiting, met een soort ironisch-wijsgerige analyse.

‘Wat is nu het interessante aan een man als Johan Cruijff,’ zo vroeg hij zich in zijn epiloog af. In gedachte zie je hem de handen vouwen voor zijn borst. ‘Ten eerste het fenomeen van een lijfelijke intelligentie, het wonderlijke schouwspel van iemand die met armen en benen denkt. Denken is abstract en onzichtbaar; alleen hier zie je iemand denken. Dat is het eerste boeiende.

Het tweede is dat ik tegenover iemand zit die de afgod is van een paar miljoen Nederlanders. Het bestaan van zulke mensen is belangrijker dan men in het algemeen beseft. Chesterton merkte eens ergens op dat het begrip “volk” geen wortels meer heeft in de realiteit. Het dient vervangen te worden door “massa”.

Datgene wat een volk bijeenhoudt, zijn gemeenschappelijke gedachten. Nu is de voorliefde voor een bepaalde speler wel geen sublieme binding, zoals vroeger

het geloof of een bepaalde levensopvatting of een gemeenschappelijk gevaar (wij tijdens de Duitse bezetting bijvoorbeeld), maar het is meer dan niets.

De liefde voor een club, die zich dan meestal nog in de voorliefde voor een bepaalde speler kristalliseert, is toch het cement dat zo'n tribune bij elkaar houdt en dat de volgende maandagmorgen in ontelbare schaftlokalen rode hoofden bij elkaar drijft boven koppen koffie en medegebrachte boterhammen.

Wij praten veel over de toenemende eenzaamheid van de mens en hoe overdreven het ook klinken mag, figuren als Cruijffie heffen dit isolement weliswaar niet op, maar smeden toch een paar uur lang een warme saamhorigheid die sociaal gezien een belangrijke functie vervult, een gevoel van verbondenheid, een kleine oase van gemeenschappelijkheid in een woestijn waarin ieder verder zijn eigen weg maar zoeken moet. Dit geeft een groot gevoel van geborgenheid en ik geloof dat wij hier aan de wortel zijn van het geheim waarom mensen als Johan Cruijff zo mateloos geliefd zijn.'

Bronnen: h p/De Tijd: millenniumbijlage in boekvorm *Boem -Johan en Danny Cruijff*, Jaap ter Haar, De Cooise Uitgeverij, Bussum, 1975

Elseviers Magazine, 25 december 1971, opgenomen in *Werken V-De Boekerij*, Amsterdam © 1998 Erven Godfried Bomans p/a De Boekerij, Amsterdam

Over snelheid:

'Als ze bij mij normaal timen, zijn ze altijd net iets te laat.'

Over zijn intelligentie

De snelheid en de intelligentie waarmee Johan Cruijff zaken oppikt, zijn legendarisch, hoewel ze soms ook wel eens irriteren en voor hyper-eigenwijs versleten worden. Veelvoudig Europees en wereldkampioen biljarten Raymond Ceulemans uit België raakte eens gepikeerd toen hij door hem op de vingers werd getikt met de terechtwijzing: 'U houdt die keu verkeerd vast.' De manager van de Washington Diplomats: 'Johan was nog geen week bij ons en ik wilde hem in de stad Washington rondrijden om hem het een en ander te laten zien. We reden amper en hij zei: "Je kan hier beter rechtsaf gaan en straks de tweede straat links in. Dat is sneller. Anders maak je een omweg." De volgende dag hadden ze mij niet meer nodig en gidste hij een paar buitenlandse spelers.'

Iemand merkte eens op: Als Johan Cruijff door meneer Philips wordt rondgeleid in zijn gloeilampenfabriek in het zuiden des lands, zal hij na een halfuur zeggen: "Allemaal leuk en aardig, meneer Philips. Maar u doet dit toch verkeerd. Het zou veel sneller en efficiënter gaan wanneer u..." en dan volgt er een privé-spoedcursus gloeilampen fabriceren voor meneer Philips.'

Over praten in het veld:

'Als je niet praat tijdens de wedstrijd, speel je met doofstommen. Stillen schieten niet op. Tijdens een wereldkampioenschap is het zo dat het elftal dat het meeste praat, ook kampioen wordt.'

Het is met het Nederlandse publiek alles of niets

‘De mensen. Al die honderdduizenden deskundigen. Wat ze allemaal vinden en niet vinden... Daar kun je uren over praten. Ik heb het meegemaakt toen we een jaar of wat die beruchte wedstrijden speelden tegen Benfica.

We waren met Ajax toen nog maar aan het begin van de gouden tijd. Europa kende ons nog niet echt. We hadden twee wedstrijden in de Europa Cup gewonnen en toen kwamen er opeens allemaal mensen, ook op de televisie, die zeiden: ‘Ach, die lui van Benfica, dat zijn allemaal maar ouwe mannen. Die kunnen er niks meer van en daar winnen op jullie op je gemak van.’ Die eerste wedstrijd thuis in het Olympisch Stadion, het was winters weer, er lag sneeuw op het veld en het was koud en dus dacht iedereen: die Portugezen lopen alleen maar te rillen van de kou. Ze worden opgerold. Maar ze wonnen die partij eventjes met 1-3. En toen begonnen al die mensen te denken: zijn ze nou oud of zijn ze nou nog niet oud? In ieder geval heette het dat wij te jong waren en nog niet rijp.

Afijn, we krijgen de return in Lissabon en daar spelen wij de wedstrijd van ons leven en winnen ook met 1-3. Toen begonnen die mensen te denken en te zeggen: ‘Nou, die jongens kunnen er toch wel wat van.’ En werd er in Parijs die beroemde beslissingswedstrijd gespeeld en toen raakte zo’n beetje de hele Nederlandse economie ontwricht, want er kwamen meer dan dertigduizend Nederlanders met auto’s, bussen, treinen en vliegtuigen naar Parijs.

En dan denk ik: wat moet ik daar nou in godsnaam van denken? We wonnen daar met 3-0. Later kwamen we in de finale van de Europacup, wat ook alweer iets ongehoords was. Dat was nog nooit een Nederlandse club gelukt. Maar op het moment dat we dat bereikten, mochten we eigenlijk al van niemand meer iets verliezen. We waren uitgeroepen tot onoverwinnelijk, terwijl we allemaal eigenlijk pas aan het begin van onze voetbal-loopbaan stonden.

Maar wat gebeurt er vervolgens? We verliezen die finale in Madrid van AC Milan met 4-1. Jammer, maar wij vonden het al fantastisch dat we als eerste Nederlanders zo ver gekomen waren. En toen stonden er precies twee man en een paardenkop op Schiphol. En we hadden op het allerhoogste niveau gepresteerd! Geen mens van al die dertigduizend van een paar weken eerder.

En dan ga je weer denken: wat is dit voor een mentaliteit? Niemand stond er. En dan twee jaar later staan we weer in de finale en winnen we de Europacup en dan staan er honderdduizenden. Uitzinnig langs de routes op de straat, het was werkelijk onvoorstelbaar. Dan denk je: wat is het verschil nu eigenlijk? Een doelpunt misschien? De Nederlandse mentaliteit kent geen midden. Het is steeds weer alles of niets.’

Bron: Elseviers Magazine, december 1970

Het land is radeloos: hij gaat stoppen

Zou het onvermijdelijke dan toch al gaan gebeuren?

ik heb altijd gezegd dat ik op m'n eenendertigste zou stoppen,' herhaalde Johan Crujff eerlijk. En in 1978 bereikte hij die leeftijd. Maar kon dat wel: het voetbal zonder hem en hij zonder het voetbal en Nederland zonder hem en hij zonder Nederland?

Hij hield de gemoederen in dat jaar toch al weer heftig bezig omdat hij aangekondigd had niet mee te gaan met het Nederlands Elftal naar het wereldkampioenschap in Argentinië. De wildste gissingen werden gedaan naar zijn beweegredenen, maar hij had er gewoon geen zin meer in zo langdurig ver weg van huis te zijn en vreesde de concentratie ervoor niet te kunnen opbrengen. Niemand wilde daar aan. Hij werd gesmeekt. Er werden handtekeningenacties georganiseerd en mensen werden opgeroepen duizenden briefkaarten te sturen.

Het fenomeen was niet te vermurwen. De politiek had er niet eens mee te maken. Er werd in het land ook een actie gevoerd onder leiding van de cabaretiers Freek de Jonge en Bram Vermeulen om helemaal af te zien van de deelname in Argentinië, als protest tegen de dictatuur van de generaals onder leiding van Videla in dat land.

Over de details:

'Als het niet loopt, zie je weer hoe belangrijk de details zijn. Dan zijn er details die in detail verkeerd gaan.'

'Je moet alle details op honderd hebben. Anders gaat het gegarandeerd mis.'

'Frankrijk is een titelkandidaat. Die hebben namelijk een stel gasten op de bank zitten wie de details heel goed kunnen invullen.'

Bron: Gesprek met NOS Studio Sport tijdens Euro 2000

Voor Johan was dat niet eens aan de orde. Hij ging niet. Voetbalminnend Nederland werd radeloos en redeloos, omdat aangenomen werd dat we er zonder de Godfather van het Nederlandse voetbal reddeloos zouden zijn. Er werden hem van allerlei kanten harde en indringende vragen over gesteld.

'Op m'n twintigste al heb ik gezegd dat ik op m'n eenendertigste zou stoppen,' zo verweerde hij zich.

'Waarom ik dat idee altijd heb gehad, weet ik niet. Iets in mijn onderbewustzijn waarschijnlijk. Het duurt altijd vrij lang voor ik een besluit neem. Voor ik bij Barcelona het huidige contract tekende, wist ik absoluut zeker dat dat het laatste zou zijn.'

Opmerking van een journalist: 'Je zou tegenover het Spaanse weekblad *Que* verklaard hebben dat jij je vrouw Danny meteen na die beruchte zwembadaffaire tijdens het wereldkampioenschap van 1974 in Duitsland plechtig beloofd hebt nooit meer alleen zo lang van huis te gaan.'

Crujff: 'Ben jij gek? Onzin, net zulke onzin als dat ik gezegd zou hebben dat ik wél naar Argentinië zou gaan als de koningin me dat persoonlijk zou vragen. Weet

ik veel waar ze die onzin allemaal vandaan halen. Ik heb al in geen maanden een interview gedaan, zeker niet in Spanje. Ik heb zelfs nog nooit gehoord van een weekblad dat *Que* heet.

Kijk, van het moeten leren leven met dat soort dingen word ik nou zo moe. Dag in, dag uit. Het is niet alleen dat partijtje voetbal van anderhalf uur en die dagelijkse training. Het is je steeds weer een hele week, of vaak twee keer per week, prepareren om toch maar steeds weer die beste te zijn. Iedere week weer komen er aanvragen voor interviews uit zo'n vijftien landen.

Daarnaast heb ik nog een opvoedende taak nu mijn kinderen groter worden. Als ik een tijdje iets langer haar draag, dan krijg ik prompt ik weet niet hoeveel brieven van moeders die me smeken om toch alsjeblieft naar de kapper te gaan omdat hun zoontjes hun haar ook niet meer willen laten knippen. En zo zijn er talloze van die dingen. Dat heeft allemaal te maken met mijn besluit.'

'Speel je geen komedie?' werd hem uitdagend gevraagd. 'Ben je niet bang voor een afgang in Argentinië? Er zijn nogal wat mensen die met stelligheid beweren dat je versleten bent. Zou je überhaupt nog kunnen voetballen na dit seizoen?'

Johan werd fel, kwaad bijna: 'Natuurlijk kan ik nog door voetballen. Tüürljik! Makkelijk!!!

Maar ik heb die streep nou eenmaal gezet. Kijk, als je het over doorvoetballen hebt, dan praat je over het fysieke. Nou, in fysiek opzicht ken ik geen enkel probleem. Geen enkel. Jezus, ik zou nog wel zes jaar mee kunnen.

Goed, na die operatie aan mijn scheenbeen is die verkalking teruggekomen. Maar dat kunnen de doktoren afplakken of hoe dat ook heet. Geen punt. Het probleem ligt anders en dat begrijpen de meeste mensen niet. Normaal gesproken heb je na een operatie een opbouwperiode. Dat gaat voor mij echter niet op. Zo gauw ik weer kan lopen, moet ik meteen dat veld weer op. Omdat je dan geen voldoende basisconditie hebt, heb je geen kracht in je benen. Daardoor mis je snelheid en als je minder snel bent, krijg je meer trappen. Je komt in een soort vicieuze cirkel terecht.

Op die manier heb ik dit seizoen verschrikkelijk veel schoppen gehad. Dan gaan de mensen zeggen: "Johan is versleten. Kijk maar, hij is vaker geblesseerd dan ooit."

Onzin. Als ik een schoen tegen mijn ribben krijg, dan scheuren die, want ik ben nu eenmaal niet van ijzer. Ik wil eerst uitrusten en ik zie dan wel of ik de voetballerij mis. Afbouwen moet ik toch. Er liggen al jaren uitnodigingen voor demonstratiewedstrijden en zo in de hele wereld. Ik kan altijd nog een balletje trappen bij Vinkeveen Vooruit.'

Vraag: 'Zien we je ooit nog terug in een of andere functie binnen het Nederlandse voetbal? Je zou niet helemaal afwijzend

Slim bekeken:

‘Zoals die Denen in de eerste helft tegen Nederland speelden, dat is eigenlijk een zelfmoordpoging. Maar van zo’n zelfmoordpoging moet je natuurlijk wél gebruik maken.’

Bron: Gesprek met NOS Studio Sport tijdens Euro 2000

staan tegenover het idee om te zijner tijd als chef d’équipe van Oranje te gaan fungeren.’

Constateringen tijdens Euro 2000:

‘Die opmerking van Frank de Boer naar aanleiding van mijn kritiek was degenererend.’

‘De punten moeten daar op de i gelegd worden, waar ze horen.’

‘De stand en de tijd lopen synchroon, zeker in het laatste kwartier.’

‘Je moet Bergkamp verantwoordelijkheden geven wie hij moet pakken.’

‘Het is bij een voorzet zo: je bent te vroeg, je bent te laat of je bent op tijd.’

‘Je moet op je scherpst spelen wanneer je de bal kwijt bent.’

‘Die Spaanse scheidsrechter, hoe heet-ie, met die driedubbele naam: Lopez Vega en dan nog eentje.’

Bron: Uit zijn commentaar en analyse van de kwartfinale EK Nederland-Joegoslavië op 25 juni 2000

Cruijff: ik weet niet of ik dat zou willen... Ik denk trouwens niet dat het er ooit van komt. Het zal wel uitdraaien op vechten tegen de bierkaai. Dat heeft te maken met hoe ik die functie zie. Als een soort manager die alles regelt wat buiten het technische gedeelte van de trainer valt. Dus zijn mijn kansen nihil.

Want waarom zitten die gasten in een sectiebestuur? Juist, om als de schijnwerpers aangaan, daaronder te kunnen staan. Stel je voor dat in 1982 het WK-licht aangaat en dan heeft ene

Cruijff ze allemaal weggeduwd. Dat kan toch niet...

Kijk, als die beker eenmaal gewonnen is, dan mogen de heren bestuurders er van mijn part een ererondje mee lopen. Als zij zich voor die tijd maar nergens mee bemoeien.’

Bij de nadering van de afscheidswedstrijd ontstond er in de media een soort requiemstemming. Er verschenen artikelen die bijna op eerbiedige necrologieën leken. Sommige publicisten betuigden openlijk hun spijt over gemiste kansen.

‘Dat het eens ophoudt, dat is het erge. Natuurlijk, aan alles komt een eind. Als de acteur Ko van Dijk overlijdt, kunnen we hem ook nooit meer op het toneel zien. En als Godfried Bomans sterft, is er abrupt een einde gekomen aan alle Bomans - proza,’ zo begon Cruijffkenner en -fan Nico Scheepmaker, eerder auteur van het boekje *Cruijff, Hendrik Johannes, fenomeen*, zijn paginalange buiging ten

afscheid.

‘Maar Bomans kun je gemakkelijk lezen en herlezen, en Ko van Dijk heeft vijfenveertig jaar op het toneel gestaan. Je kunt zijn leven als scheppend kunstenaar ook voltooid noemen. Maar Johan Cruijff?

Dertien jaar speelde hij topvoetbal. Tussen de vijfhonderd en duizend wedstrijden. Het is niet niks, maar hoeveel heb ik daarvan gezien? Toch wel een stuk of tweehonderd. Dat is driehonderd uur Cruijff, ongetwijfeld een veelvoud van het aantal uren dat ik Ko van Dijk in de schouwburg en op de televisie heb gezien. En ook een veelvoud van de uren dat ik in de boeken van Godfried Bomans heb zitten lezen,’ bekende de schrijver-colum-nist, die gek was op rekensommetjes en op de perstribune van de stadions altijd zat te turven: niet alleen de doelpunten en de corners maar ook de momenten van balbezit, de schijnbewegingen en passes.

‘Wat klaag ik dan nog nu Johan Cruijff afscheid neemt als actieve speler? Ik heb hem gezien; ik heb hem zelfs vaak gezien en niemand kan mij dat nog afpakken. Voetballiefhebbers in Meppel of Middelburg hebben hem misschien maar twee, drie keer zien voetballen. Toch, achteraf bezien, betreur ik het als een beoordelingsfout dat ik in de jaren dat Cruijffie bij Ajax speelde, niet *alle* competitiewedstrijden ben gaan bekijken. Een mens is gemakzuchtig.’

Tip voor scheidsrechters:

‘Doe geen fluit in je mond als je loopt. Dan heb je altijd meer tijd om nog even na te denken voor je beslist.’

Bron: Uit zijn commentaar en analyse van de kwartfinale EK Nederland-Joegoslavië op 25 juni 2000

De afscheidswedstrijd zelf was een drama, een farce, een aanfluiting; het is maar net van welke kant je het bekijkt.

Bayern München was ervoor uitgenodigd en dat bleek een ernstige denkfout te zijn. Voor de sfeer en de bedoeling van zo’n evenement bleken de Duitsers totaal geen gevoel te hebben. De ploeg uit Beieren was trots op de invitatie voor het voetbalgala en verklaarde zeer vereerd te zijn. Vervolgens gingen die gasten over tot iets wat meer leek op een slachting, een revanche of een wraakoefening met een inzet alsof de Wereldcup in het kwadraat te verdienen was. Cruijff werd door drie man aan banden gelegd in een elftal dat bepaald niet het sterkste Ajax-team aller tijden was.

Met een pijnlijke 8-0 nederlaag kreeg de gebeurtenis een anti-effect. Dat was geen waardig afscheid. Dat moest over. Aangetoond werd ook weer eens dat men nooit ‘nooit’ moet zeggen, zeker niet binnen een innige en intense relatie zoals die tussen Cruijff en de voetbalsport bestond. Na afloop van die wedstrijd stond eigenlijk al vast dat een terugkeer onvermijdelijk werd.

Bronnen: DeTelegraaf, september 1978

Panorama, mei 1978

Dagbladen van de Gemeenschappelijke Pers Dienst, 4 november 1978

Derden over J.C.: invloed op het theater

Cruijff heeft velen gefascineerd, ook veel kunstenaars. Een opvallend groot aantal theatermensen hebben in de loop van de tijd een ode aan hem gebracht.

Freek de Jonge, Ajax-supporter, columnist en cabaretier, over zijn conference op het Boekenbal 2000: ik was veel zenuwachtiger dan normaal voor de voorstelling van “De conferencier, het boekenweekgeschenk en de leugen” op het Boekenbal. Natuurlijk door die voorgeschiedenis met de door hemzelf ge-ensceneerde ontvoering van Jules Croiset, het boekenweekgeschenk dat Harry Mulisch erover schreef en mijn zogenaamde aankondiging van een verbranding van dat boek, omdat ik vond dat Croiset door Mulisch gerehabiliteerd werd. Het hele land sprak erover en keek er vol verwachting naar uit. De zenuwen werkten echter in mijn voordeel. Ik vergeleek mezelf met Johan Cruijff. Die joeg voor een belangrijke wedstrijd, waar veel van afhing, ook altijd de hele wereld tegen zich in het harnas zodat menigeen hoopte dat-ie eindelijk op zijn bek zou gaan. En iedere keer flikte hij het dan toch weer en leverde hij een topprestatie. Precies zo’n gevoel had ik voor die première op het Boekenbal ook.’

Wijlen Toon Hermans, cabaretier: ‘Het moet eind jaren zestig geweest zijn dat ik eens bij de artiestenuitgang, aan de achterkant van Theater Carré, geruime tijd al na afloop van de voorstelling, in de stromende regen iemand geduldig zag staan wachten. Hij vroeg schuchter om een handtekening. Toen ik die gaf, zag ik pas wie hij was: Johan Cruijff. Ik was verbaasd. Hij was toen al een bekende voetballer en had gewoon naar mij toe kunnen komen, naar de kleedkamer eventueel. Maar dat deed hij dus niet. Ik dacht nog: wat een verlegen ventje.’

En theater- en televisieproducent Joop van den Ende merkte terugblikkend op zijn succesvolle carrière op:

‘Dat op je eentje iets van de grond krijgen, soms dwars tegen de stroom in... toen ik zag dat het ook begon te lukken, zelfs in het buitenland, ja, dat geeft je een Cruijff-gevoel.’

Sylvia Millecam, actrice en televisiepresentatrice: ‘Toen ik op de toneelschool zat, moest ik vaak met medestudenten als Sjoerd Pleysier, Alfred van den Heuvel en Huub Stapel, van een Roemeense regisseur, Ion Omescu, verplicht naar voetballen kijken. Omescu was een zeer goede leraar in speltechnieken en wilde dat we met name naar Cruijff keken en dan ging hij uitleggen waarom Cruijff “so gut improvisierte”.

Hij legde de link tussen goed toneelspelen en goed voetballen. Hij had het ook over de verschillen. Bijvoorbeeld: bij voetbal móet je anticiperen en bij toneel mag je niet anticiperen, want je moet reageren alsof iets jou op dat moment overkomt. Cruijff denkt een paar zetten vooruit en kan dus niet verrast worden. Ik mag

daarentegen niet weten dat iemand over drie zinnen zegt: “Mijn moeder is dood,” want daar moet men mij op het toneel mee kunnen overvallen.’

Rudi van Dantzig, choreograaf en jarenlang artistiek leider van Het Nationaal Ballet, keek voor de televisie naar de finale van Roland Garros en zag Gustavo Kuerten winnen van Magnus Norman:

‘Kuertens beweeglijkheid en fantasievolle acties deden me denken aan het spel van Johan Crujff: dezelfde sierlijke afronding van beweging, katachtige precisie, de ogenschijnlijk jongensachtige onbezonnenheid, de pure dramatiek die ontstond doordat het was alsof beiden door een onzichtbare hand gedreven werden. Crujff had in zijn spelersjaren dezelfde uitgebalanceerde en zuivere sportiviteit die nu Kuerten zo aangrijpend maakt, niet alleen als speler maar ook als mens.’

[...]

‘Voetbal en danskunst in Nederland ontwikkelden zich rond 1965 in ongeveer gelijke snelheid in internationale richting. De spelers van Ajax (Neeskens, Keizer, Crujff Swart, Krol) begonnen als collectief internationaal aandacht te trekken: avontuurlijke, talentvolle (en mooie) jongens die perfect aansloten bij helden als The Beatles en The Rolling Stones: Crujff was terecht Ajax’ onbetwiste superheld. Bewegen, nieuwe uitingsmogelijkheden zoeken en grenzen verleggen, werkten als een roes-bevorderend stimuleringsmiddel. Alles leek in de jaren zestig mogelijk te worden.’

[...]

in de Nederlandse danswereld waren in dezelfde tijd choreografen als Hans van Manen en Toer van Schayk aan het werk. Jiri Kylian had zich net in Nederland gevestigd. Alexandra Radius’ ster was al geruime tijd rijzende. Rudolf Noerejev, de Crujff van de internationale danswereld, danste graag met Nederlandse gezelschappen.

Beïnvloeding en waardering tussen dans en voetbal waren er zeker. Choreograaf Toer van Schayk verzamelde wedstrijdfoto’s uit kranten en gebruikte verknoppingen van voetballichamen-in-actie in zijn choreografieën. Hans van Manen vertrouwde me toe tijdens een van zijn balletten: “Zie je die beweging? Net Crujff als hij heeft gescoord.” Martha Graham (Een Amerikaanse choreografe en danseres en toonaangevend vernieuwster van de danskunst in de eerste helft van de 20ste eeuw. - HtnB.) maakte in 1960 een verbluffend ballet dat zij *Acrobats of God* noemde, haar persoonlijke hymne aan die wonderlijke wezens die dansers heten. Johan Crujff hoort daar wat mij betreft zeer zeker ook bij, en Van Manen en Van Schayk, Kristina de Chatêl, tennisser Kuerten, Kylian... Ach, er zijn er gelukkig zoveel die zich als *Acrobats of God* nog steeds met moed en succes op Gods zwiepende evenwichtsbalk wagen.’

Bronnen: VPRO-gids, 25 maart 2000 De Telegraaf, 25 maart 2000 Voetbal International, 31 mei 1995 Vrij Nederland, 17 juni 2000

Sekt, seks en naakte vrouwen

De weigering van Johan Crujff om in 1978 met Oranje mee te gaan naar de eindronden van het wereldkampioenschap in Argentinië, had volgens vele insiders vooral te maken met een schandaal tijdens het WK in Duitsland vier jaar eerder.

Nederland stoomde onder leiding van Crujff en coach Rinus Michels met weergaloos totaalvoetbal af op een finale tegen het gastland. Oranje leek onoverwinnelijk. Een psychologische oorlogsvoering moest er aan te pas komen als poging dat team uit z'n evenwicht te krijgen en het moreel van de spelers te ondermijnen. De Duitse voetballers en hun teamchef deden daar niet eens aan mee. Het kwam van de buitenwacht, met name vanuit de media.

Johan Crujff had zich er eerder al over verbaasd dat er in enkele Duitse dagbladen kritische columns van zijn hand verschenen die pure fantasie bleken te zijn. Maar het veroorzaakte wel onrust. Aan de vooravond van de finale berichtte het Duitse boulevardblad Bild met brallende koppen over een orgie in het zwembad van het Waldhotel Krautkammer in Hilstrup, waar de Nederlanders hun hoofdkwartier hadden.

Niet opscheppen:

‘Een speler die iets goeds doet, een goal maakt bijvoorbeeld, moet daar niet te demonstratief over gaan doen. Dat wordt namelijk altijd afgestraft. Je zag het ook aan Kluivert na die goal tegen Frankrijk. De tijd daarna heeft-ie niets goeds meer gedaan.’ Bron: Uit zijn commentaar op Frankrijk-Nederland, Euro 2000

‘Crujff, Sekt und nackte Madchen’ stond boven het sensationele verhaal, en met nog vette letters de toevoeging van de reporter ‘Ich war bei der Nacktparty dabei’. Het feest zou hebben plaatsgevonden in de nacht na de overtuigende overwinning op Brazilië, waardoor de finale definitief werd bereikt. Een peloton stoeipoezen zou aan een naakte zwempartij hebben deelgenomen, terwijl de champagnegurken knalden en met name een mysterieuze, roodharige, jonge vrouw zou haar verleidingskunsten op Crujff hebben uitprobeerd. Zwoele muziek van The Cast zou op de achtergrond gespeeld hebben.

Het ‘nieuws’ bereikte uiteraard ook de Nederlandse kranten, die desgevraagd van de Oranje-spelers alleen maar stomverbaasde gezichten als antwoord kregen. Ze wisten van niks. Maar ze moesten wel in urenlange, slopende telefoongesprekken aan hun vrouwen en meisjes moeilijk gaan uitleggen wat dus niet uit te leggen was.

Volgens ingewijden verloor op dat moment Nederland eigenlijk de finale al. Het schandaal was groot, liet de Nederlandse spelers bepaald niet onberoerd en werd er ook de oorzaak van dat zij tijdens de roemruchte finale niet echt goed bij de les konden blijven. De concentratie was verbroken.

Maar was al dat scandaleuze nieuws wel waar?

Bijna drieëntwintig jaar later kwam de onthulling. Een Nederlandse journalist

wilde Johan Crujff ter gelegenheid van zijn vijftigste verjaardag het goede nieuws als cadeau aanbieden. De directeur van het hotel - ten tijde van het 'schandaal' nog de zoon van de baas - werd aan de tand gevoeld en wist te vertellen dat de geheimzinnige roodharige dame misschien wel bewonderend naar Johan had gekeken, maar ze hoorde bij een gezelschap politici en plaatselijke notabelen met wie Johan even aan tafel had gezeten. Zij zaten dus niet, zoals het Duitse sensatieblad had gemeld, samen in een hoekje. En toen de Nederlandse voetballers zwommen, was zij al lang vertrokken.

De Duitse journalist die het opgewonden verhaal op zijn geweten had, werd ook opgespoord en gaf toe niet zelf van uitspattingen getuige te zijn geweest. Sterker nog: hij werd destijds binnen tien minuten het hotel uitgesmeten omdat coach Rinus Michels, alias De Generaal, geen pers duldde in de omgeving van zijn manschappen. Die tien minuten echter waren voldoende voor hem om van iemand het verhaal aangereikt te krijgen tegen betaling van DM 300.

Had de journalist, die met het schandaalverhaal wilde scoren, de feiten voor de publicatie nog gecheckt?

'Nee, dat niet,' bekende hij.

Als vergoeding voor alle onnodige commotie zou Johan Crujff toen aan zijn vrouw Danny beloofd hebben nooit meer alleen zo lang van huis te zullen gaan. Toen vier jaar later de eindronde van het WK in Argentinië voor de deur stond, waar Nederland gold als een van de favorieten, werd die zogenaamde belofte uit 1974 in de gissingen opgevoerd als de reden van zijn weigering. 'Onzin. Pure onzin,' had Crujff al vaker beweerd.

Dat bewijs van die journalist had best wat eerder mogen komen.

Bron: Panorama, april 1997

Gouden regel:

Je kan nooit verslappen. Je moet altijd blijven gaan en gaan. Dat geldt voor iedereen die ermee te maken heeft en bij de wedstrijd betrokken is. Ook het publiek dus. Als het goed gaat, zingen ze en maken ze kabaal. Als het tegenzit, worden ze stil. Dat vind ik fout. '

Bron: Na afloop van Frankrijk-Nederland op Euro 2000

Een snelle leerling

In zijn begintijd hield Johan zich nauwelijks met de financiële kant van het voetbalbedrijf bezig. Zijn schoonvader, Cor Coster, maakte hem wegwijs.

Coster vertelde daarover op een keer: 'Tijdens een contractbespreking kwam de zaak muurvast te zitten. Johan was er voor 't eerst bij en had nog niks gezegd. Ik deed het woord. Het bestuurslid De Boer besloot op de psychologische toer te gaan en vertelde dat hij een bedrijf bezat in brandblussers en dat hij vele malen miljonair was. Maar na al die jaren was hij tot de conclusie gekomen dat geld niet

belangrijk was en dat hij er geen nacht wakker van zou liggen als hij een paar miljoen minder had. Plotseling stond Johan op en richtte zich tot het bestuur. “Mijne heren, ik denk dat het probleem nu is opgelost. Hij wil van zijn miljoenen af en ik wil ze hebben.” Ja, Johan leerde snel.’

Bron: De Telegraaf, december 1980

Als een schaduw over Oranje

De voorspelbare terugkeer op de Nederlandse velden liet niet lang op zich wachten. En het was alsof er niets veranderd was, behalve zijn leeftijd. Na wat buitenlandse avonturen bij onder andere de Los Angeles Aztecs en de Washington Diplomats in Amerika nam hij ook in Nederland weer het voortouw. Hij provoceerde, doorbrak taboes, daagde bobo's en autoriteiten uit en schiep als vanouds een sfeer vol spanningen, conflicten en meningsverschillen die, hem althans, doorgaans tot topprestaties dreef. Hij maakte op de laatste zondag van november in 1980 een vliegende start bij Ajax, dat weer eens hard aan een stunt toe was.

Er deden zich meer merkwaardige parallellen voor. De stemming bij Ajax was niet om over te juichen, evenals halverwege de jaren zestig toen de lichter superieure talenten met Cruijff, Piet Keizer, Sjaak (die eigenlijk Jesaia heet) Swart en Ruud Krol zich meldde, onder leiding van de jonge coach Rinus Michels. Ajax maakte een moeilijke periode door en was het jaar daarvoor ternauwernood ontsnapt aan degradatie. De komst van de nieuwe namen luidde een glorie-tijd in.

De come-back van Johan Cruijff kreeg in 1980 voor het eerst gestalte door zijn aanstelling als technisch adviseur. Hij had er een korte Amerikaanse speeltijd op zitten en nam in zijn nieuwe hoedanigheid plaats op de tribune.

Eenmaal daalde hij halverwege de wedstrijd af naar de dug-out, waar Leo Beenhakker aan het werk was. Het leverde weer eens historische beelden op. De televisiecamera's registreerden de scène gretig en de fotografen renden massaal van achter de doelen naar de hoofdtribune, waar Cruijff als een engel vanuit de hemel zijn rentree maakte. Met de bekende gebiedende armgebaren mimeerde Cruijff een oplossing voor het niet lekker draaiende elftal, dat prompt loskwam en won. Sterker nog: het veranderde een 1-3 achterstand tegen Twente in een 5-3 overwinning.

Er waren mensen die vonden dat hij daarmee Beenhakker schoffeerde en pijnlijk aantastte in zijn reputatie als trainer. Of Don Leo echt even moest slikken, zal een geheim blijven, maar hij verklaarde zelf na afloop van de wedstrijd sportief en vrij laconiek: ‘Ik heb geen enkele moeite met deze situatie. Ik heb altijd al een soort manager naast me gewild. Met Cruijff zit je wat dat betreft erg goed.’

Hij moet met zijn afdaling van tribune naar dug-out een schokeffect voor ogen hebben gehad waarmee hij de spelers die op dat moment ‘vast’ zaten, opnieuw wilde inspireren. Het werkte hoe dan ook.

Na tussenstops als speler bij Levante (van februari tot en met mei 1980) en de Washington Diplomats (juli en augustus) trok Cruijff de voetbalschoenen ook weer voor Ajax aan. De toeschouwersaantallen waren toen alweer aan het stijgen. Het optimisme was terug.

Hij maakte een vliegende herstart tegen Haarlem. Daags voor de wedstrijd vertelde hij ongewoon bescheiden: 'Op welke plaats ik zal staan, weet ik nog niet. Ik heb de trainers Aad de Mos en Kurt Linder nog niet gesproken. De laatste keer dat ik speelde, stond ik in of vlak achter de voorhoede.'

Een van zijn opdrachten was zijn overwegend jongere medespelers zelfvertrouwen te bezorgen. Het succes was snel duidelijk. Vanaf die optredens was hij weer een dominante figuur in het Nederlandse (en Europese) voetbal. En zeker bij Ajax.

Toen de roemruchte club op 18 maart 2000 zijn eeuwfeest vierde, verschenen er natuurlijk weer talrijke publicaties waaruit de onsterfelijkheid van Cruijff voor die club opnieuw bleek. Zijn naam is onlosmakelijk met de club verbonden. Er werd een Top Tien van beste voetballers uit de geschiedenis van die club samengesteld met - uiteraard zou je kunnen zeggen - Johan op de eerste plaats voor Marco van Basten, Piet Keizer, Ruud Krol en Wim Anderiesen. De rij wordt gecompleteerd door Sjaak Swart, Danny Blind, Ronald en Frank de Boer en Jan de Natris, een idool en international uit de jaren 1914-1925.

Aan zijn terugkeer begin jaren tachtig na zijn buitenlandse periode werd in die herdenkingsartikelen ook gerefereerd als aan een nieuw hoogtepunt in de historie.

'De Verlosser', zoals zijn bijnaam in Barcelona luidde, zorgde voor veel opwinding. Internationaal stelde Ajax in die periode weinig voor. Trainers als George Knobel, Hans Kraay, Tomislav Ivic en Cor Brom kwamen, maar gingen over het algemeen ook weer snel weg. Cruijff keerde na zijn vertrek als speler in 1985 opnieuw terug, toen als 'technisch directeur'. Bij gebrek aan diploma's mocht hij zich geen trainer noemen.

De Europacup 2 werd in 1987 onder zijn leiding behaald en een jaar lang stond de ploeg opnieuw in een Europese finale. Hij deed geslaagde aankopen als Jan Wouters en Danny Blind.

Bergkamp versus boomstam:

Tegen de Tsjechen stond Bergkamp tegenover een boomstam. Als hij dan af en toe naar buiten was getrokken, had die boomstam mee moeten gaan. En dat is moeilijk voor zo'n boomstam. Maar omdat-ie dat niet deed, kon die boomstam blijven staan waar die stond. En daar kom je dan niet door.'

Bron: Tijdens de analyse van Nederland-Denemarken op Euro 2000

Bij zijn terugkeer in De Meer was Cruijff vierendertig. De man die hem haalde, was de later omstreden voorzitter Ton Harm-sen, opvolger van de legendarische en flamboyante president Jaap van Praag. Harmsen was een logge,

zwaargebouwde man, die bekendstond als ‘een eigenzinnige brombeer’ en als iemand die conflictueuze situaties niet schuwde. Hij beschouwde Johan tijdens de depressie die Ajax toen doormaakte, ook als ‘De Verlosser.’

Lang niet iedereen was geporteerd voor de terugkeer van de verloren zoon. Sven, de zoon van Harmsen, vertelde: ‘Ik zat toevallig thuis aan tafel toen mijn vader de bestuursleden informeerde over de mogelijkheid Johan terug te halen. Eén keer klonk luid door de telefoon: “We zijn geen opvangcentrum voor ouden van dagen.” Mijn vader moest de terugkomst van Cruijff er op z’n eentje doordrukken. Toen Johan bij zijn rentree tegen Haarlem met die lob een prachtig doelpunt maakte, was hij natuurlijk ineens de gevierde man.’

Na anderhalf jaar gingen het Ajax van Harmsen en Cruijff weer uit elkaar (voorlopig), in dezelfde rellerige sfeer als waarin zij elkaar eerder hervonden hadden. Harmsen achtte het salaris opeens te hoog en weigerde het nog langer te betalen. Toen ‘De Verlosser’ er een paar jaar later nog eens als een succesvolle ‘technisch directeur’ opereerde, werd zijn vertrek na die periode tevens de ondergang van het bestuur van voorzitter Ton Harmsen.

Maar ondertussen viel in elke lastige situatie weer stevast zijn naam als de mogelijke oplossing. Zelfs bij Ajax, toen in maart 2000 tijdens het eeuwfeest trainer Jan Wouters werd ontslagen. Cruijff had toen al lang en breed duidelijk gemaakt dat hij die functie niet meer ambieerde.

Rondom het Nederlands Elftal zou bij elk wereldkampioenschap, tot en met 1998, een strijd losbranden over de vraag of hij de best denkbare coach tijdens zo’n toernooi zou zijn en of hij ook daadwerkelijk coach wilde worden of werd. ‘Doet-ie ’t of doet-ie ’t niet?’ heette de kwestie, die maandenlang de gemoederen en de media bezighield. Het gerucht ging dat hij al benoemd zou zijn, hoewel er een bondscoach en een technische staf volop aan het werk waren.

Cruijff werd zelfs al uitvoerig ondervraagd over zijn eventuele aanpak en daarbij stelde hij zich op als een onverbidde beul.

‘De mening van de spelers interesseert me helemaal niet. Ze kunnen misschien goed voetballen; ik heb mijn werk,’ stelde hij. ‘Als ik meega met Oranje naar Amerika, geldt slechts één wet: die van mij. Een voetballer is een voetballer. Hij moet spelen en verder zijn mond houden. Als ik mijn nek uitsteek door bondscoach te worden, draait het alleen om mijn regels. De spelers hebben dan niets te vertellen.’

Over de opstelling:

‘Als ik de opstelling moest maken, keek ik ’s morgens in de eetzaal hoe ze voor het ontbijt binnenkwamen. Het heeft niet altijd alleen maar met kwaliteiten te maken. Dan zag ik aan hun ogen wie de spirit had en wie niet. Wie de spirit had, liet ik spelen. Wie het niet had, stelde ik niet op.’

Bron: Tijdens de analyse van Nederland-Denemarken op Euro 2000

Dat waren drastische woorden en het zou kunnen dat daardoor een aantal spelers schrik werd aangejaagd. Iedereen had steeds een mening over de kwestie 'Doet-ie 't of doet-ie 't niet?' Enkele spelers wilden het allemaal toch maar liever bij het oude houden; anderen gaven hun voorkeur aan een nieuw beleid.

Ruud Gullit bijvoorbeeld, een prominent international en jarenlang aanvoerder van het Nederlands Elftal, beweerde glashard dat 'Crujff niet geschikt is voor Oranje'. Hij deed zijn uitspraken in de talkshow die Gianluca Vialli, destijds spelend bij Sampdoria in Genua en later Chelsea in Londen coachend, had bij het televisiestation Italië

'Johan wil alle touwtjes in handen krijgen en weigert te luisteren naar anderen. Hij is een unieke persoonlijkheid, maar het is knap lastig om met hem te werken. Met hem kom je vroeg of laat in de problemen,' aldus Gullit, die zelf kort voor het begin van de wedstrijden in Amerika tot verbijstering van voetballend Nederland, zijn medespelers en coach Advocaat zonder opgaaf van redenen het trainingskamp van Oranje verliet.

Willem van Hanegem mengde zich als columnist ook in de discussie en wist met absolute zekerheid te melden dat Johan het zou gaan doen.

'Voor zover ik hem ken, ben ik er zeker van dat hij als supervisor met het Nederlands Elftal meegaat naar de eindronde van het WK in Amerika. Hij kent het land omdat hij er enkele seizoenen heeft gespeeld. Hij kan eindelijk een keer wereldkampioen worden en er is nog iets wat bepaald niet onbelangrijk is: zijn geluk dat het vorige WK in 1990 in Italië voor Nederland een flop werd. De spelers wilden hem er toen al bij hebben. Het werd echter Leo Beenhakker.

Johan is iemand die de verkeerde beslissing van toen graag wil benadrukken met een wereldtitel. En eerlijk gezegd, denk ik ook dat het Nederlands Elftal op de WK van 1990 in Italië met hem ook verder was gekomen,' aldus Willem van Hanegem, die hem dus toch niet zo goed bleek te kennen.

Er ontstonden geheel in stijl communicatiestoornissen en bobo-ergernissen, kortom, het kwam er nooit van. Ook bondscoach Dick Advocaat werd in 1994 niet van zijn troon gestoten en leidde Oranje tijdens het WK in Amerika. Er ontstond geen duel Crujff-Advocaat.

De enige rechtstreekse confrontatie die zij ooit buiten de spellijnen hadden, dateerde van ruim twintig jaar eerder, van de tijd dat zij allebei nog actief voetbalden en er in de verste verte nog geen sprake van was dat zij trainers zouden worden. De afloop was pikant.

Er vond een openbare strafzaak plaats in Hotel Terminus in Utrecht. Twee zalen waren bij elkaar getrokken vanwege de overweldigende belangstelling van de pers. De zaak was op 1 september 1971 aangespannen naar aanleiding van de eredivisiewedstrijd Ajax - FC Den Haag, waarin Johan Crujff zijn tegenstander Dick Advocaat getrapt zou hebben zonder dat de bal in de buurt was. Scheidsrechter Jef Dorpmans had Crujff slechts een flinke uitbrander gegeven. De

waarnemer echter had het incident wel gerapporteerd en zich afgevraagd waarom de scheidsrechter geen officiële waarschuwing had gegeven. Grensrechter Gans zei desgevraagd dat Cruijff 'iets had geflikt' en mede daarom stond de stervoetballer in Utrecht terecht. Zeist had zich toen nog niet ontwikkeld tot het centrum waar alle voetbalzaken worden behandeld.

Cruijff wist natuurlijk van de prins geen kwaad. Grensrechter Gans verklaarde dat Cruijff wel degelijk geschopt had en scheidsrechter Dorpmans probeerde de kerk een beetje in het midden te laten. Hij meende wel te weten dat Cruijff een felle actie op Advocaat had gepleegd, waarna hij inderdaad gefloten had. 'De aanval was te hard en te grof geweest.'

Dorpmans had er echter geen vorm van natrappen in gezien. Wel had hij Cruijff over diens charge ernstig onderhouden. 'Wat hij tegen Cruijff had gezegd, was bepaald niet mis. Het was een ware schrobbering.'

En 'Dickie' Advocaat, de latere bondscoach, die toch tien minuten lang kermend op het veld was blijven liggen?

Verdedigende spits:

'Als je voorin een fout maakt, wordt die achterin duur betaald. Dat blijft een waarheid. Je zag het aan die penalty tegen Denemarken. Dat was er een goed voorbeeld van. Iedereen gaf Konterman de schuld, maar ik wou toch nog wel effe zeggen dat het niet de schuld van Kosterman was, maar van Kluivert. Die verspeelde voorin nonchalant de bal, waardoor die gasten pijlsnel de aanval overnamen en Konterman achterin de rekening kreeg van de schuld van Kluivert. De spits is je eerste verdediger.'

Bron: De analyse van Frankrijk-Nederland op Euro 2000

Zijn verklaring voor het voetbalgerecht luidde letterlijk: 'Het gebeurde tussen Cruijff en mij, en deed zich voor de hoofdtribune voor, aan de zijkant van het veld. Mijn medespeler De Zoete verloor een duel met Cruijff. Daarna ging ik een duel aan met Cruijff, hetgeen ik won. Ik ben waarschijnlijk gevallen over mijn benen of over de bal. Het was geen geweld; ik viel gewoon een beetje verkeerd.'

Het vonnis van de tuchtcommissie meldde onder meer dat '... de commissie van oordeel is dat het bewijs van het ten laste gelegde tijdens de zitting niet tot volkomenheid is gebracht en de speler Cruijff derhalve dient te worden vrijgesproken.'

Dat was loyaal en sportief van Dick Advocaat. Zou Johan Cruijff daaraan teruggedacht hebben toen hij het spelletje 'Doet-ie 't wel of doet-ie 't niet met Oranje?' afrondde met het besluit 'het' maar niet te doen en 'Dickie' in zijn functie te respecteren? Bronnen: n RC/Handelsblad Bijlage, 2 maart 2000 Aktueel, 25 november 1993

Bladen van de Gemeenschappelijke Pers Dienst, 24 maart 1990

De Stem, 11 april 1997

Neerlands Voetbal, september 1971

De hokus-pokus-penalty

Op zijn ouwe voetbaldag bleef Johan Crujff een uitvinder en een tovenaar. Tot verbijstering van tienduizend toeschouwers in Stadion De Meer en later van miljoenen televisiekijkers haalde hij op de vijfde december 1982 een stunt en een truc uit die moeiteloos de geschiedenisboeken heeft gehaald.

Het was de sinterklaasverrassing van het jaar. Tijdens de competitiewedstrijd tegen Helmond Sport, dat zich voor een jaartje de hoogste afdeling van het betaald voetbal had binnen geknokt, verkeerde de maestro al in een glanzende vorm. Zijn vlijmscherpe passes sneden keer op keer door de Brabantse defensie. Na een ongrijpbaar zuivere combinatie met Jesper Olsen en Peter Boeve opende hij de score met een voor zijn doen vrij zeldzame kopbal.

In de tweeëntwintigste minuut viel een van de merkwaardigste treffers ooit. Sören Lerby bereidde die voor door gestrekt te gaan in het zestienmetergebied. Crujff, die in deze wedstrijd zijn 200ste doelpunt voor Ajax kon gaan scoren, nam plaats achter de bal om de penalty te nemen.

Na het fluitsignaal van scheidsrechter Jan Manuel schoot hij echter niet van de stip direct hard in, maar legde hij de bal doodgemoedereerd breed op de snel toe sprintende Jesper Olsen. De aalgladde Deen had geen moeite om de overrompelde Helmond-doelman Versfeld uit te spelen en zette weer voor op Crujff, die het unieke een-tweetje koelbloedig afmaakte, 2-0 op het scorebord liet aanbrengen en de voetbalwereld weer eens op z'n kop zette.

Even bleef het muisstil in De Meer, zo verbaasd en verrast was het publiek. De staande ovatie die volgde, was de inleiding op een week waarin over niets anders werd gepraat, niet alleen in Nederland, maar in de gehele wereld. De beelden bereikten alle landen. De grote tovenaar zelf praatte er na de wedstrijd heel nuchter over en beschouwde het voorval eigenlijk als een 'dolletje.' Het leek allemaal eenvoudig, maar hij had wel barstensvol zelfvertrouwen moeten zijn om het hoogstandje uit te voeren.

'Hoe ik er op kwam? Ach, het is uit een geintje geboren. Op de training hebben we zo'n penalty wel eens genomen. Ja, Jesper Olsen wist ervan. Ik had het al een week eerder willen doen, in de wedstrijd tegen Feyenoord, wanneer de stand zich er voor had geleend. Een strafschoep in tweeën nemen houdt natuurlijk risico's in. Ik vond het, gezien de stand en het vertrouwen van de ploeg, op dat moment wel verantwoord. Met de feestdagen in aantocht leek het me wel leuk om dit te doen. Dan hebben de mensen wat om over te praten.'

Trainer Aad de Mos was ook verbluft: 'Ik wist niet wat ik zag. Ik heb ook niet geweten dat die twee, Crujff en Olsen, dat samen bekokstoofd hadden. Zulke dingen kun je echter alleen maar van een Crujff verwachten...'

Een zeer lastige vraag:

‘Ik vind het moeilijk daarop ant te woorden.’

Bron: De analyse van Nederland-Tsjechië, Euro 2000

Trainer Jan Notermans (een international uit de jaren zestig) van tegenstander Helmond Sport: ‘Tegen een Ajax met Cruijff is niet te spelen. We wisten dan ook bij voorbaat dat we zouden verliezen. Ik heb zitten genieten. Je moet wel verschrikkelijk zeker van je zaak zijn om zo een strafschoep te durven nemen.’

Onbedoeld leverde de wedstrijd met de unieke hokus-pokus-penalty nog een held op: doelman Otto Versfeld van Helmond Sport. Opeens was hij een bekende Nederlander en ging hij als een onbekende doelman van een bescheiden kluppie als wereldnieuws in televisiebeelden en foto’s de aardbol over.

Een paar dagen na die wedstrijd vertelde de keeper, die in het dagelijkse leven korporaal eerste klasse was op de luchtmachtbasis Volkel bij Eindhoven, stralend: ‘Ik kan er echt niet mee zitten. Ik heb aan allerlei mensen al honderd keer moeten uitleggen hoe die strafschoep werd genomen. En, eerlijk, na die curieuze penalty schoot ik steeds maar weer in de lach.

Kijk, als keeper weet je dat je tegen Ajax veel te doen krijgt. Daar geniet ik van, want ik kan me dan heerlijk uitleven. Eigenlijk verwachtte ik gewoon dat Cruijff laag in de rechter benedenhoek zou schieten. Plotseling echter gaf-ie dat tikkie breed op Olsen. Ik had die pass misschien wel kunnen onderscheppen, maar ik was te verbouwereerd om te reageren. Op zo’n moment sta je natuurlijk vreselijk voor aap. Toch kan ik daar niet mee zitten, omdat ik het leuk vond zoiets unieks te mogen meemaken. Per slot van rekening gaat deze strafschoep wel de hele wereld rond. En dat voor een eenvoudig keepertje van Helmond Sport...’

Over de ondergang van de getruete Barcelona-voorzitter Nunez:

‘De ballon gaat zo diep te water tot-ie barst.’

Bron: Uit het commentaar voor de NOS-tv tijdens Euro 2000

De benutter van de penalty beschouwde in de wekelijkse column die hij in die tijd dicteerde, de opwinding nog wat na.

‘Wat een penalty allemaal niet los kan maken. Uit alle delen van de wereld heb ik deze week reacties gekregen op de in twee-en genomen strafschoep. Ik wist dat er veel over gepraat en geschreven zou worden, maar zoals het nu gegaan is, dat heeft me echt wel verrast. In Engeland, Duitsland, Frankrijk, Italië en België zijn er speciale items op televisie aan gewijd. Ik dacht dat het zo ook wel goede promotion voor Ajax en het Nederlandse voetbal is geworden.’

En op verzoek legde Johan nog eens uit hoe het allemaal zo was gekomen.

‘Enige weken geleden al stelde ik Jesper Olsen voor om het een keertje uit te proberen als de tijd er rijp voor was. Toen we deze penalty kregen, riep ik tegen Jesper alleen “nu dan maar” en hij is een type dat zoiets direct doorheeft.

Niemand had dus wat in de gaten en verder was het zaak om uiterst rustig te

blijven, kalm op het fluitsignaal te wachten en je niet te vroeg bloot te geven. Toen de scheidsrechter floot, deed ik net alsof ik de bal nog een keer goed ging leggen en toen was het een kwestie van toeslaan. Binnen een fractie van een seconde was het gebeurd, maar ik geef wel eerlijk toe dat ik erg opgelucht was toen de bal over de doellijn verdween. Ik realiseerde me maar al te goed dat er bij een misser jarenlang niet over een hokus-pokus-penalty gesproken zou worden, maar over de flater van de eeuw. Zover kwam het dus gelukkig niet.

Toch ben ik bewust niet uitgebreid gaan springen en juichen. Het was namelijk heel belangrijk om normaal te reageren alsof er niets aan de hand was, omdat ik kon zien dat ook de scheidsrechter even twijfelde. Net als iedereen in het stadion trouwens.

Het was namelijk voor het eerst in mijn loopbaan dat het bij een doelpunt vrijwel stil bleef. Iedereen was verbaasd en twijfelde. Vooral daarom moesten we net doen alsof er iets héél gewoons gebeurd was.

Het zal wel even duren voordat ik een penalty wéér zo neem. De mensen weten nu wat er kan komen en verwachten het misschien opnieuw als ik toevallig achter de bal ga staan. Ach, één keer is eigenlijk ook mooi zat.'

Bronnen: De Telegraaf, 6 december 1982

De Telegraaf, 8 december 1982

De Telegraaf, n december 1982

Derden over J.C.: soms een grote mond...

Johan staat soms bekend als een betweter, zonder dat hij het altijd bij het rechte eind heeft.

Mario Been, oud-voetballer en assistent-coach bij Feyenoord: 'Crujff had vaak gelijk, maar niet altijd. Hij wou het wel altijd hebben. Peter Brunings, in die tijd een reservekeeper, heeft eens een geintje met hem uitgehaald. Hij legde Johan een moeilijk woord voor en Johan zei meteen: "Oh, dat betekent dat en dat." Maar er klopte geen reet van. Brunings had het woord verzonnen. Maar Crujff bleef volhouden dat het woord echt bestond.'

Wijlen Jack van Zanten, geestelijk vader van de mooie reeks 'Amsterdam 700 toernooien' en geruime tijd spelersbegeleider van het Nederlands Elftal: 'Ik sta er altijd versteld van zo snel als Johan iets oppikt. Balans lezen is echt niet gemakkelijk voor wie daar geen opleiding voor heeft genoten. Johan kan het zo, en dan kan hij er nog verstandige en ter zake doende vragen over stellen ook. Befaamd is het verhaal van Johan, liggend in de behandelkamer van een Oost-Europees ziekenhuis. Na tien minuten reeds bediende hij zelf de knoppen en de kraantjes van een ingewikkeld toestel dat zijn fitheid moest bevorderen. Tot grote ontsteltenis van de verpleegkundige, aan wie hij kort daarvoor met zijn vriendelijkste gezicht had gevraagd waarvoor dat nou allemaal diende.'

Maar soms was een grote mond niet genoeg om hem uit de penarie te helpen.

Peter Koelewijn, zanger, componist en producent van een platenmaatschappij:

'Ooit heb ik een plaat gemaakt met Johan Crujff. Ik componeerde en schreef *Oei Oei Oei, wat is dat toch een loei*. Crujff was in die periode een superidool, maar zijn stem was een probleem. In de studio stond hij achter de microfoon, het orkest speelde, maar hij kon absoluut geen wijs houden. Het klonk afschuwelijk. Er was niks mee te beginnen. Toen maakte een vriend van Johan het gebaar van:

geef hem een borreltje. “Zullen we eerst maar een neut nemen?” riep ik meteen tegen Cruijff, die er zelf ook wanhopig onder werd. “Oké. Geef mij maar een cola-tic,” antwoordde hij spontaan. Dat werden er een paar. En nog een paar. We bouwden een feestje in de studio en daarna zong Johan het hoogste lied.’

Bronnen: Nieuwe Revu, 9 januari 1992 Het Parool, 4 november 1978 De Telegraaf, januari 1990

De FC Cruijff vol bijgeloof

Op een goede dag liep Johan Cruijff de oud-minister van Milieu, Pieter Winsemius, tegen het lijf. De rijzige ex-bewindsman was intussen uit de politiek gestapt en een prominente figuur geworden binnen het organisatiebureau McKinsey and Partners. Winsemius had een uitspraak opgevangen van Johan die hij heel leuk vond: ‘Het liefst deed ik met een eigen club aan de competitie mee.’

Het idee liet Pieter Winsemius niet los. In het geheim werkte hij het idee uit en op een zeker ogenblik kwam hij met een ontwerp voor de FC Cruijff. Het was april 1988. Cruijff was vrij, want hij had kort tevoren ontslag genomen bij Ajax, waar hij hopeloos overhoop lag met de voorzitter die hem eerder met veel fanfare had binnengehaald. De FC Utrecht zou model staan en omgetoverd worden in de FC Cruijff.

Een filosofie voor voetballers:

‘De meeste voetballers kunnen alleen maar vrijlopen wanneer ze gedekt worden. Dat is heel raar. Ze lopen op het juiste moment bij hun directe tegenstander weg en komen in balbezit. Wanneer je dergelijke voetballers niet dekt, weten ze zich geen raad meer. Dat heb ik eens geprobeerd. Ik zal zijn naam niet noemen; dat vind ik niet chic ten opzichte van die speler en zijn trainer. Het ging om een erkende en bekende topscorer. Hij was bijna niet te dekken. Daarom hebben we hem die keer helemaal niet gedekt. Die jongen wist toen absoluut niet meer wat hij moest doen. Hij rende als een kip zonder kop over het veld. Nee, hij heeft niet gescoord. Sterker nog: hij heeft niet eens een kans gehad.’

Bron: Voetbal International, mei 1987

Op de Domstad was immers de keuze gevallen: er was een goed stadion, de ligging was centraal, de bereikbaarheid was goed en er was een trouw voetbalpubliek. Cruijff zou garant staan voor een fabelachtig sponsorbedrag. De geruchten repten van tientallen miljoenen guldens. Winsemius zou fungeren als headhunter en met notabele namen komen. Cruijff en zijn trouwe secondant Tonny Bruins Slot bereidden al de samenstelling van de selectie en de technische staf voor. Johan zelf zou technisch directeur worden en Bruins Slot scout. Als veldtrainers had het duo twee oude bekenden uit de Ajax-boeken op het oog, namelijk Ronald Spelbos en Wim Suurbier. Voor de jeugdopleiding zou Wim Jansen worden aangezocht.

Ook een elftal was op papier reeds in de maak, want de kans leek groot dat de

FC Cruijff realiteit kon worden. Cruijff had zijn toen nog jeugdige favoriet Dennis Bergkamp op het oog voor de rechterspits en er circuleerden tal van namen die tegen het eind van de jaren tachtig aansprekend waren binnen het Nederlandse voetbal.

De FC Cruijff zou evenwel nooit spelen. De opzet was weliswaar voorzichtig en speelde op veilig, maar hield niettemin grote risico's in. Toen het grote Barcelona begreep dat Ajax Johan Cruijff versmaad had, was een mooie aanbieding snel gemaakt. Een goede keuze werd door de man die de beoogde FC zijn naam zou geven trouwens even snel gemaakt en de FC Cruijff bleef een droom.

Logische logica:

‘Als je een speler niet dekt, kan hij ook niet uit de dekking lopen.’

Zou die club ooit wel van de grond gekomen zijn, dan was het gegarandeerd een bolwerk van voetbalbijgeloof geworden. De meeste voetballers hebben last van bijgeloof, de meeste sporters in het algemeen trouwens. Het ritueel rond een wedstrijd stond bij Johan Cruijff in zijn Ajax-jaren werkelijk bol van dwangmatige handelingen die niet vergeten mochten worden, op straffe van fatale risico's:

Zijn schoenen bijvoorbeeld mochten niet gepoetst worden; anders werd het geluk eraf geveegd.

Exact een kwartier voor de wedstrijd ging hij zich pas omkleden.

Drie minuten voor het verlaten van de kleedkamer werd hij nog even snel gemasseerd door verzorger Salo Muller.

Bij de deur van de kleedkamer moest Muller dan zeggen: ‘Johan, een goeie wedstrijd,’ waarop Johan twee vingers in de lucht stak ten teken van: ik scoor er twee.

Johan moest en zou vervolgens altijd als laatste het veld op.

Hij stak dan nog gauw een kauwgommetje in zijn mond. Wanneer er werd afgetrapt, schopte hij dat kauwgommetje weg, een paar meter van zich af.

Pal daarvoor verrichtte Johan zijn beroemdste dwanghandeling. Bij het naar het middenveld lopen voor de groet aan het publiek, kwam hij altijd voorbij de keeper (eerst Gert Bals, later Heinz Stuy) en die kreeg dan een vriendschappelijk tikje in de maag.

Doelman Bals kreeg vlak voor de aftrap ook altijd nog even hard en strak een bal in de handen getrapt.

En, niet te vergeten...: de dwangmatigheid van de details!

Volgens Henny Warmenhoven, jarenlang de materiaalman van Oranje, was Cruijff bij het Nederlands Elftal een uitgesproken man van details.

‘Hij moest in elk hotel onmiddellijk weten waar de brandtrap was en waar de nooduitgang. Op elk tripje moest ik de eerste avond met hem mee in het donker

op de tast naar buiten. Hij was er altijd op voorbereid dat er iets gebeurde. Zo ging het met alles. Hij wilde altijd vooraf weten wie de scheidsrechter was. Hij wilde ook weten in welk tenue de tegenstander verscheen.

Op het wk van 1974 in Duitsland heeft hij daar de Brazilianen nog gek mee gekregen. Het was de halve finale, Brazilië moest in het reservetenuë spelen: blauw. Daar hoorden bepaalde sokken bij. Maar ze hadden de verkeerde aan. Net voor de wedstrijd heeft Johan de scheidsrechter daar attent op gemaakt. Moesten die Brazilianen de kleedkamer weer in, andere sokken aantrekken. Op zich was dat geen probleem, ware het niet dat veel spelers de tape over hun sokken hadden getrokken. Dat was dus ineens paniek en woede. En die kleine maar lachen...’
Bronnen: De Stem, 12 april 1997 De Stem, 17 april 1997

Als gast in een forumdiscussie voor captains of industry in juni 1999, nadat de bekende econoom en ex-Philips-topman Roel Pieper had opgemerkt dat Europa nog veel kan leren van de Verenigde Staten:

‘Dan heeft meneer Pieper toch één ding niet goed begrepen. Amerikanen zijn goede verliezers. Europeanen zijn dat niet. Daarom hebben wij het gelijkspel uitgevonden om iedereen tevreden te kunnen stellen.’

Bron: n Rc/Handelsblad, 9 juni 1991

Oog voor details

‘Een van Johans unieke talenten was altijd zijn scherpe oog voor details en de manier waarop hij daar feilloos gebruik van maakte,’ vertelde Gerrie Mühren, die eens binnen de vierkante meter getuige was van een voorval dat zijn bewering treffend illustreert.

‘Vlak voor een thuiswedstrijd tegen Telstar had het hevig geregend. We gingen het veld even bekijken en Johan zei: “Kijk, daar ligt in het strafschoopgebied een grote plas. Even goed onthouden.”

Telstar trapte af. Een van de spelers wilde op zijn keeper terugspelen, maar de bal bleef in de plas steken. Johan stond er al en scoorde na zeven seconden!’

Bron: Panorama, 21 april 1988

Faas en Abe en Johan en Pietje

Het blijven natuurlijk onvergelykbare grootheden: Lenstra, Wilkes, Cruijff, Keizer, Pele, Matthews. En toch is het leuk om het spelletje te spelen. Het was dan ook een briljant idee om de illustere veteranen samen te brengen tijdens de Wedstrijd van de Eeuw, die onder het beschermheerschap van Johan Cruijff in december 1999 in de Amsterdamse Arena werd gehouden.

Zelfs Faas Wilkes, van jongs af het idool van Johan, draafde behoedzaam en breekbaar even het veld op in het tenue van Oranje, en het was ontroerend om te zien hoe er naast het veld posthuum een plaatsje was ingeruimd voor de onvergetelijke Abe Lenstra, in Friesland gekoesterd als üs Abe. Dat getuigde van

diep respect en van gevoel voor traditie en voetbalcultuur, verschijnselen waarvan Johan Crujff vroeger al eens met enige jaloezie had gezegd dat hij die eerbied voor oude helden in landen als Duitsland en Engeland zo mooi vond.

En toch... bij leven waren ze het lang niet altijd met elkaar eens. Voetballen en praten over voetballen blijven zeer verschillende zaken. Johan vond Faas Wilkes altijd een veel knappere speler dan Abe Lenstra, terwijl de man uit Heerenveen niet voor honderd procent een bewonderaar van het lieverdje uit Betondorp was. Desgevraagd echter stelde Abe in 1971:

‘Wanneer Crujff zijn snelheid moet gaan missen, zal hij eerder wegzakken dan een Piet Keizer. Ik vind het repertoire van Keizer groter dan dat van Crujff. Dat valt nu dankzij Crujffs snelheid niet zozeer op, maar zodra die wegvalt en Johan ouder wordt, zal het wel opvallen. Keizer zal het langer volhouden. Dat wil niet zeggen dat ik Crujff niet een goeie voetballer vind, maar ik acht hem niet de beste van Europa.’

Vervolgens verklaarde Lenstra dat hij de Duitser Franz Bec-kenbauer nog een treetje hoger achtte, en verklaarde zonder blikken of blozen dat een ruime meerderheid van alle voetballers het met deze stellingname eens zou zijn.

Dit valt natuurlijk te betwijfelen. Misschien had Lenstra's voorkeur voor Piet Keizer ook wel iets te maken met Crujffs adoratie voor Wilkes.

Abe: ‘Crujff is een solo-man, net als Wilkes dat was. Ik was meer een combinatie-speler. Voetbal is nu eenmaal een teamsport die je met zijn elven speelt.’

Naast kritiek heeft Abe ook nog veel goede raad. Hij vertelt dat hij als jonge knaap ook een pingelaar was en Johan, met de ook door de Fries geroemde techniek, zal nog best wel aanleren om een beter teamspeler te worden. Een zwak punt volgens de legende is Crujffs concentratievermogen. Hoewel Johan zeer veel met een bal kan, is hij ook een meester in het missen van eenvoudige doelkansen.

Het interview kabbelt nog een tijdje door, de schrijver, Nico Scheepmaker, en Lenstra zijn het duidelijk niet helemaal met elkaar eens. Het aardige is dat wat Scheepmaker ook opwerpt, Abe het niet kan nalaten een sneertje uit te delen. Op de vraag hoe hij Crujffs specialiteit met buitenkant rechts voorzetten vanaf de linkerkant, beoordeelde, antwoordde Lenstra: ‘Ik deed het vroeger zelf ook.’ Om er prompt aan toe te voegen: ‘Ook Piet Keizer kan de bal op die manier aansnijden.’

Faas Wilkes bleek het bij die gelegenheid al helemaal niet eens te zijn met Abe, met wie hij herhaaldelijk in Oranje gespeeld had.

‘Als je snelheid hebt, dan heb je die nou eenmaal. Ik was ook snel. Het is juist groter om met die snelheid nog zoveel met die bal te kunnen doen. Ik wil bij Crujff zijn snelheid niet eens op de eerste plaats zetten. Zijn inzet, zijn dribbels, zijn schijnbewegingen, dat alles samen gepaard gaande aan zijn snelheid... Kortom, alles wat hij doet, is groots.’

Het verschil tussen de manier waarop hij zijn tegenstanders passeerde en de manier waarop Cruijff het deed, gaf Faas Wilkes als volgt aan:

‘Ik legde de bal vaak van mijn linker- op mijn rechtervoet en ging er dan langs. Cruijff doet net alsof hij er rechts langs wil en gaat er dan links langs als hij zijn tegenstander uit balans heeft gebracht. Ik geloof zelfs dat ik op de korte afstand, vijf tot tien meter, nog iets sneller was dan Cruijff. Ik kon daarom de bal langs mijn tegenstander gooien en liep hem vervolgens zelf voorbij.

En wat Abes opmerkingen over Piet Keizer betreft: ik vind het repertoire van Keizer groot, maar niet groter dan dat van Cruijff. In de dingen die Piet Keizer doet, is hij magistraal. In onderdelen is hij werkelijk van zeer grote klasse, maar de compleetheid van Cruijff is groter.’

Als spreker op een door Focus Conferences georganiseerd seminar, zomer 1999:

‘Sport is democratie met een dictator aan het hoofd. Maar die dictator moet wel op een mens blijven lijken.’

Een controverse over wie de beste was, zoals in het tijdperk Keizer-Cruijff bestond natuurlijk ook in de periode waarin Wilkes en Lenstra de idolen van de voetballende jeugd waren. Johan had daar als ‘Wilkesiaan’ een uitgesproken mening over.

‘Als straatvoetballertje was ik meestal Wilkes; een enkele keer maar Lenstra. Van de Nederlandse voetballers bewonderde ik Faas Wilkes het meest. Hij speelde ongeveer mijn soort spel. Het type spel van Abe Lenstra zou nu niet meer kunnen, geloof ik.’

En in het allereerste boek dat over hem werd geschreven (*Oog in oog met Johan Cruijff*), bekende Johan: ‘Zo’n loopbaan als Wilkes, dat zou een prestatie zijn. Misschien lukt mij dat ook. Als ik dan na het voetbal ook zo goed slaag in zaken als hij, dan zal ik geweldig tevreden zijn.’

Johan Cruijff kan zo langzamerhand dus geweldig tevreden zijn.

Bronnen: *Cruijff, Hendrik Johannes, fenomeen*, Nico Scheepmaker, uitgeverij De Boekerij, 1972

De Volkskrant, 1966

De CPD-bladen, 4 november 1978

Oog in oog met Johan Cruijff Mr. F. R. Bonte, uitgeverij Meander, Leiden, 1967

Beroemde WK-geheimen onthuld

De sfeer is soms beklemmend door de spanningen wanneer er permanent op het hoogste niveau gepresteerd moet worden. Er ontstaan conflicten. Topvoetballers zijn vedetten en sterren met alle hebbelijkheden en

onhebbelijkheden van dien. Ze zijn ijdel, ambitieus, jaloers, nerveus gevoelig voor kritiek, kwetsbaar, emotioneel en... nog heel jong eigenlijk, met weinig levenservaring. Een kleine botsing levert een groot conflict op. Om de haverklap spreekt er één langdurig niet met een ander. Achteraf komt het meestal wel weer goed en verder in de tijd praten ze als gabbers weer over die goeie ouwe tijd, met nostalgie, met vertedering zelfs.

Piet Keizer was tijdens de glorieperiode van Ajax nota bene langdurig niet *on speaking terms* met trainer Rinus Michels. Tussen de spelers boterde het ook wel eens niet en met name toen een aantal spelers in die tijd Johan Crujff de aanvoerdersband niet langer gunde, werd het er niet gezelliger op in de kleedkamer.

Zo'n gesprek over vroeger, ruim vijftien jaar na dato, over hoe nou werkelijk dat opzienbarende totaalvoetbal van die won-derploeg tijdens de wk van 1974 totstand was gekomen... Het is interessant dat te registreren. Ze zijn allebei geen actieve spelers meer. Piet Keizer kwam na jaren uit de stilte terug in de publiciteit en werd onder meer voorzitter van de oudspelersvereniging Lucky Ajax. Johan was nog technisch directeur in Barcelona.

De herinneringen gingen vooral over hun toenmalige trainer Rinus Michels, ook bekend als De Sphinx en als De Generaal, maar ze zeiden eigenlijk veel meer over het tweetal zelf - vooral over Johan Crujff, zijn rol binnen een ploeg en zijn invloed op beleid en tactiek. Er werden en passant een paar geheimen onthuld.

‘Michels kwam toen ik nog maar een paar wedstrijden had gespeeld. Het was toen een bende bij Ajax. We hebben zo verschrikkelijk gelachen in die dagen. De bende werd er alleen maar erger door. Het bestuur was afgetreden. Jaap van Praag werd interim-voorzitter en kwam met Michels als nieuwe trainer op de proppen. Hij zat eerst bij de amateurclub jos en bij aFC,’ herinnerde Johan zich.

‘Michels heeft toen de discipline steeds strakker en strakker aangehaald,’ vulde Piet Keizer hem aan.

‘Dat werd steeds ernstiger. Ik heb me laten vertellen dat hij zelf een van de grootste feestnummers was in de tijd dat hij nog actief voetbalde. Als je hoort wat ze in die tijd uitspookten... en Michels was de gangmaker. Ik heb de indruk dat hij, eenmaal zelf trainer zijnde, besloot dat hij van anderen niet meer wilde hebben wat hij zelf allemaal had geflikt. Hij is 180 graden omgedraaid en begon vanaf dat moment discipline binnen en buiten het veld als het belangrijkste te beschouwen.’

Crujff: ‘Een van de dingen die hij instelde, was dat je allemaal een nummer kreeg in het veld. Als mens bestond je niet meer. Mij interesseerde dat niet. Ik was te jong, maar de ouderen hadden er meer last van.’

Keizer: ‘Ik vond het onaanvaardbaar. Op een gegeven moment gaf hij ons zelfs geen nummer maar zei-ie: “Jullie zijn allemaal nullen.”

We waren getallen voor hem; er zaten geen mensen achter. Het enige wat

telde, was presteren, organisatie en discipline. Ik heb het daar altijd heel moeilijk mee gehad.'

Cruijff: 'Ik minder vanwege mijn leeftijd. En ik had geen vader. Dus als ik bijvoorbeeld naar de dokter moest, kwam Michels me halen en bracht hij me ook weer terug. Die kant van hem heb ik natuurlijk ook meegemaakt.'

Later ook, in Barcelona. Dan speelde hij Sinterklaas voor mijn kinderen en - wat ik nooit vergeet - hij schermde mijn zoontje af voor de pers, toen die pas geboren was. Maar een probleem met hem bespreken, dat gebeurde zelden of nooit.'

Piet: 'Zijn benadering buiten het veld was heel ongewoon in die eerste jaren. Die bestond niet in Nederland. Hij heeft veel goeds neergezet, maar alles leek extreem. Dolletjes bestonden niet meer. Of ja... misschien die ene keer toen we al lang en breed kampioen waren en Heinz Stuy, de keeper, in de voorhoede mocht spelen.'

Johan: 'Met goeie oefenstof. Veel variatie. Ik gebruik het nu nog. Als hij de kolder in de kop kreeg, kon je rustig tot acht uur doorgaan. Maar stimuleren hoefde hij nauwelijks. Ga d'r maar aan staan als je een voorhoede hebt met ons tweeën en Sjaak Swart en daarachter Gerrit Mühren en Johan Neeskens. Dus dan heb je niet te klagen. Hij kon zijn extreme benadering doorvoeren omdat er hoge kwaliteit in het veld stond. Iemand een schouderklopje geven was natuurlijk niet echt nodig. En wij waren zelf overigens ook niet de makkelijksten...'

Piet Keizer: 'Nou, ik geloof dat jij een stuk lastiger was dan ik, Johan. Veel en veel lastiger...'

Zijn kritiek op het verkeerd gebruik van jong talent in Oranje:

'We slachten onze gouden kip.'

Bron: Tijdens de analyse van de oefencampagne van Oranje voor Euro 2000

Het gesprek kwam onvermijdelijk op het wk van 1974 in Duitsland. Keizer en Michels hadden enkele jaren geen woord met elkaar gewisseld.

'In die periode speelde ik overigens wel mijn beste wedstrijden,' vond de voormalige linksbuiten, die er Michels dankbaar voor is dat hij mee mocht. Maar... hij voegde eraan toe dat Cruijff ook veel te maken had met die uitverkiezing en suggereerde zelfs min of meer dat Johan hem geselecteerd had en niet de bondscoach.

Cruijff: 'Geselecteerd niet, maar als je 22 man mag meenemen, neem je toch de 22 besten? Rensenbrink was een beetje hetzelfde type speler. Jullie konden ongeveer hetzelfde. Alleen hij was een stuk jonger dan jij, Piet.'

Leo Beenhakker heeft eens gezegd dat het Michels' allergrootste verdienste is geweest dat hij in 1974 een spelstijl heeft geïntroduceerd die het voetbal in de hele wereld heeft veranderd, stelde de interviewer, en hij koppelde daaraan de vraag of

de twee het daarmee eens zijn.

Crujff: ‘Nou, zo’n speelstijl, dat moet je wel een jaartje of vier eerder neerzetten, hoor. Ik denk dat hij te allen tijde optimaal gebruik heeft willen maken van de kwaliteiten...’

Keizer: ‘Maar Johan, waarom zeg je nou niet gewoon zoals het is. Je zegt het zo lief, optimaal-gebruik-maken-van-de-kwalitei-ten... Mooi gezegd hoor, maar waarom vertel je niet gewoon waarom Michels voor Arie Haan en Jan Jongbloed gekozen heeft?’

Crujff: ‘We speelden toen bij Ajax al met Horst Blankenburg als laatste man, die veel offensiever was dan zijn voorganger Vasovic. Nou, als je dan naar het Nederlands Elftal kijkt, krijg je Arie Haan, die veel offensiever was dan Rinus Israël en dan speel je dus met een keeper die ver uit zijn goal komt. Heel simpel.’

Keizer: ‘Maar dat heb *jij* aan Michels verteld, Johan! Dat is toch de waarheid? Dat mag toch wel gezegd worden?’

‘Was het Europese kampioenschap in 1988 de verdienste van Rinus Michels?’ vroeg de interviewende journalist.

Piet Keizer: ‘Er kwam natuurlijk een hoop geluk bij. Als je ziet wat daar allemaal fout ging in eerste instantie... En Marco van

Basten was de sleutelfiguur natuurlijk. Hij speelde niet... hij speelde wel... hij zou niet eens meegaan... En daarbij heb jij toen ook weer een rol gespeeld, Johan!’

Crujff: ‘Ik heb toen met hem gepraat ja. Ik heb gezegd dat hij moest gaan.’

Bron: Voetbal International, december 1991

Op de vraag of zoon Jordi het talent van zijn vader heeft geërfd:

‘Je moet niet vergeten dat hij twee ouders heeft. En de voetbalcapaciteiten van mijn vrouw zijn niet om over naar huis te schrijven.’

Bron: BladTDK-club 1987

Derden over J.C.: de filosoof

De uitspraken van Crujff zijn soms een bron van hilariteit, terwijl anderen ze bloedserieus nemen.

Filosoof Angela Roothaan hield in het blad In de marge van de Vrije Universiteit uitspraken van Johan Crujff tegen het licht en constateerde dat hij met zijn levensfilosofie in de voetsporen treedt van negentiende-eeuwse denkers als Kierkegaard, Nietzsche en Feuerbach. Met name zijn uitspraken ‘D’r is iemand die het regelt’ en ‘Ik geloof niet omdat ik dus niet gelovig ben, maar ik denk wel dat er iets anders is, maar daardoor geloof ik datgene wat ik dus denk dat er is’ behelzen volgens de filosoof ‘wijze woorden’, waarin ‘zijn wijsgerige aanzet’ verborgen ligt.

Het geloof van J.C. is volgens Roothaan gevoed door de vroege dood van zijn vader. Cruijff: 'Dan krijg je natuurlijk allerlei eigen denkwijzes; dat noemen ze ook wel eens levenservaring. Maar in ieder geval heb dat dus allemaal met een bepaalde filosofie te maken die je gaat ontwikkelen.' En: 'Ik ben er nog steeds van overtuigd dat zoals ik het doe je het moet doen, want anders zou ik het niet doen.'

Cruijffs visie leidde volgens filosofe Angela Roothaan tot een moraal die het moderne denken weerspiegelt. En dan komen we weer op vertrouwd gebied, want Cruijff weet precies waar het in het leven om draait: 'Dat is hoofdzakelijk dat iedereen er is om het meeste uit zichzelf te halen, wat dat dan ook mag zijn.'

Zo zet de denker Johan Cruijff dus filosofen aan het denken.

Gelukkig zijn er altijd nog genoeg mensen die kunnen relativiseren.

Paul Onkenhout, sportjournalist van de Volkskrant: 'Ach, om Cruijff kan ik wel lachen. Maar eerlijk gezegd heb ik de helft van de tijd geen flauw idee waar hij het over heeft. Dat is toch vervelend als je tv zit te kijken. Je denkt: hij spreekt toch dezelfde taal als ik. Maar dat valt tegen. Nu moet ik toegeven dat Mart Smeets een beroerde aangever is. Die heeft geen interesse in voetbal en weet er duidelijk te weinig van. Doe mij dan maar Tom Egbers.'

Frits Spits, radio- en televisiepresentator van onder meer *Ook dat nog*: 'Waar ik waarschijnlijk nog het meest van geniet, zijn de gesprekken tussen Mart Smeets en Johan Cruijff. Ik lach me kapot. Dan begint Cruijff een enorm verhaal met allerlei theorieën en conclusies, alsof 't nooit op een andere manier gekund had; en Mart, die af en toe helemaal niets van dat hogere-voet-balschool-gepraat begrijpt, zit ja te knikken en houdt het gesprek intussen knap op gang. Het slotakkoord is altijd weer voor Cruijff die afrondt met die bekende blik: als ze 't nou nog niet snappen... Ik geloof niet dat ik ooit mooiere televisie gezien heb. Zó grappig als Cruijff is niemand; en er is ook niemand die 't zo goed uitlegt.'

Bronnen: Het Parool, 30 maart 2000 VARA-TV-Magazine, 17 juni 2000
VARA-TV-Magazine, 24 juni 2000

Willem forever - Cruijff never, oftewel de absolute wraakactie

Toen Johan Cruijff een al 36-jarige voetballer was, zou hij zorgen voor wat in Nederland waarschijnlijk doorging voor de grootst denkbare schok: de overgang van Ajax naar Feyenoord.

Was er één voetballer met meer Ajax-bloed denkbaar dan hij? Was er één Amsterdams lieverdje moeilijker voor te stellen in een Feyenoord-shirt dan hij? Toch gebeurde het. Maar het was niet zomaar een transfer. Er ging een koningsdrama aan vooraf vol wraakzucht, hartstocht, ijdelheid, gekrenkte trots en geschonden liefde.

Ajax-voorzitter Ton Harmsen, die hem twee jaar eerder als de reddende engel had binnengehaald, leidde het bizarre spel in dat in Amsterdam een tragedie zou worden en in Rotterdam een komedie. 'Cruijff wordt te duur voor Ajax,' zo liet hij

weten en hij wilde het contract niet verlengen.

Het volk kwam laaiend in opstand. Er werden enquêtes gehouden die uitwezen dat 89,2 procent van de aanhang anders dacht dan het Ajax-bestuur en wilde dat het fenomeen in De Meer bleef spelen. Van de overigen zag 5,9 procent hem liever weer naar een grote buitenlandse club gaan, vond 3,5 procent dat hij moest stoppen, maakte het 0,6 niets uit waar hij zou spelen en wilde slechts 0,8 procent hem liever bij een andere Nederlandse club zien.

Over het comfort van een aanvaller:

‘Omdat ik aanvallend voetbal speelde, hoefde een aanvaller bij mij maar vijftien meter te lopen, tenzij hij stom was of stond te slapen.’

Bron: De Officiële Johan Crujff Site, mei 2000

Wat die andere club dan zou moeten zijn?

Voorzitter Harmsen lanceerde steeds meer opmerkingen die

de keuze voor Crujff vergemakkelijkten en hem onweerstaanbaar naar De Grote Erfvijand dreef. Opmerkingen als: ‘Crujff beseft niet dat zijn waarde verminderd is... Daarom heeft Ajax als eerste club hem bedankt voor bewezen diensten... Een vertrek van Crujff zal Ajax geen pijn doen, althans niet meer pijn dan bij het vertrek van een ander... Als hij bij ons zou blijven, gaat hij vermoedelijk met de pest in zijn lijf lopen voetballen en dan heb je er ook niks aan...’

Het zat dieper volgens insiders: ‘Crujff is nog altijd de voetballer die niet alleen denkt de dingen veel beter te weten, maar dat ook inderdaad doet. Daaraan gaat onvermijdelijk een vorm van eigenzinnigheid gepaard, die een spanningsveld binnen de club heeft geschapen. In feite botsten de nogal bonkige voorzitter en de sterspeler.’

De club behaalde vier kampioenschappen in vijf jaar en had weer een gezonde financiële huishouding. Voor de voorzitter telde dat laatste het zwaarst.

De Meer stond op stelten! De Kuip trouwens ook! ;

De meerderheid van de fanatieke Feyenoord-aanhangers zag Crujff in eerste instantie toch als de verpersoonlijking van de aartsvijand Ajax, en ze waren helemaal niet blij met zijn komst. Het bestuur van de Maasstedelijke supportersvereniging reageerde met gemengde gevoelens op zijn komst.

Volgens secretaris Evert Buitenhuis viel het legioen in twee kampen uiteen: ‘Een gedeelte is honderd procent vóór zijn komst en ziet er een kans in om Ajax in het naderende seizoen af te troeven. De andere categorie vindt het moeilijk om iemand die jarenlang in de Amsterdamse club heeft gevoetbald, nu opeens met open armen te ontvangen. Ajax is hier helemaal niet geliefd. De tegenstanders van zijn komst vragen zich dan ook af waarom een man die hier jarenlang is uitgefloten, het komende seizoen moet worden toegejuicht.’

De supportersclub van Ajax bleef geruime tijd voor commentaar onbereikbaar en kon uitsluitend onder een geheim nummer nog worden bereikt. Op de vraag bij het kantoor van Ajax in De Meer of dat nummer kon worden prijsgegeven aan verslaggevers, luidde het antwoord: ‘Nee, nooit. Al was u prins Bernhard.’

Over beïnvloeding:

‘Spelers worden beïnvloed. Mensen worden beïnvloed. Spelers worden weer door mensen beïnvloed.’

Bron: De Officiële Johan Crujff Site, mei 2000

Ook in de meer professorale benadering werd zijn overgang niet onverdeeld gunstig beoordeeld.

Hans Kraay sr. schreef in die dagen onder het kopje ‘Kraay in de Kuip’ een column in het programmabladd van de Rotterdamse stadionclub en ventileerde zijn mening onomwonden: ‘Feyenoord heeft momenteel geen behoefte aan een speler als Johan Crujff. Het is nu zaak dat Feyenoord op bestuurlijk niveau maatregelen neemt en een betere uitstraling krijgt. Er moeten goeie stappen ondernomen worden.

Johan Crujff? Nee. Begrijp me goed, ik ben misschien wel de grootste bewonderaar van Crujff die er in de Kuip rondloopt. Maar dit elftal heeft geen behoefte aan een man als hij. Dit elftal heeft veel meer behoefte aan een bepaalde homogeniteit. Het is nog niet rijp voor de hamer, voor een speler die het elftal naar zijn pijpen laat dansen.

En daarbij komt nog: ook psychologisch gezien vind ik dat Crujff zijn carrière niet bij Feyenoord zou moeten afsluiten. Hij hoort in wat misschien wel zijn laatste seizoen is, bij Ajax, zoals Feyenoord destijds Wimpie Jansen nooit naar Ajax had mogen laten gaan.

Oké, het is zuiver gevoelsmatig. Maar dat weegt toch net zo zwaar?’

Een voorproefje van het rumoer en de verwarring die een overgang van Ajax naar Feyenoord zou kunnen veroorzaken, werd enkele weken eerder al gegeven tijdens de afscheidswedstrijd die Willem van Hanegem met zijn club in De Kuip speelde tegen het oude WK-elftal van 1974. Het werd een groots volksfeest dat aanvankelijk bedorven dreigde te worden door de snerpende fluitconcerten en beledigende spreekkoren die op het hoofd van Johan Crujff neerdaalden. Elke keer als hij aan de bal kwam tijdens de in 2-2 geëindigde eredwedstrijd, was het raak en striemden teksten als ‘Willem forever - Crujff never’ vanuit vak S en aanpalende tribunerijen over het veld.

Het onsympathieke gedrag wekte ook irritatie bij het feestvarken Willem van Hanegem zelf die later zei: ‘Waarom moest dat nou? Hij is toch een groot voetballer? Voor mij mag hij hier zo komen.’

Een eenvoudig spel:

‘In voetbal is het simpel: je bent op tijd of je bent te laat. Als je te laat bent, moet je zorgen dat je op tijd vertrekt.’

Bron: Voetbal International, mei 1997

Maar het werd langzaam rustiger in De Kuip en steeds meer andere kijkers onder het legioen van 63.000 kozen de andere partij en deelden de ergernis van De Kromme. Cruijff voelde zijn grote kans en benutte de gelegenheid om het vijandige Rotterdamse publiek op de knieën te krijgen en definitief voor zich te winnen. Met een superieure demonstratie van technisch vernuft en inzicht, kweekte hij onbetaalbare goodwill. Het legioen ging in de loop van de wedstrijd steeds verder overstag. Cruijff leek steeds duidelijker de ideale oplossing te worden voor de vacature Van Hanegem. Zijn spel leek een onweerstaanbare sollicitatiebrief.

De verovering van Rotterdam leek hem weinig moeite te kosten, voetballend zeker niet, mentaal ook nauwelijks. ‘Als je zo lang mee loopt en bijna alles hebt meegemaakt, heb je daar niet zo gauw last meer van. Dan doe je gewoon een paar leuke dingen en dan is dat fluiten zo voorbij.’

In de tweede helft van zijn afscheidswedstrijd kreeg Van Hanegem zijn feestelijke eredoelpunt. Hij scoorde met een fraaie kopstoot uit een loepzuivere corner van zijn collega-vedette Cruijff. Het gefluit werd toen al lang volledig overstemd door het applaus en door het scanderen van de naam Cruijff. Dagen later tekende Johan Cruijff definitief voor Feyenoord.

De stemming in Rotterdam begon verder te kenteren naarmate het Cruijff-effect merkbaar werd. De voorverkoop van de seizoenkaarten bijvoorbeeld was veertien dagen voor de opening van het seizoen al verdubbeld. Johan Cruijff bleek nog altijd een geweldige publiekstrekker te zijn. De spanning werd opgevoerd en de confrontaties tussen de twee bekendste Nederlandse topclubs beloofden extra pikant te worden door de spectaculaire en unieke transfer. De onbedoeld prikkelende opmerkingen van de bokkige Ajax-voorzitter werkten in het voordeel van Feyenoord en zetten de hoofdrolspeler extra op scherp.

En Johan Cruijff zelf? Hij was inderdaad op scherp gezet en gaf eerlijk toe ‘met sportieve wraakgevoelens ten opzichte van zijn vorige werkgever in Rotterdam te komen voetballen.’ Gesprekken met Wim Jansen en Willem van Hanegem hadden hem afgeholpen van zijn aarzelingen om bij de club in de Maasstad te gaan voetballen.

‘Ik wil graag nog een jaartje op topniveau spelen. Misschien worden het er meer. Dat weet je bij mij nooit. Dat niveau is een belangrijk uitgangspunt geweest bij mijn beslissing. Bovendien hadden veel mensen mij gevraagd toch vooral in Nederland te blijven. Hoewel ik in hart en nieren ajacied zal blijven, is het de naaste toekomst van de Rotterdamse club die mij nu in het bijzonder interesseert. Ik weet dat hier alleen de daden tellen. Ik ben nog nooit een uitdaging uit de weg gegaan. Met dit elftal kan en wil ik nog één keer kampioen worden.’

Op de eerste training bleek hij alweer een publiekstrekker van de eerste orde te zijn. Johan Crujff in het geblokte rood-wit van

Feyenoord was natuurlijk een bezienswaardigheid voor de fans, en duizenden omzoomden en overspoelden het trainingsveld. In een cirkel van supporters moesten de spelers schaven aan de conditie. 'Het wordt pas echt leuk als we De Kuip zelf ingaan,' besepte de maestro. 'Daar ben ik echt niet bang voor. Wat kan er nou misgaan?'

Zijn vuurdoop in het andere rood-wit onderging hij feitelijk in Bruinisse, tijdens een oefenwedstrijd tegen een Zeeuws elftal. Het was een eenzijdige wedstrijd waarin de combinaties nog wat onwennig waren, maar de 'nieuweling' al duidelijk op de van hem bekende wijze leiding gaf in het veld. Er werd met 9-0 gewonnen. Toen werd ook symbolisch duidelijk zichtbaar dat Johan Crujff een totaal nieuw voetballeven was begonnen: hij speelde voor het eerst niet met nummer 14, maar met nummer 10.

Zeven maanden later was Feyenoord kampioen én bekerwinnaar.

Ajax niet.

Zijn wraak was zoet.

Bronnen: Telesport, mei 1983

Het Parool, juni 1983

Algemeen Dagblad, 16 juni 1983

Provinciale Zeeuwsche Courant, augustus 1983

Provinciale Zeeuwsche Courant, 12 juli 1983

Algemeen Nederlands Persbureau, 6 juni 1983

Gemeenschappelijke Pers Dienst, 15 juli 1983

Straf van God?

'Met een jeugdelftal kwam Johan Crujff ooit in de kleedkamer van een katholieke voetbalclub,' vertelde Gerrie Mühren eens. 'Daar hing een kruisbeeld. Een van de spelertjes zei nogal spottend, wijzend op de Christus-figuur: "Zou hij vroeger ook scheenbeschermers hebben gedragen?"

Maar dat vond Johan niet leuk. Hij gaat zelf niet naar de kerk, maar hij heeft wel ergens houvast aan. De gebeurtenissen van die middag moeten mede daarom een diepe indruk op hem hebben gemaakt. Hij heeft mij het verhaal tenminste wel duizend keer verteld. Want wat gebeurde er even later toen de wedstrijd begonnen was? De jongen die de in Johans ogen misplaatste grap maakte, liep na tien minuten een dubbele beenbreuk op!

Bron: De Telegraaf, 25 maart 2000

Over tien tegen elf:

‘Mensen zeggen vaak dat een ploeg die met tien man speelt, gevaarlijker is dan een ploeg met elf man. Hoe vaak heb je dat nou al niet gehoord? Dat komt alleen maar omdat vijf van die elf denken: ik doe nu een stapje minder, terwijl die tien er juist een schepje bovenop doen.’

Bodyguards in huize Crujff

Het is moeilijk te bewijzen of het allemaal met elkaar te maken had. Na de overgang van Ajax naar Barcelona verliep het Spaanse leven zonnig. Maar in het derde seizoen pakten zich donkere wolken samen boven huize Crujff en leek zich een regelrecht rampjaar te ontwikkelen. Het was de tijd waarin gijzelingen en ontvoeringen regelmatig voorpaginanieuws vormden. Beroemdheden waren er dikwijls bij betrokken en Johan Crujff was zo'n wereldberoemdheid. 'Bedreigingen waren er wel eens geweest. Bommelingen ook en ze hebben ook wel eens aangekondigd dat ze mijn kinderen zouden ontvoeren, maar ik heb dat nooit serieus genomen,' zei Johan eens. Maar er naderde een moment waarop hij dat wel moest gaan doen...

Eerst ontstond er in dat sombere jaar een heftige rel toen Barcelona kostbare punten verloor op de Canarische Eilanden door een fout van Johan. Wonderlijk genoeg richtte de verontwaardiging zich niet eens direct op de sterspeler; die had kennelijk veel krediet bij pers en publiek. Nee, de trainer kreeg de schuld. De Duitser Hennes Weisweiler was de verantwoordelijke bij de club en die man stond al geruime tijd negatief in de publiciteit. Hij lag over de tactiek en de speelwijze voortdurend in de clinch met... inderdaad, Johan Crujff.

Crujff kon het niet laten zijn mond wijdopen te doen wanneer hij meende dat het niet goed ging.

Weisweiler had Crujff al eens aan de kant willen laten, maar dat zou gelijk gestaan hebben aan een zelfmoordpoging. De fout van Johan Crujff in de wedstrijd tegen Las Palmas zou veroorzaakt zijn, meenden de aanhangers, doordat Hennes hun held uit evenwicht had gebracht en diens zelfvertrouwen had aangetast door zijn gemanipuleer en zijn conflict.

(Die Weisweiler was een beul. Hij was een paar jaar later trainer van de New York Cosmos, waar Johan Neeslens speelde. Hij had een conflict met 'Nees' en strafte de Nederlandse middenvelder streng. Hij werd uit de selectie gezet, mocht niet naar een andere club getransfereerd worden, hoewel hij nooit meer speelde en hij moest bijna een seizoen lang in zijn dooie eentje trainen, ver weg van de anderen, als een paria.)

Niet veel later kwam Crujff opnieuw 'negatief' in de media toen hij in een wedstrijd tegen Malaga door scheidsrechter Me-lero met rood uit het veld werd gestuurd 'wegens praten en beledigingen'.

Er ontplofte een bom in Spanje. Duizenden supporters bestormden het veld en belaagden de arbiter, die zijn beslissing niet wenste te herroepen en naderhand vanwege bedreigingen met de dood zijn gezin zelfs moest laten onderduiken.

Cruijff werd gestraft omdat hij volgens de rapportage en de getuigenis van de Malaga-speler Araez de scheidsrechter had uitgemaakt voor 'hijo de puta' oftewel 'hoerenjong', een term die in Spanje op de voetbalvelden veel werd en wordt gebezigd en staat voor een van de ernstigste persoonlijke beledigingen.

Over het halveren van een probleem:

'Ik houd van creatieve spelers. Een voethalvedette is heerlijk om naar te kijken. Ik zou zo'n speler nooit proberen uit te schakelen door middel van een mandekker. Ik kijk welke spelers hem aanspelen, vervolgens probeer ik dat te verhinderen, waardoor hij geen ballen krijgt. Als hij dan de helft van de ballen krijgt, heb ik nog maar een half probleem.'

Bron: Voetbal International, 17 mei 1989

Cruijff zou deze term gebruikt hebben nadat hij door een Malaga-verdediger in het strafschopgebied werd gevloerd en protesteerde tegen het feit dat er niet voor gefloten werd, laat staan een penalty voor werd toegekend. De schorsing werd uiteindelijk aangevochten tot voor het Hoogerechtshof.

De woede en de opwinding echter hadden veel meer te maken met een, al dan niet vermeende, politieke achtergrond. De fans vreesden hun held lange tijd kwijt te zijn. Vooral de voetballers en het publiek in Catalonië en Baskenland voelden zich namelijk slachtoffers in de eeuwige politieke rivaliteit met Madrid. De straffen die door de bond werden uitgesproken, leken aanzienlijk lichter wanneer het clubs of spelers betrof uit de hoofdstad. Er werden legio voorbeelden van aangevoerd in de Catalaanse en Baskische kranten en sportbladen, waaruit bleek dat schorsingen in hun regio's strenger en langduriger waren.

De commotie was nauwelijks geluwd toen Cruijff opnieuw in grote krantenkoppen terug te vinden was, ditmaal zelfs met zijn gezin.

Op een septemberavond meldde zich bij de flat van de familie Cruijff een vloeiend Spaans sprekende man bij de huisbewaarder van het complex, die erop toe moest zien dat geen onbevoegden de lift in zouden stappen. Hij vroeg of hij een pakje mocht afleveren bij het echtpaar Cruijff.

De huisbewaarder vertrouwde het niet en belde Danny, die de man via de huistelefoon te woord stond. Toen deze plotseling van vloeiend Spaans overging op vlekkeloos Nederlands, wist hij haar ervan te overtuigen dat hij iets heel belangrijks had af te geven. Ze gaf hem toestemming naar boven te komen. Met een pistool in de hand stapte hij binnen en dreef Danny de huiskamer in, waar Johan naar de televisie zat te kijken. Hij sommeerde beiden op de grond te gaan liggen en vroeg om een touw. Daarmee wilde hij de heer des huizes vastbinden. Cruijff bleef uiterst rustig en begon een gesprek met de vreemdeling aan te knopen. Toen dat lukte en de man afgeleid leek, kon Danny de huiskamer uitrennen en om hulp roepen. De burens en de toegesnelde huisbewaarder overmeesterden de indringer en droegen hem over aan de politie.

Daags na de verijdelde overval verscheen Cruijff op een persconferentie om opening van zaken te geven. Hij werd geëscorteerd door maar liefst zes lijfwachten. Die waren hem aangeboden door de club Barcelona, die de sterspeler en zijn gezin voortaan wilde vrijwaren van ‘dit soort grappen’.

Maar Johan vond dat de club hem niet voldoende garantie bood. De aangeboden bewaking gold alleen tijdens wedstrijden, trainingen en reizen van de club. Daarom engageerde hij zelf nog twee lijfwachten, voor thuis. Voor het privé-leven. En dat gebeurde allemaal terwijl hij zich er geen seconde bewust van is geweest dat er jaren eerder al, tijdens het wereldkampioenschap van 1974, door de overheid, de voetbalbond en de organisatie van het wk serieus rekening gehouden werd met een ontvoering van Johan of een van zijn familieleden door Palestijnse terroristen.

In de jaren zeventig waren zij in de hele wereld berucht door terreuracties als kidnapping, vliegtuigkapingen en bomaanslagen, waarmee zij de aandacht probeerden te trekken. Het was de ware reden van de extreme bewaking en beveiliging van het Nederlands Elftal tijdens de wk van 1974. Pas na de eeuwwisseling is dat onthuld.

Bronnen: De Telegraaf, 8 februari 1977 Provinciale Zeeuwsche Courant, 21 september 1977 n Rc/Handelsblad, 23 mei 2000

Bij voorbaat opgelost

Gevraagd naar zijn mening over een mogelijk faillissement van Barcelona's aartsrivaal Real Madrid antwoordde Cruijff: ‘Dat is een leuk verhaal en dat stond leuk in de krant, maar het slaat nergens op.

Ken jij je een Spaanse competitie voorstellen zonder Real Madrid?’ luidde zijn wedervraag.

‘Nee,’ antwoordde de interviewer.

‘Nou, dat houdt dan al in dat het probleem is opgelost.’

Bron: DeTelegraaf, december 1999

Over een psychologische aanpak:

‘Zouden jonge coaches als Frank Rijkaard geen goede psycholoog kunnen zijn omdat zij ervaring missen? Een psycholoog heeft misschien een paar goede boeken gelezen, maar hij is nooit in stadion Nou Camp uitgefloten door ruim honderdduizend Catalanen. Zulke zogenaamd onervaren coaches kunnen juist putten uit eigen werk.’

Bron: n Rc/Handelsblad, 9 juni 2000

Derden over J.C.: een ware superster

Voor sommigen is Johan Cruijff echt een held, en ze hebben nog gelijk ook!

Gijs Wanders, ex-oorlogsverslaggever, nieuwslezer van het nos Journaal:

‘Tijdens een reportage in El Salvador ontdekte ik dat ik op de zwarte lijst stond van een doodseskader. In mijn hotel kreeg ik dreigtelefoontjes en werden witte grafkransen voor me bezorgd. Op een zeker moment werd ik door een groep gewapende mannen tegen een muur gezet, omdat ik een gestolen legerjeep teruggeiste. Ze richtten hun geweren op mij en waren klaar om te vuren. ‘Ik was zó bang dat mijn hele lichaam stond te klapperen. Ik geloofde niet meer, maar in die momenten heb ik God gesmeekt me te sparen... Uit een geheel onverwachte hoek kwam de redding. Terwijl ik daar stond, hoorde ik aan geluiden op de achtergrond dat er een voetbalwedstrijd op de televisie was. Opeens hoorde ik mezelf roepen: “Ik kom uit het land van Johan Crujff en ik weet veel van voetbal!” En echt, onmiddellijk sloeg hun agressie om in enthousiasme en ik moest als “expert” commentaar komen leveren bij de wedstrijd.’ joop van Tijn: ‘Willens en wetens en uiterst bewust heeft Crujff een sociale strijd gevoerd voor de mondigheid van voetballers die vóór zijn tijd alles met zich hadden laten doen, net als hijzelf trouwens. Als Crujff er niet was geweest, waren de Nederlandse voetballers (die voor het grootste deel kwamen uit de milieus waar altijd de klappen vallen) tientallen jaren later pas zelfbewust geworden. “Zijn schoonvader zul je bedoelen,” hoor ik dan mensen zeggen, maar die schoonvader hoefde niet lastig te zijn in het aangezicht van club- en bondsbestuur. Die hoefde geen verhaal te halen bij een scheidsrechter die een onrechtvaardige beslissing nam; die hoefde niet voor zijn sponsor op te komen als andere sponsors met de eer wilden gaan strijken, en die hoefde niet te bewijzen dat hij beter was en completer dan Pele en Maradona. Crujff heeft nooit iets aan iemand gevraagd, nooit aan iemand iets te danken gehad, nooit achter iemand aan hoeven te lopen. Hij is een wereldmacht op zichzelf, een onaanraakbaar cocon die miljoenen woorden heeft gebruikt om precies dat te zeggen en kwijt te raken wat hij wilde. Niet meer. Ook niet minder, want met minder zou hij de mensen tekortdoen.

Wat is het toch opvallend dat er aan zijn zogenaamde geldzucht (zoals het werd genoemd), zijn grote mond, zijn bedilzucht en al dat soort negatieve eigenschappen in het verleden vaak zoveel meer aandacht werd besteed dan aan alles wat hij voor zijn beroepsgenoten heeft gedaan. Onverzettelijk bezig altijd en onverbloemd, zich bedienend van een Nederlands dat misschien niet in lopende zinnen is gebed, maar aan duidelijkheid minder te wensen overlaat dan in menige college-of raadzaal of in het parlement het geval is.’

Alhoewel er buitenlanders zijn die het soms echt niet begrepen hebben.

Jack Taylor, de Engelse scheidsrechter van de finale Duitsland-Nederland in 1974: ‘Een van de besten. Niet dé beste. Dan denk ik toch aan Stanley Matthews. Crujff schaar ik onder beroemdheden als Pele en Di Stefano. Die WK-finale was helaas niet zijn beste wedstrijd. Ik had de indruk dat hij toen voor het eerst in zijn carrière geweldig onder druk stond.’

Bronnen: Privé, 7 augustus 1993 Vrij Nederland, 26 april 1997

Over het conflict met Rijkaard:

Met de woorden ‘Hou toch een keer je kop: ik word doodziek van dat gezeur,’ forceerde voetballer Frank Rijkaard in 1987 een conflict met zijn coach Johan Crujff en Ajax:

‘Maar dat was nog een Rijkaard zonder charisma, die niet begreep waarom ik juist h m de aanvoerdersband had gegeven. Frank betrad altijd met zijn kop naar beneden het veld, terwijl de aanvoerder van Ajax juist moet uitstralen dat hij de belangrijkste speler is. Ik wilde Rijkaard zover krijgen dat hij met de borst vooruit de kleedkamer verliet, maar dat zat toen niet in zijn karakter. Dat was de oorzaak van onze ruzie.’

Bron: n RC/Handelsblad, 9 juni 2000. Verslag lezing Johan Crujff vooreen paar honderd managers uit het bedrijfsleven.

Taalgebruik, net zo grillig en onnavolgbaar als zijn spel

Zo onvoorspelbaar en grillig als Johan Crujff aan de bal kon zijn, zo onnavolgbaar en origineel is hij ook in zijn taalgebruik. Geboeid, geïnteresseerd maar vooral ook geamuseerd hangt Nederland aan zijn lippen wanneer hij optreedt als commenta-lor en analist voor Studio Sport bij belangrijke voetbalwedstrijden.

Dat geldt niet alleen de inhoud. Zijn woordkeus en zinswendingen, de verbale verrassingstochten waarmee hij zijn snelle gedachtecronkels vormgeeft, zijn inmiddels zelfs al onderwerp geworden van een wetenschappelijk taalonderzoek.

Praten met Johan Crujff lijkt leuk, maar is niet altijd gemakkelijk. Presentator Tom Egbers, die in de uitzendingen regelmatig live’ zijn gesprekspartner is en daarbij geen tijd krijgt tot lang nadenken, heeft daar echter nog geen moeite mee gehad.

‘Het went vrij snel omdat het vooral een groot genoeg is. Het komt natuurlijk wel eens voor dat ik niet begrijp wat hij zegt. Niet doordat ik de “Crujff-taal” niet te pakken heb, maar doordat Johan zo snel denkt. Dan is hij alweer bezig met de volgende gedachte, terwijl hij de vorige zin nog niet helemaal heeft afgemaakt. Soms is dat lastig te volgen, maar dan vraag je gewoon nog een keer om uitleg. En dan zie je die ogen van Crujff schieten. Zulke ogen zie je niet vaak in je leven. Die registreren, analyseren en becommentariëren alles onmiddellijk.’

Johan Derksen, hoofdredacteur van het weekblad Voetbal International, was tien jaar lang ‘huisjournalist’ van Johan Crujff en raakte goed aan hem gewend.

‘Hij praat in jargon, ook tegen mensen die niets van het onderwerp afweten. Als je weet wat hij bedoelt of er aan gewend bent, volg je hem. Anders zit je te suizebollen. Ik heb hem eens met Hans Kraay senior gezien. Kraay stelde een vraag en toen kwam ervan Johan een betoog van twintig minuten. Technisch, gedetailleerd, maar voor de kijkers absoluut onbegrijpelijk.

Toen hij uitgesproken was, zei Kraay: “Dit laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Goedenavond.”

Cruijff moet je sturen. Je stelt hem een vraag en dan zegt hij: "Er zijn drie dingen, a, b en c." Dan gaat hij a uitleggen, maar daar neemt hij zoveel tijd voor dat hij aan b en c niet meer toekomt. Zo lijkt voetbal soms heel ingewikkeld. Maar bij Cruijff werkt het ook andersom. Als een probleem onoplosbaar lijkt, zegt hij in vijf seconden hoe het zit. In de trant van: "Ja, da's logisch, want als die en die inschuift en de verdediger blijft achter, dan ben je te laat."

De thrillerauteur, taalkundige en schrijver van *Voetbaltaal* René Appel vindt dat het niets uitmaakt als Cruijff onbegrijpelijk is.

'Het is net als met een goeroe: het gaat er niet om wat hij zegt, het is voor de gelovigen al mooi dat hij spreekt. Het mooie is dat hij met een ongelooflijke omhaal van woorden niets of weinig zegt.'

Toch is Cruijff spraakmakend.

René Appel: 'Hij heeft het woord "leerproces" in het voetbal geïntroduceerd. Sindsdien zegt iedere trainer die vier keer op rij verloren heeft, dat zijn spelers nog in een leerproces verkeren. En de "details", dat begrip komt ook van Cruijff: "dat ene detail dat een wedstrijd in je voordeel kan ombuigen..." Zeggen andere trainers later: "Een perfecte uitvoering vraagt steeds meer details."

Volgens Henk Spaan, sportprogrammamaker en hoofdredacteur van het tijdschrift *Hard Gras*, hoort 'die manier van praten zo ongelooflijk bij Johan Cruijff, daar moet-ie niets aan veranderen.

In de jaren vijftig had je bij de New York Yankees ook zo'n figuur. Achtervanger Yogi Berra, beroemd om zijn taalgebruik. Van hem is bijvoorbeeld: "It ain't over till it's over." En "It was the same déjà vu all over again."

Het heeft die man niet in de weg gestaan om een succesvol manager en een zeer gewaardeerd honkbalanalist te worden. Bij Cruijff moet je erbij blijven. Soms is er een halfuurtje "close reading" bij nodig. Hij slaat zijpaden in, maakt die niet af, maar hij keert ook niet meer terug op het hoofdpad. Toch weet je ongeveer wel waar hij naartoe wil. Het is een sympathieke trek van hem, dat taalgebruik. Cruijff is Cruijff, hij is onvergelijkbaar.'

Kees Jansma, ooit chef-sport bij de nos en nadien bij Canal+: 'Op de redactie zeiden wij al: "Johan Cruijff wie voor ons gaat

werken." De gedachten van Johan gaan soms sneller dan zijn mond kan verwerken.'

Over de moraal van een straf:

'Ik had weer eens een bosloop ontdoken, toen Michels me achter het struikgewas betrapte met een sigaretje in mijn hand. Hij liet me voor straf de volgende ochtend om half acht terugkomen in het bos en bromde dreigend: "Dan gaan wij alsnog een flink bosloopje maken." Die ochtend was ik in het Amsterdamse Bos en verscheen hij zelf in pyjama. "Fijn datje er bent, Johan," zei hij. 'Ik ga weer lekker naar bed. ' Natuurlijk heeft Michels dat verhaal in de

kleedkamer verteld, waardoor ik nog wekenlang door mijn medespelers ben gedold. Maar Michels wist dat het niet weer zou gebeuren. Soms hoeft een straf niet te worden uitgevoerd om het beoogde effect te creëren, is de moraal van dit verhaal.'

Bron: n Rc/Handelsblad, 9 juni 2000. Verslag lezing Johan Crujff voor een paar honderd managers uit het bedrijfsleven.

Crujff-imitator René van de Berg en vertolker van de WK-kraker *As Dick me hullup nodig heb*, plaatst Crujff op eenzame hoogte, door zijn taal en door zijn spel.

'Na een verloren wedstrijd bij Barcelona zei hij ooit: "Je kunt de punten beter in het begin verliezen dan aan het eind tekortkomen."

Het mooie is dat je bijna denkt dat het goed is dat ze verloren hebben. Een verslaggever zei hem eens: "Je hebt drie punten achterstand."

Johan antwoordde resoluut: "Nee. Twee. Want wij hebben een beter doelsaldo."

Het meest typerende aan hem is natuurlijk die zucht. Verder zegt hij voortdurend "dus" en "dat wil zeggen" en natuurlijk "de speler wie daar loopt".

Na een wedstrijd in De Kuip zei hij ooit: "Die hoge ballen kunnen hier raar draaien door de wind. Je hebt hier van die wervelwinden."

Spelers pikken daar feilloos belangrijke informatie uit. Hij vindt het niet erg dat hij geïmiteerd wordt. Ook dat siert hem. Als neerlandici opmerkingen hebben over zijn taalgebruik, zal hij zeggen: "Maar jullie konden niet zo goed voetballen."

Dat zegt hij ook vaak tegen sportjournalisten: "Als jullie heel goed hadden kunnen voetballen, dan had je er nooit over hoeven te schrijven." En daar heeft hij gelijk in.'

'De vlot geformuleerde paradox is een van de kenmerken van het taalgebruik van Johan Crujff,' zo luidt een van de stellingen in de wetenschappelijke beschouwing van het fenomeen door Guus Middag en Kees van der Zwan in het tijdschrift van het Nederlands Genootschap Onze Taal. Als titel erboven is gebruikt de uitspraak "Utopieën wie nooit gebeuren", die Johan Crujff eens deed. Met taalkundige begrippen als pleonasme, tautologie, idioom en neologismen wordt de Crujff-spraak ontleed en ontbonden als een curieus, maar vooral ook fascinerend fenomeen.

De uitspraak 'Voordat ik een fout maak, maak ik die fout niet' wordt in het essay als voorbeeld genoemd van een Crujffi-aanse paradox.

'De diepere bewering die eraan ten grondslag ligt, is van het type: ik heb altijd gelijk, ook als dat niet zo is,' stellen de schrijvers die hem onder de loep namen. 'Nauw verwant aan de paradox is de herhalende formulering, de tautologie, hoe vreemd dat 'op het eerste gezicht ook mag lijken. Een paradox verwijst door zijn

raadselachtigheid naar een hogere waarheid. Een tautologie heeft vaak hetzelfde effect, maar nu juist door haar al te grote vanzelfsprekendheid: die kan namelijk een toehoorder al evenzeer achterlaten met het gevoel even een schakel in de redenering gemist te hebben. Wanneer Johan Cruijff in een interview zegt: “Als het niet goed gaat, dan gaat het niet goed,” klinkt dat uit zijn mond niet als een dooddoener, maar als een wijs oordeel dat na veel nadenken totstand is gekomen.’

Naast het gebruik van wat de auteurs ‘dooddoeners’ noemen, betrappen zij Cruijff erop dat hij ook volop pleonasmen in de mond neemt. ‘ “Dat vind ik een negatieve invloed wie geen enkele zin heb,” zei hij eens. De toevoeging “wie geen enkele zin heb” zit al min of meer opgesloten in het element “negatief”. Het is dus dubbel.’

Daarnaast hanteert Cruijff dikwijl terminologie die normaliter in andere bedrijfstakken gebezigd wordt dan voetbal. Ook gebruikt hij veelvuldig dure en platte woorden en termen, en het liefst door elkaar. Bijvoorbeeld *ofschoon*, *capabel*, *inherent*, *kapittel* en *denkwijze* komen in één en dezelfde zin voor als *je ken, hun hebben* en *types wie hun zakken gevuld zijn net zoals de trainer.*’

Het elitaire tijdschrift voor taalkenners en taalbewakers raakte tijdens de verhandeling in vervoering en ging spontaan over tot het taalgebruik in een voetbalblad.

‘De spreker Cruijff kapt en draait, versnelt en versloomt in zijn taal net zo gemakkelijk en achteloos als vroeger op het veld. Soms duikt er zowaar een neologisme in zijn zinnen op als “een tussenhaakjesverschijnsel”. Hij geeft bestaande woorden een nieuwe inhoud. Verhaal is bij hem niet gewoon een verhaal, maar meer iets als een betekenislaag, een ander aspect van een kwestie, zoals in: “Dan kom je in verhaal twee.” *Dan praatje over* betekent bij hem ook vaak eenvoudigweg *dat is*. Bijvoorbeeld: “Dan praat je over pure honderd procent techniek.”

Het Amsterdams dialect en het voetbaljargon vormen de basis van Cruijffs taalgebruik. Daarnaast heeft hij soms lak aan fundamentele taalfouten: ‘Cruijff heeft genoeg aan één betrekkelijk voornaamwoord, namelijk aan het woordje *wie*. “Ik ben geen type wie achter de dingen aanloopt” en “De mensen wie negatief in het realistische adviseren, was natuurlijk negatief.” Ook het aantal persoonlijke voornaamwoorden is bij hem beperkt. Ik, en ook wij en we, worden bij Cruijff altijd *je*. Sprekend over de knieblesure van zijn zoon Jordi: “Je bent geen van tweeën dokter. Dus moet je luisteren en proberen het goeie eruit te pikken.”

Dit laatste is trouwens een prachtige illustratie van de invloed die hij uitoefent: veel sporters gebruiken heden ten dage in vraaggesprekken de woorden ‘je’ en ‘hij’ (‘zij’) als ze over zichzelf praten.

Over fouten:

‘Een fout begint waar die hoort te beginnen.’

Bron: Tijdens de analyse van Nederland-Tsjechië, Euro 2000

Volgens het artikel is er een grote overeenkomst tussen Cruijff en trainer Rinus Michels. Michels is de man die het Nederlands verrijkt heeft met 'Voetbal is oorlog' en 'Een bal blijft rond'; ook zijn taalgebruik was soms moeilijk te doorgronden. In de beschouwing in Onze Taal wordt geconstateerd dat zij allebei iets 'sfinxachtigs' hebben, echter met één groot verschil: het aantal woorden dat ze in de mond namen. Michels placht zijn wijsheden te debiteren en die te laten volgen door lange stiltes, waarmee ze nog diepzinniger leken. Cruijff vervat ze echter in een vloedgolf van woorden, waardoor zijn subtiliteiten welhaast kopje-onder gaan. 'Een rake typering is van Kees Fens, (docent aan de Universiteit van Nijmegen en literair medewerker van de Volkskrant) die Michels eens vergeleek met een expressionistisch dichter en Johan Cruijff met een schrijver van experimenteel proza.'

Johan zal zijn ogen niet geloven wanneer hij dit leest. Bronnen: De NCRV-Cids, 6 juni 1998 VARA-TV-Magazine, 11 oktober 1996 Onze Taal Nr. n, november 1996

Jeugdliefde Chelsea gered

Het wervelend spelende Chelsea uit Londen, dat in het seizoen ¹999/2000 Feyenoord tijdens twee wedstrijden voor de Champions League tweemaal kansloos liet, dreigde in 1978 van de Engelse velden te verdwijnen door een faillissement. De roemrijke club had dringend een helpende hand nodig om financieel te kunnen overleven en kreeg op het nippertje die hulp van... Johan Cruijff.

De Amsterdammer speelde dat jaar voor de New York Cosmos, die een tournee door Europa gingen maken. In het elftal speelden behalve Cruijff gerenommeerde Europeanen als Franz Beckenbauer en Steve Hunt en de Braziliaanse ster Carlos Alberto. Chelsea stond niet op het programma van de Cosmos, maar toen zij hoorden van de hoge nood waarin de traditierijke Londense club verkeerde door het zwakke seizoen en de lage bezoekersaantallen, besloten zij een wedstrijd te komen spelen in de hoop op een goed bezet stadion en dus een mooie recette voor de penningmeester.

Johan Cruijff, die al sinds zijn jeugd een voorliefde had voor Chelsea, stelde zijn collega's voor om voor niemendal te spelen, om de opbrengst zo groot mogelijk te maken.

Het werd een grandioos succes. Nederlands beste speler aller tijden was geweldig op dreef. Zijn actie, die bijna de hele lengteas van het veld bestreek en waarbij hij met de bal aan de voet vijf spelers achter elkaar passeerde, werd beloond met een staande ovatie. De wedstrijd eindigde in een gelijkspel. New York Cosmos nam de leiding voor de rust door een goal van Steve Hunt, terwijl Ray Wilkins kort voor tijd de gelijkmaker scoorde. Er zaten 30.000 bezoekers op de tribunes, een record voor Chelsea in dat zorgelijke seizoen. De penningmeester

incasseerde zoveel dat hij een operatie kon aankondigen die de club gezonder zou maken. Het volgende seizoen was Chelsea terug in de subtop van de hoogste afdeling van het Engelse voetbal.

Het is Chelsea sindsdien voor de wind gegaan, wellicht dankzij de charitatieve ingreep van Cruijff c.s. De club van het Lon-dense Stamford Bridge is inmiddels schatrijk en was in de zomer van 2000 in staat om maar liefst 52 miljoen gulden te betalen aan Atletico Madrid voor de Nederlandse spits Jerrel Hassel-baink.

Bronnen: Provinciale Zeeuwsche Courant, 26 september 1978 Voetbal International, 29 september 1978

Staatje zelfkennis

De vraag luidde: 'Kun jijzelf goed fluiten?'

Zijn antwoord: 'Ik denk het niet. Daarvoor ken ik de spelregels niet goed genoeg. Ik maak altijd mijn eigen regels.'

Bron: Interview in nos Studio Sport n.a.v. kwartfinale ek, 25 juni 2000

Over integriteit:

'Mensen die niet van mijn niveau zijn, kunnen mijn integriteit niet aantasten.'

Bron: De Officiële Johan Cruijff Site, mei 2000

Een mission impossible in Amerika

'Ik ga die Kroif vermoorden,' riep coach Gordon Bradley van de Washington Diplomats wanhopig uit. Zijn reactie was typerend voor de stemming die 'Johan Kroif' veroorzaakte in de Verenigde Staten tijdens de betrekkelijk korte periode dat hij daar voetbalde. De een was laaiend enthousiast over hem; de ander werd gek van zijn fanatisme en dominantie.

Norman Jackson, de Engelse assistent-coach van de Los Angeles Aztecs, waar Rinus Michels op dat moment de scepter zwaaide, behoorde tot de eerste groep.

'Ik was wel het een en ander gewend op voetbalgebied, maar

wat ik met Johan meemaakte, grenst aan het ongelooflijke.

Toen hij bij ons aankwam had hij een halfjaar niet gespeeld en veertien uur in een vliegtuig gezeten. Hij werd meteen voor de camera's gesleept en aan een spervuur van vragen onderworpen.

De volgende morgen was hij voor negenen alweer present voor interviews, 's Avonds maakte hij zijn debuut voor de Aztecs tegen de Rochester Lancers en al in de eerste minuut speelde hij van veertig meter een sprintende medespeler aan die de bal feilloos op zijn voet kreeg neergelegd. Twee minuten later werd het nog doller, toen Johan de bal meters buiten het strafschoopgebied opving, even keek en met links keihard in de bovenhoek knalde. Nog geen vier minuten later was het weer raak, even dribbelen, twee mannetjes passeren en een schot vlak onder de

lat. Onvergetelijk! Hij kon in Californie niet meer stuk.'

Johan, die een ongelukkige tijd achter de rug had met financiële tegenvallers en onbetrouwbare adviseurs, verklaarde handig en plechtig tegenover de pers:

'Hoewel ik al bijna afscheid had genomen van de voetbalsport, kreeg ik het gevoel dat ik nog iets moest terugdoen voor *soccer*. Ik begrijp niet waarom de populairste sport ter wereld zo onbekend is in Amerika, het grootste sportland ter wereld. Dus: ik ben hier met een missie. Geld? Geld? Ja, ik heb in Spanje een paar verkeerde investeringen gedaan, maar als ik alleen voor de dollars kwam, had ik beter in Europa kunnen blijven. Daar valt met voetbal meer te verdienen.'

Johan Cruijff speelde in Amerika demonstratiewedstrijden voor de New York Cosmos en in competitieverband voor de Los Angeles Aztecs en de Washington Diplomats. Na zijn afscheidswedstrijd bij Ajax in 1978 is er wel sprake van geweest dat Cruijff bij de Cosmos zijn rentree zou maken; hij had bij deze club al een voorcontract getekend. Mede dankzij de Amerikaanse voetbalbond - die druk zou hebben uitgeoefend om Cruijff elders te laten spelen om het spanningselement in de competitie te bevorderen - ziet New York van Cruijff af en tekent hij uiteindelijk een contract bij de Aztecs.

Toen de Aztecs strandden in een halve finale tegen uitgerekend de Cosmos, werd de club verkocht aan Mexicanen en ontstonden er prompt financiële moeilijkheden. Die werden opgelost door Cruijff te verkopen aan de Diplomats van Washington.

En daar begon het mediacircus opnieuw. Cruijff legde opnieuw geduldig uit dat hij een missie had en het Amerikaanse volk wilde leren van *soccer* te houden. Maar inmiddels begon ook dat andere effect zich te wreken. Johan kwam met al zijn kwaliteiten terecht tussen een aantal mindere goden en daar ergerde hij zich verschrikkelijk aan. Een groot deel van de spelers kwam in opstand tegen hem, vooral toen hij zelf minder goed speelde door een hardnekkige blessure. Ze vonden hem arrogant en dominant en pikten zijn 'grote bek' niet langer. Maar hij had zijn reactie klaar. Hij legde zeven ballen naast het doel, op de achterlijn dus, liet ze een voor een in de bovenhoek draaien en sprak: 'Wie volgt?'

Het werd doodstil.

Over taalgebruik:

'Ik spreek beter Spaans dan welke Nederlander ook, maar slechter Spaans dan welke Spanjaard ook.'

Bron: De Officiële Johan Cruijff Site, mei 2000

De Nederlander Thomas Rongen, die ook in dat elftal speelde: 'Tijdens wedstrijdbesprekingen liep hij naar het schoolbord van coach Bradley, een veel te aardige man trouwens, veegde alles uit, tekende nieuwe patronen en een nieuwe opstelling en zei: "Zo gaan we spelen." In het veld kon hij ook genadeloos uitpakken. Hij ergerde zich dood aan mindere spelers die niet, zoals hij, vijf zetten

vooruit konden denken.’

De geplaagde coach Bradley die moordplannen koesterde:

‘Het was heel erg. We botsten voortdurend. Cruijff wilde een ijzeren teamdiscipline. Nou, dat kan in Europa, maar niet in de States. Op een gegeven moment kon het niet langer. We stonden voor een belangrijke thuiswedstrijd tegen de Cosmos met alle grote televisiestations langs de lijn. We moesten absoluut presteren. Ik heb toen tegen hem gezegd: “Het wordt nu tijd voor de echte grote unieke Cruijff.”

Hij antwoordde: “Okay, als jullie het zó willen, ga ik helemaal voor mezelf spelen.”

Hij had die prikkel kennelijk nodig en voelde de ruimte. Tegen de Cosmos werd hij de ster. Hij scoorde met een prachtige kopbal en we kregen juichende kritieken. Het was een ommekeer. Van de laatste elf wedstrijden wonnen we er negen. Johan scoorde tien keer en bereidde twintig goals voor. Hij werd gekozen tot beste speler van de League en scoorde opnieuw “het doelpunt van het jaar”.

Hij deed dingen met de bal die niemand ter wereld kon.’

Zijn collega Wim Jansen, destijds ook in Amerika spelend:

‘Hij voetbalde vaak met een blessure, maar dan deed hij gewoon alles met zijn andere been. Je zag het verschil niet eens.’

Wim Suurbier, verdediger in die periode van de Aztecs: ‘We speelden tegen de Diplomats van Johan. Van coach Rinus Michels moest ik in de dekking tegen Johan spelen. “Als iemand dat kan, ben jij het,” zei Michels.

Ha ha ha, bij de eerste bal ging ik er meteen met een forse tackle in. Bam! Cruijff gaf geen kik, maar bij de volgende bal kreeg ik me toch een elleboog! Spijkerhard ging het. De hele wedstrijd is er geen woord gezegd, ook al kenden we elkaar nóg zo goed.’

Thomas Rongen zag de ommekeer.

‘De kritiek van medespelers, de botsingen met de trainer, hij had dat nodig. Dan komt hij onder druk te staan en presteert hij het beste. Hij raakte gefrustreerd omdat hij zich vastgebeten had in de missie *soccer* te promoten in Amerika. Hij verwachtte te snel te veel. Wat ze ook over hem mochten zeggen, egoïstisch, dominant, te kritisch, allemaal onzin. Hij is zeer collegiaal en gastvrij, gewoon een Amsterdamse jongen die overal zichzelf wil zijn. Hij kwam gewoon op de fiets naar de training, dwars door Washington, op zoek naar handige sluipeggetjes. Hij joeg daarmee het bestuur weer de zenuwen op het lijf. Die mensen zagen hem liever per limousine arriveren.’

Betty Endicott was in die tijd vice-president van het invloedrijke televisiestation Channel 5. Ze raakte door Cruijff helemaal voetbalgek, zo ernstig dat zij zelf ging voetballen.

‘We wilden met Johan voetballessen maken voor televisie. Ik weet nog goed dat hij voor ’t eerst bij me binnenkwam. Ik verwachtte een superster met een opgeblazen imago en een staf van advocaten en financial consultants om zich heen. Maar ik zag een doodgewone jongen binnenkomen met een sigaret nonchalant in een mondhoek, die lachend zei: “Hallo, ik ben hier met een missie...”’

Een goeie veertien jaar later, in 1994, kreeg Amerika het wereldkampioenschap. De Fifa hoopte de sport daarmee een definitieve doorbraak te bezorgen in de States. Ook dat mocht niet baten.

Soccer bleef in de States een moeizame zaak, een mission impossible dus.

Bron: Panorama, mei 1988

Derden over J.C.: zijn betekenis voor het voetbal in Nederland

Ruud Krol met vooruitziende blik bij Johans afscheid als actief speler: ‘Ook een niet-voetballende Cruijff kan van grote waarde zijn voor Ajax en het Nederlandse voetbal in het algemeen. Vanaf de tribune kan hij meer zien dan de spelers en de trainer. Met zijn visie kunnen wij allemaal ons voordeel doen.’

Frank Rijkaard: ‘Cruijff heeft mij heel erg beïnvloed door zijn aanvallend denken. Altijd de wedstrijd willen maken. Bij hem is de Nederlandse voetbalcultuur begonnen.’

Freek de jonge: ‘Johan Cruijff is ongeneeslijk beter.’

Over ouderdom:

‘Ik neem altijd zelfde beslissingen. Dus als ze bij Ajax tegen me zeiden: “Je bent te oud,” dan zei ik: “Dat beslis jij niet; dat beslis ik.”’

Bron: De Officiële Johan Cruijff Site, mei 2000

Een ongelooflijke valsspeler

‘Johan Cruijff is een ongelooflijke *tramposo*, ’ zegt de ober in het restaurant van de beroemde golfclub Osona Montanya in Cata-lonië tegen een journalist die wel eens wil horen wat de beroemde voetballer in de golfsport presteert. Het woordenboek onthult dat ‘tramposo’ staat voor valsspeler en bedrieger.

‘Cruijff speelt regelmatig een partijtje met de kok van ons restaurant. Dat is altijd heel grappig. De kok vertrekt dan met vijf ballen in zijn zak en Cruijff met eentje. Als ze dan terugkomen, heeft Johan vijf ballen in zijn bezit en onze kok er nog maar één. Hij is een prachtige valsspeler. We liggen altijd in een deuk om hem. Voor de gemiddelde golfer is het absoluut ondenkbaar om een truc uit te halen. Als iemand betrapt wordt op zoiets onbetamelijks als het verleggen van de bal, dan zou hij ter plekke door de grond zakken. Valsspelen is voor deze mensen volslagen ondenkbaar.

Voor Cruijff echter niet. En hij komt er nog gewoon voor uit ook. Hij schaamt

zich er bepaald niet voor. Als zijn bal bijvoorbeeld in een putje zit, wipt hij hem er snel met de punt van zijn schoen uit. Negen van de tien keer zie je niet eens wat-ie doet.

De kok wordt soms gek van hem, want dan ligt de bal opeens ergens waar hij helemaal niet kan liggen.'

Maar de ober bedoelt het allemaal niet geniepig. Hij is vol bewondering voor Cruijff, die hij een zeer geziene gast noemt. 'Hij verbeeldt zich niks. Tegen al het personeel is hij altijd even aardig en dat zijn we in deze kringen wel anders gewend...'

Het is duidelijk dat Johan Cruijff lijdt aan het winnaarssyn-droom. Hij is de enige niet; de meeste topsporters hebben er last van. Maar Johan lijkt toch wel een zeer ernstige patiënt. Of het nu gaat om vissen, biljarten, kaarten of voetballen, hij zal en hij moet winnen. 'Ik doe alles om te winnen' is een bekende uitspraak van hem.

Zijn oude golfleraar Jaime Roqueni had het er ook moeilijk mee.

'Er was niet veel eer aan hem te behalen. Hij is op zijn vakgebied zo gewend om altijd zelf alles haarfijn uit te leggen dat het hem moeite kost om de rollen om te draaien. Hij kan zich niet vinden in de status van leerling en is niet ontvankelijk voor onderricht.'

Roqueni kent uiteraard ook de anekdote van de vermaarde wereldtopper Ian Woosnam, die tijdens een liefdadigheidstoemooi gekoppeld was aan Cruijff en tot zijn stomme verbazing na een paar holes merkte dat die hem advies begon te geven over de te volgen tactiek. 'Die arme Ian moet gek geworden zijn.'

'Cruijff was een onmogelijke leerling,' vervolgt de instructeur. 'De eerste jaren speelde hij eigenlijk geen golf. Zo mag je het gewoon niet noemen. Het was meer wandelen. Ja, zo kun je het beter omschrijven: Cruijff maakte een fiks wandeltochtje over onze prachtige baan en ramde af en toe tegen een balletje...'

Vanuit een onverdachte bron komt de bevestiging van het verhaal van de aardige valsspeler. Jordi, zijn zoon, lijdt al aan dezelfde kwaal:

'Net als mijn vader wil ik altijd winnen, waarmee dan ook. Of dat nou met voetbal is of met spelletjes, dat maakt niet uit. Als ik vals moet spelen om te winnen, zal ik het niet laten. Maar mijn vader is de maestro, de goede valsspeler.

Hij golft en we hebben dat ook wel eens samen gedaan. Dat is echt heel mooi. Hij speelt gewoon vals. We weten niet wat voor handicap hij heeft. Hij zegt misschien wel eens dat hij het fantastisch heeft gedaan, maar dan heeft-ie misschien wel tien ballen in het water geslagen.'

En de maestro geeft het, zoals gezegd, ruitertlijk toe. 'Ik geef geen handicap op met golf. Nee, ik hou me niet aan de spelregels, dat klopt. Wanneer ik een bal missla, neem ik gewoon een volgende bal. Officieel mag dat niet, maar ik wil lekker voor mezelf bezig zijn. Zo simpel is dat.'

Bronnen: Panorama, mei 1997

Voetbal International Nummer 51/52, 21 december 1994

De beste leerling van de meester

Fan, idool, medespeler, trainer, coach, tegenstander, vertrouwensman, in vele hoedanigheden hadden Johan Cruijff en Mar-co van Basten met elkaar te maken. De mooiste relatie zou die blijken te zijn van Johan, de meester, en Marco, zijn beste leerling, en die zou uiteindelijk zelfs leiden tot een hechte vriendschap.

Marco van Basten bewonderde als klein jongetje Cruijff al.

‘Hij was absoluut mijn idool. Tijdens de wedstrijden van het

Over opwinding vooraf:

‘You must not expect too much of the match. There is only one ball in the game.’

Bron: bbc tv, als panellid tijdens Engeland-Duitsland, Euro 2000

Nederlands Elftal was hij ook de speler die mij het meest aansprak. Gek, want veel jongetjes van mijn leeftijd keken juist naar Johan Neeskens, vanwege zijn enorme inzet.’

De eerste (toevallige) ontmoeting tussen de twee was in De Meer, een vluchtige ontmoeting, meer niet. Van Basten:

‘Ik was net vijftien toen ik hem voor ’t eerst in levende lijve zag. Ik speelde nog in het C-team van FC Utrecht en ging met mijn vriendje zomaar naar een wedstrijd van het C-team van Ajax kijken. Wij liepen het stadion in en Johan ging er net uit. Toen zag ik ’m, zo van heel dichtbij, ik kon hem aanraken, hij liep die trap op en ik liep die trap af. Toen dacht ik: jezusmina, dat is Johan Cruijff, weet je wel? Ik was te verbouwereerd. Ik had hem eigenlijk wel een hand willen geven en tegen hem willen zeggen: onthoud mij. Maar ik deed helemaal niets en hij liep natuurlijk gewoon door.’

Twaalf maanden later was er meer gelegenheid voor de kleine Marco van Basten om de grote Cruijff te aanschouwen. Het Utrechtse jochie was namelijk inmiddels ook ajacied geworden. ‘Ik speelde in de A-i en trainde met het tweede met jongens als Johnny van ’t Schip en Sonny Silooy. Johan was toen net terug uit Amerika, waar hij een liesoperatie had ondergaan, en hij wilde met veel fysiek werk weer op niveau komen. Hij trainde met ons mee en op een gegeven moment speelden we drie tegen drie. Toen speelden we voor de allereerste keer samen.

Hij bleef bij Ajax en ging ook gewoon weer in het eerste voetballen. Hij had waarschijnlijk al gauw door dat wij een redelijk getalenteerd groepje vormden. Op de een of andere manier klikte het namelijk gewoon goed.

Aardig was het dat ik bij mijn debuut in het veld kwam voor Johan. Hij bleef na de rust in de kleedkamer. Dat was tijdens een thuiswedstrijd tegen nec. Op zich

was dat misschien een rare ervaring, de plaats innemen van *de* Johan Cruijff. Maar als jonge speler was ik in eerste instantie zo geëmotioneerd door het feit dat ik in het eerste ging spelen dat ik me nauwelijks realiseerde dat ik uitgerekend voor hém in het veld kwam.

Toen ik meer bij het eerste elftal betrokken raakte, was Johan ontzettend kritisch op mij. Het werd zo erg dat ik na verloop van tijd op de training niet meer de moed had om een bal te vragen, bang dat ik het toch niet goed zou doen. Toen had ik op een gegeven moment brutaalweg een reactie van “hou nou eens op, man” en toen werd hij positief. Alsof hij wilde zien dat ik lef had en eigenzinnig kon zijn.’

Omdat Cruijff een jaartje bij de oude rivaal Feyenoord logeerde om zijn sportieve gram te halen, waren Van Basten en Cruijff in de competitie twee keer fanatieke tegenstanders en verloren zij elkaar een tijdje uit het oog. De relatie meester-leerling werd echter hersteld toen Cruijff twee jaar later als trainer terugkeerde bij Ajax. Zijn favoriete jonge spits spaarde hij echter niet, ondanks de vriendschappelijke gevoelens.

Marco van Basten: ‘Ik heb toen eens in een interview gezegd: “Cruijff lult je suf; hij weet altijd alles beter.”

Dat had ik inderdaad gezegd, alleen in een iets ander verband dan het gepubliceerd werd. Het beroerde is dat Johan het vaak ook inderdaad beter weet. Het moeilijke daarentegen is weer dat hij wel eens een ideaalbeeld heeft en daardoor bepaalde spelers in een rol moet drukken die zij niet aankunnen. Nou, een gevolg van dat interview was wel dat ik er een zondag later tijdens de wedstrijd tegen Veendam uit werd gehaald. Terecht, moet ik zeggen, want ik maakte ook een mindere periode door.

Journalisten vroegen na afloop van die wedstrijd aan hem waarom hij mij gewisseld had.

Toen antwoordde Johan dat hij daar beter niet over kon uitweiden, “anders weet ik zogenaamd alles weer beter.”

Zo gaf hij me dus via de pers een veeg uit de pan.’

De wissel tegen Veendam heeft de relatie overigens geenszins verstoord.

‘We hadden dezelfde *feeling* en werden heel *close*. We zijn dat altijd gebleven. Er was wel eens onenigheid op de training of er waren felle discussies en verwijten, maar het ging altijd puur om het voetbal. Het werd niet hatelijk of persoonlijk. We konden steeds weer heel normaal met elkaar omgaan zonder dat we elkaars respect verspeelden, fe kunt zeggen dat Johan en ik al heel lang een vertrouwensrelatie hebben. Maar ik heb mezelf nooit hoger ingeschat dan Cruijff, die de maestro blijft.’

Over wat er verkeerd was aan de penalty’s van Frank de Boer:

‘Ze gingen er niet in.’

Bron: Analyse van de halve finale Nederland-Italië op 29 juni Euro 2000

Op die vertrouwensrelatie viel Marco van Basten terug tijdens de periode die misschien wel de meest doorslaggevende van zijn hele carrière is geweest, vlak voor en tijdens het Europees kampioenschap van 1988, dat voor Nederland, mede dankzij Van Basten, zo glorieus zou eindigen.

‘Ik kwam terug van een ernstige enkelblessure en toen ging het er vlak voor het ek om of ik wel of niet zou meegaan. Rinus Michels had iets laten doorschemeren van: “Oké, ik neem hem dan wel mee. Ik laat hem een oefenwedstrijdje spelen als linksbuiten en dan moet Van Basten maar eens laten zien wat hij nog kan.”

Johan zei toen tegen mij: “Jij bent in principe de beste spits in deze selectie. Hij moet jou niet als linksbuiten gaan gebruiken, want dat is niet fair. Ik raad je aan het heel hard te stellen. En als Michels niet naar je wil luisteren, dan moet je bij wijze van spreken maar zeggen: ‘Dan ga ik niet mee naar het ek.’”

Ik heb die raad van Johan wel in me opgeslagen, ik heb uiteindelijk wel gezegd: “Goed, ik ga mee,” met alle positieve gevolgen van dien, al miste ik dan nog wel de eerste wedstrijd tegen de Sovjet-Unie.’

En wie mocht twifelen aan de band tussen Johan Crujff en Marco van Basten, de meester en de voormalige leerling, herinnere zich de meester en de beroemde ex-leerling op die mooie decemberavond in 1999 in de Amsterdam ArenA ter gelegenheid van de Wedstrijd van de Eeuw, hun stralende lach, het zichtbare plezier en hun schitterende een-tweetje dat de liefhebbers als een mooi monument op het netvlies zullen bewaren en koesteren.

Bronnen: Voetbal International, januari 1991 Weekblad h p/de Tijd, oktober 1986

What’s in a name?

De vraag van de interviewer: ‘Zijn er volgens jou in Nederland nog wel van die ouderwetse balgoochelaars te vinden, pingelaars, spelers voor wie de mensen naar het stadion komen?’ Crujff: ‘Niet veel nu. Maar ze moeten er natuurlijk wel zijn. Die eh, hoe heet-ie, die jongen van az, die Borsato.’

De interviewer interrumpeert en corrigeert: ‘Boussata heet die. Dries Boussata.’

Crujff geduldig: ‘Ja, dat zal wel. Je weet dus wie ik bedoel. Dat is nou eenmaal mijn manier van zeggen. Ik noem die Griekse spits van Ajax ook Matglas.’

Bron: Interview voor RTL4-tv-programma Villa BvD op 15 juni 2000

Er blijken belangrijker dingen te zijn

Met een voor hem kenmerkende uitspraak sloot Johan Crujff, destijds coach van Barcelona, uiteindelijk de dramatische periode rond zijn hartoperatie af: ‘Ach, het gebeurt of het gebeurt niet.’

Maar er heerste aanvankelijk hevige schrik op 26 februari 1991. Media in de hele wereld berichtten erover. Catalaanse politici meldden zich persoonlijk bij het ziekenhuis in Barcelona waar Johan in alle haast opgenomen was; niet alleen om te informeren naar zijn toestand, maar ook om zich ervan te vergewissen of hem wel een goede en snelle behandeling te wachten stond. Hij was weliswaar niet in acuut levensgevaar, maar de artsen vonden dat ‘de zaak niet te licht opgevat moet worden’.

De berichtgeving was medisch nogal verwarrend. Een hartinfarct, een hartaanval, een dichtgeslibde kransslagader, een aandoening die een dodelijke hartaanval zou kunnen veroorzaken, een erfelijke oorzaak, jarenlang te veel gerookt... Cruijff zou Cruijff niet zijn geweest als hij niet zelf de regie ter hand had genomen zodra dat weer kon.

Over kritiek:

‘Veel mensen waren te voorbarig met hun kritiek op Frank Rijkaard. Ook sommige media. Je moet geen mening hebben waar die nog niet is.’

Bron: Nabeschouwing van Euro 2000 op 2 juli

Nauwelijks een week na de operatie, een dubbele bypass, was het zover en gaf hij vanaf zijn ziekbed in de kliniek een persconferentie. Hij kon het niet laten om tussen de regels door aanwijzingen te geven voor de Europacup-wedstrijd van die avond, waarin zijn team moest spelen tegen Dynamo Kiev.

Nog een week later bezocht hij voor het eerst (stiekem) de training, waar hij zijn spelers feliciteerde met de laatste overwinningen. Hoewel de artsen hem twee maanden rust hadden voorgeschreven, kon hij het niet laten. Een dag later bezocht hij een wedstrijd van de Barcelona-jeugd en weer een dag later stond hij langs het veld bij de training die geleid werd door zijn assistenten. Dat liep gevaarlijk uit de hand en hij maakte al plannen om die zondag plaats te nemen op de tribune. En iedereen weet in hoe weinig passen hij van een tribune bij “de bank” is.

Die activiteiten werden pas beperkt toen zijn vrouw Danny hem min of meer ontvoerde naar een buitenverblijf in de bergen.

De werkelijke diagnose repte niet van een hartinfarct, maar sprak van ‘de gevolgen van atherosclerose, een proces waarbij de binnenkant van de slagaders dichtslibben.’

Vaak is slagaderverkalking een erfelijke stoornis. In die categorie leek Johan Cruijff ook te vallen. Zijn vader overleed in 1959 op 45-jarige leeftijd door die oorzaak en een broer van zijn vader onderging hetzelfde lot. Johan had ten tijde van zijn operatie vrijwel dezelfde leeftijd als zijn vader en zijn oom toen zij stierven. Het moet hem aan het denken hebben gezet.

‘Het klinkt misschien gek, maar ik had er nooit bij stilgestaan dat ik ooit last van mijn hart zou krijgen. Mijn vader is op dezelfde leeftijd aan een dergelijke

kwaal overleden, maar toch hield ik er nooit rekening mee. Ik dacht altijd dat ik last van mijn maag had wanneer de symptomen zich voordeden. Ik blijf altijd heel rustig wanneer ik me eigenlijk heel druk zou moeten maken. Dat is een mentale kwestie; ik maak me nooit drukker dan noodzakelijk is,' vertelde hij naderhand.

'Ik heb mijn hele leven al met de buitenwereld te maken; ik kan mezelf heel goed afschermen. Wanneer er iets ernstigs gebeurt, laat ik de paniek niet toe. Daar ben ik heel bedreven in. In het ziekenhuis hebben de doktoren me in het Spaans en in het Engels uitgelegd wat er precies aan de hand was. Toen schrok ik wel even. Verrek, dacht ik nog. Het is toch nog een behoorlijke operatie geweest.

Ik was eigenlijk de enige die niet in paniek raakte. Ik kan dergelijke problemen heel goed aanvaarden. Je kunt er toch niets meer aan veranderen. Nee, ik realiseerde me absoluut niet hoe ernstig de situatie was. Ik koop ook niks voor die verhalen dat ik een hartinfarct had kunnen krijgen. Het gebeurt of het gebeurt niet. Aan die als-als-verhalen heb ik niets... Ik heb vanaf mijn veertiende stevig gerookt. Dat is nu dus voorbij. Ik weet wat er met me kan gebeuren als ik wel blijf roken. Mijn vader was ook een stevige roker. Hij wist alleen niet dat het funest voor hem was. Dat weet ik nu gelukkig wel. Ik heb nog geluk gehad.'

'Ik bleek groot nieuws te zijn toen ik eenmaal in dat ziekenhuis lag. De Spaanse televisie gaf elk halfuur een medisch bulletin. Ik was in de Spaanse pers nog groter nieuws dan de Golf-oor-log. Volkomen belachelijk natuurlijk, maar dat maak ik mijn hele leven al mee. Het aardigste was nog dat mijn zogenaamde vijanden ook reageerden. Dat heeft me toch wel wat gedaan. Ik ben nu eenmaal een lastig mannetje. Ik heb veel voorstanders, maar ik heb ook veel tegenstanders. Het deed me goed dat die mensen zo massaal reageerden. Dan zijn er toch belangrijkere dingen in het leven dan een conflict over je voetbalvisie.' Bronnen: **n** Rc/Handelsblad, 27 februari 1991 Voetbal International, juni 1991. Interview met Johan Derksen

Twee dingen

De interviewer vraagt: 'Waarom breken er volgens jou niet meer van die balgoochelaars door?'

Cruijff: 'Dan moet je twee dingen onderscheiden. Ten eerste kwaliteit en ten tweede rendement. Als je een van die...'

De interviewer interrumpeert: 'Noem er eens eentje.'

Cruijff: 'Ja, ik dacht wel dat je daarmee zou komen en dat ik onderbroken zou worden. Daarom begon ik al bij voorbaat te stellen dat je twee dingen hebt, kwaliteit en rendement, om te voorkomen dat je me onderbreekt met die vraag waar nog geen antwoord op is.'

Bron: Interview voor RTL-4 tv-programma Villa BvD, 15 juni 2000

Indice

Created with [Writer2ePub](#)

by Luca Calcinai